

ACADEMICA

REVISTĂ EDITATĂ DE ACADEMIA ROMÂNĂ

DIRECTOR: ACAD. IONEL HAIDUC, PREȘEDINTELE ACADEMIEI ROMÂNE

Nr. 12
DECEMBRIE
2013
Anul XXIII
278

DIRECTORI:

Acad. Mihai DRĂGĂNESCU
(director fondator)
octombrie 1990 – ianuarie 1994

Acad. V.N. CONSTANTINESCU
februarie 1994 – ianuarie 1998

Acad. Eugen SIMION
februarie 1998 – aprilie 2006

Acad. Ionel HAIDUC
mai 2006 –

CONSILIUL EDITORIAL:

Acad. Ionel HAIDUC
Acad. Dan BERINDEI
Acad. Cristian HERA
Acad. Marius SALA
Acad. Ionel-Valentin VLAD
Acad. Păun Ion OTIMAN
Acad. Dan BĂLTEANU
Acad. Solomon MARCUS
Constantin IONESCU-
TÂRGOVIȘTE,
membru corespondent
al Academiei Române

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Redactor-șef
Dr. Narcis ZĂRNESCU

Secretar de redacție
Sofia ȚIBULEAC

Redactori I
Elena SOLUNCA-MOISE
Mihaela-Dora NECULA

SECTOR TEHNIC:

Tehnoredactori
Maria PRICOPI
Stela ȘERBĂNESCU

Operatori-corectori
Aurora POPA
Ioneta VLAD

SESIUNEA MAREA UNIRE – 1918

Dan Berindei, Națiunea română și unitatea sa	5
Nicolae Edroiu, Semnificația Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918 în istoria poporului român	8
PF Daniel, Libertate, unitate și demnitate	12
Ion Agrigoroaiei, Moldova în vechile ei hotare – de la Carpați la Nistru, de la Marea Neagră la Ceremuș – unită cu România	14

SESIUNEA OMAGIALĂ CRISTIAN HERA – 80

Ionel Haiduc, Academicianul Cristian Hera la 80 de ani	20
Păun Ion Otiman, Academicianul Cristian Hera – liderul științei agricole românești ..	22
Nicolae Săulescu, Academicianul Cristian Ioan Hera – strălucit cercetător și manager al științelor agricole	26
Dumitru-Dorin Prunariu, Domnului academician Cristian Hera la aniversarea a 80 de ani de viață	30
Marius Peculea, Cristian Hera	32
Silvia Haneklaus, Ewald Schnug, Cristian Hera – charismatic icon, extraordinary chairman (Cristian Hera – personalitate carismatică, președinte extraordinar) ..	34
Manase Peter Salema, Prof. Dr. Hera's Match to Excellence in Promoting Peaceful Use of Nuclear Technology: Cooperation with the United Nation's International Atomic Energy Agency (Prof. dr. Hera a atins excelența în promovarea utilizării în scopuri pașnice a tehnologiei nucleare: cooperarea cu Agenția Internațională pentru Energie Atomică)	36
Gheorghe Sin, Academicianul Cristian Hera – omul	39
Victor Giurgiu, Academicianul Cristian Hera la vârsta codrilor octogenari	43
Lester R. Brown, To Whom It May Concern (Către toți cei interesați)	44
Ion Iliescu, Domnul Cristian Hera la 80 de ani	46
Emil Constantinescu, Cristian Hera – un om al Pământului	47
Cristian Hera, Cuvânt de răspuns	49

COLABORĂRI INTERACADEMICE

Argument	54
Ionel Haiduc, L'Académie Roumaine à Paris	55
Eugen Simion, Le modèle culturel français en Europe, nous survivra-t-il?	57
Thierry de Montbrial, Séminaire «Penser l'Europe est pour moi une richesse exceptionnelle»	61
Jacques De Decker, Notre monde économique est en train d'enhavir le monde économique-culturel	63
Canal Académie	65

ANIVERSĂRI

Constantin C. Petolescu, Columna Traiana 113–2013	67
Ion Vorovenci, Academia de Studii Economice din București – bilanțul unui secol de activitate	74

CRONICA VIEȚII ACADEMICE81**APARIȚII LA EDITURA ACADEMIEI**84**GHID PENTRU AUTORI** 87

Națiunea română și unitatea sa*

Acad. Dan Berindei

Vicepreședinte al Academiei Române

La 1 decembrie 1918 a avut loc un moment culminant al existenței românilor. Granițele care îi despărțiseră secole de-a rândul au fost înlăturate și ei s-au strâns în unice hotare. Aparent, se alăturau cu mare întârziere celorlalte popoare romanice. Franța, Spania și Portugalia se strânseseră în propriile state naționale cu veacuri mai înainte, însă Italia trăise procesul unificării sale statale aproape în mod paralel. Dar, totodată, aceste rude viețuiseră și viețuiau alături, inclusiv Italia, într-o zonă în care sigiliul Romei se păstrase neîntinat. Românii reprezentau o insulă etnică într-o mare de alte popoare și, de asemenea, pe plan confesional, ei depindeau în majoritate de Biserica creștină a Răsăritului, de ortodoxie. Unirea cu Roma a unei părți din românii ardeleni nu avusese urmări pe plan național, cele două ramuri ale creștinismului românesc conlucrând benefic în această privință încă din ultima parte a secolului al XVIII-lea.

Deși împrejurările și condiționările istorice au făcut ca românii să nu-și poată realiza deplina unitate statală decât în 1918, ființarea lor a reflectat unitatea pe multiple planuri. Emmanuel de Martonne,

marele geograf francez și apărător al cauzei unității românești, compara teritoriul României Mari cu un trandafir, datorită armoniei și echilibrului formelor sale de relief. Lanțul puternic al Carpaților, zona de dealuri, câmpiile mănoase, Dunărea la capătul drumului ei european, Marea Neagră, rodnicia amintită a solului, ca și bogăția subsolului au reprezentat cadrul de viață a românilor. Opulența pe care acest mediu a oferit-o a fost însă afectată de situarea lui geopolitică în calea migrațiilor și năvălirilor, situație care în repetate rânduri a întrerupt cursul pașnic al existenței înaintașilor noștri, ca și de cadrele statale diferite cărora le-au fost supuși românii, la aceasta adăugându-se și întârzierea formării statelor românești. Punți de legătură între români le-au reprezentat însă apartenența lor la romanitate, limba romanică unitară, o comunitate de tradiții și obiceiuri care i-au deosebit de ceilalți și, de asemenea, de timpuriu și creștinismul.

Dacă românii n-au putut constitui un stat unic al lor, dacă în Transilvania s-a statornicit stăpânirea regilor Ungariei, menținându-se însă neconținut populația majoritară românească și entități exclusiv

*Alocuțiune susținută la Adunarea festivă consacrată împlinirii a 95 de ani de la Marea Unire din 1918 (29 noiembrie 2013, Aula Academiei Române)

sau dominant românești, în unele regiuni, ca în Maramureș sau în Făgăraș, s-au putut forma statele Țării Românești și Moldovei, care au fost în stare să facă față atât expansiunii regatelor ungar și polon, cât și forței Imperiului otoman. Au fost singurele în zonă care au izbutit să-și păstreze continuu ființarea, chiar dacă au trebuit să accepte la un moment dat suzeranitatea sultanului, singurele care au putut să-și păstreze domniile, clasa conducătoare și autonomia și, de asemenea, și-au putut apăra credința, pe teritoriul celor două țări neridicându-se moschei, și ele devenind chiar apărătoare și susținătoare ale ortodoxiei orientale și lăcașurilor ei de cult.

Dar, deși împărțiți în țări diferite și, în parte, găsindu-se sub stăpâniri străine, românii și-au păstrat aproape miraculos unitatea de limbă, nedespărțindu-i ne semnificativ decât graiurile, limba lor fiind lipsită de dialecte în spațiul dacic. În paralel cu unitatea lingvistică, i-au unit dintotdeauna obiceiurile, existând deosebiri dintr-o regiune în cealaltă, dar fiind vorba de o varietate dezvoltată dintr-un fond comun, într-adevăr o unitate în diversitate, care i-a caracterizat în permanență pe români.

Unitatea lor a avut la temei și transhumanța, ancestrala circulație înăuntrul unui spațiu care depășea hotarele acelei vremi, contribuind de fapt la menținerea unitară a limbii, dar și la neconținută transmitere a obiceiurilor și a felului de a fi. Carpații n-au reprezentat nici ei o stavilă și circulația și deplasarea românilor a fost continuă înăuntrul teritoriului unei românități virtuale.

Manifestările lor de cultură au avut de la început un caracter unitar. Din secolul al XVI-lea, cărțile tipărite într-o țară erau răspândite în tot spațiul românesc. De fapt, ele nu se adresau muntenilor, transilvănenilor sau moldovenilor, ci tuturor românilor, fiind și un instrument de transmitere și unitate a limbii.

Deosebit de important a fost și faptul că românii au fost conștienți de unitatea lor și de caracterul lor distinct. Cronicarii certifică această credință a lor. „*Noi aflăm*, scria Grigore Ureche, *că Moldova s-au discălicat mai pe urmă, iar muntenii mai dintâi, măcară că s-au tras de la un izvod*“. Tot el sublinia unitatea tuturor românilor, arătând că „*rumânii, câți se află lăcuiitori în Țara Ungurească și la Ardeal și la Maramoroș, de la un loc sunt cu moldovenii și toți de la Râm se trag*“. La rândul său, peste vreo jumătate de veac, Miron Costin sintetiza și el unitatea neamului său. „*Numele cel mai adevărat, autentic, de la primul descălecat prin Traian, arăta el, este rumân sau romanus, care nume acest popor l-a păstrat întotdeauna între dânșii (...) același nume este*

dat îndeobște și muntenilor și moldovenilor și celor ce locuiesc în Țara Transilvaniei“. Tot el mai însemna, referindu-se la ansamblul românilor, „*toți de un neam și odată discălicați sunt*“.

Eruditul Constantin Cantacuzino stolnicul parecă îl parafraza pe cronicarul moldovean, ceea ce evidențiază unitatea spirituală a românilor, scriind: „*Însă români înțeleg nu numai ceștia de aici, ce și den Ardeal, cari încă și mai neaoși sunt și moldovenii și toți câți și într-altă parte se află și au această limbă... tot unii sunt. Ce dară pe aceștia, cum zic, tot romani îi ținem, că toți aceștia dintr-o fântână au izvorât și cură*“.

Pentru principele Dimitrie Cantemir „*vestiții romani*“ erau „*moșii strămoșii noștri a moldovenilor, muntenilor, ardelenilor și a tuturor ori unde să află a romanilor; precum și singur numele cel de moșie ne arată (români chemându-ne) și limba cea părințească (care din romaniască sau latinească iaste)*“. Cu veacuri înainte de a fi existat o Românie unitară, certitudinile unității și ale romanității au fost comune tuturor cărturarilor români, dar cu siguranță și ale oamenilor de rând.

Secolul Luminilor, veac decisiv pentru umanitate, a fost și cel în care în existența românilor a intervenit o mutație decisivă prin trezirea națională. Națiunea modernă și-a început procesul de constituire, ca și la celelalte popoare ale zonei. Dintotdeauna, românii purtasera cu ei convingerea originii lor romane și a unității lor, dar de data aceasta se va ajunge treptat la țelul străngerii lor la un loc, a înfăptuirii unității lor în cadrul unei unice entități statale modernizate și alinate celorlalte state europene. Un rol decisiv în acest proces de trezire și de trecere de la neam la națiune i-a revenit Școlii Ardelene. Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior și Ioan Budai-Deleanu au fost trezitorii moderni ai națiunii în ansamblul ei, ai tuturor românilor transilvăni, dar și ai celor de dincoace de munți, a muntenilor și moldovenilor. Strălucitor, dar efemer ființase la cumpăna veacului al XVI-lea, prin fapta lui Mihai Viteazul, strângerea într-o trecătoare unitate a celor trei țări istorice ale românilor, care acum, spre sfârșitul secolului al XVIII-lea, a dobândit pentru români puterea de simbol îndemnător la noi fapte.

Unificarea a însemnat însă acum și modernizare, înlăturarea sechelelor feudalismului, introducerea rânduiei vremii celei noi, străduință neconținută pentru înlăturarea rămănelor în urmă și mai ales o conștiință națională însuflețitoare coborâtă în mințile și inimile tuturor, trezirea românilor și strângerea lor pentru realizarea țelului dominant: construirea unei Români!

Mai mult ca oricând, mai înainte a apărut interesul fiecăruia pentru ceilalți frați de o etnie, pentru *o patrie*, inițial virtuală, animând lumea visurilor, dar care a început totodată să fie efectiv edificată prin străduință și dăruire. Discipolii Școlii transilvane au început să treacă munții, după pilda lui Lazăr, și au contribuit la răspândirea românismului, a mândriei originii, la trezirea națională. Anul 1821 a înmănușat apoi ridicarea la luptă, cu un prim program de acțiune pentru o nouă rânduială, el rămânând învățător și trezitor în deceniile următoare, până când, la capătul etapei *Regulamentului organic*, modernizatoare, dar impusă de o mare putere cu intenții expansioniste, a avut loc Revoluția din 1848–1849. A fost un moment în care națiunea română s-a afirmat pregătită pentru a constitui *o Românie*, cu obiective comune și mai ales cu însuflețirea necesară unui act fondator de țară. Programul de la 1848 avea să stea la temelul celui din perioada Unirii Principatelor, când a putut fi realizat statul național în prima sa etapă, cu îndrăzneală și curaj, dar mai ales cu dăruire și inteligență politică, virtuți neapărate în realizarea marilor construcții.

În șapte ani, cu demnitate, mânuindu-se cu îndrăzneală față de marile puteri, dar și cu simțul limitelor posibilului, arma *faptului împlinit*, statul modern și național a fost construit, realizându-se o edificare statală cu structuri unitare, așa cum se va proceda și după 1918. Totodată, s-a accelerat procesul de modernizare, folosindu-se modele din afară, dar neimitate servil, ci trecute cu înțelepciune prin filtrul necesităților și posibilităților țării celei noi. În 1866, ca semnal al obiectivului național final, dar și ca indicator al nivelului dezvoltării culturale și al obiectivelor urmărite pe acest plan, a fost constituită Societatea Literară, devenită în anul următor Societatea Academică Română, iar în 1879 Academia Română, societatea noastră savantă căreia i-a revenit rolul să reprezinte nucleul de înțelepciune al națiunii și al țării. Cu puțin mai târziu, a avut loc începutul domniei principelui Carol și instaurarea dinastiei; în timp, România avea să se dezvolte și să-și ocupe locul cuvenit în Europa și în lume, până la greaua încercare din 1940.

Statul național și-a dobândit prin jertfe de sânge statutul de independență în anii 1877–1878, dobândind și confirmarea puterilor vremii. Procesele înnoitoare din vremea lui Alexandru Ioan Cuza au fost continuate sub domnia domnitorului și apoi a regelui Carol I. Națiunea română a fost la înălțime și românii și-au urmat cu sârguință procesul de construcție și de neîncetată modernizare, deși lumii

satelor nu i s-a dat ponderea cuvenită, ceea ce a avut consecințe sociale grave. Cu toate acestea, națiunea în ansamblul ei a ființat în momentele decisive din 1913 și mai ales din 1916–1919. Ostașul-țaran român și-a demonstrat dăruirea către țară și imunitatea față de extremismul bolșevic în anii 1917–1919 și astfel s-a putut ajunge în 1918 la succesivele hotărâri istorice ale marilor adunări ale românilor din provinciile aflate de veacuri sub stăpâniri străine și prin aceste noi fapte împlinite la constituirea României Mari. Națiunea română și-a realizat prin voință, faptă și mai ales sacrificii, în forme plenare, încununate la 1 Decembrie 1918 la Alba Iulia, România virtuală la care până atunci aspirase.

Această Românie a știut să se reconstruiască armonios într-un tot unitar, după modelul din 1859, într-un răstimp de un deceniu, a depășit grava criză din 1940, cel de-al Doilea Război Mondial și nefasta perioadă a dictaturilor, inițial de dreapta și apoi timp de decenii de extremă stângă, pentru a ajunge teritorial întreagă, cu excepția teritoriilor de nord-est și de răsărit. Pentru cele din urmă ființează însă speranța unei regăsiri în cadrul comunității europene.

România se îndreaptă către un apropiat centenar. Ea și-a dovedit viabilitatea. Dar, fără îndoială, revine noilor generații să continue opera celor anteriori, revenind la simțămintele care i-au însuflețit pe înaintași, să nu se lase stăpânită doar de interese personale, să înțeleagă că bunăstarea fiecăruia depinde în mare măsură de afirmarea și succesele țării în ansamblu și că de fapta fiecăruia depinde un mers comun înainte. Suntem membrii comunității europene, dar problemele de deplină integrare persistă încă. Ca istoric, am sentimentul dezamăgitor al rudei sărace și mă supără slaba noastră putere de acțiune și ripostă, având în minte neîncetat ce au făcut și au izbutit a face generațiile anterioare. Frățietatea noastră europeană trebuie să presupună neapărat egalitatea de tratament și comunitatea trebuie să contribuie la ridicarea celor mai puțini dezvoltați, dar nu prin exploatare și inegalitate. României îi revine cu măsură, dar și cu demnitate și fermitate, să-și pretindă locul legitim pe care l-a dobândit. Academiei noastre îi revine să contribuie nu doar la dezvoltarea la nivel înalt al științei și culturii, ci să îndeplinească și rolul de a sfătui pe conțărtenii noștri la dăruire către binele comun și de a îndemna instituțiile diriguitoare să îndeplinească așteptările cetățenilor țării, să realizeze creșterea și afirmarea ei. Ziua națională este și o zi în care în fiecare an este bine să facem și bilanțul stării României!

Semnificația Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918 în istoria poporului român*

Nicolae Edroiu

Membru corespondent al Academiei Române

Academia Română sărbătorește în adunare festivă împlinirea a 95 de ani de la marele eveniment din istoria națională, care a fost Mărita Adunare Românească de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918. Un loc de anvergură științifică mai potrivit pentru aceasta nici că putea fi găsit în spațiul românesc. Aceasta, pentru că instituția în incinta căreia ne aflăm a fost, chiar de la începuturile ei, una de reprezentare general românească, a fost una de cuprindere națională, care și-a stabilit ca obiective esențiale de investigat limba și istoria poporului român, dimensiuni ce identifică pe de-a întregul însăși Patria Română. Apoi, ea a lucrat constant în direcție națională, a coagulat forțele științifice românești pentru a le îndrepta în direcția constituirii, la sorocul potrivit, a Statului Național Român. Aici s-au proiectat marile lucrări, cum au fost *Dictionarul* și *Gramatica Limbii Române*, precum și sinteza de *Istorie națională*, ale căror dimensiuni științifice și deopotrivă naționale rămân definitorii în cultura română. La acestea au lucrat membrii Academiei Române și, sub îndrumarea lor, nenumărați cercetători, travaliul științific în aceste domenii continuând și astăzi.¹

Dar, pentru a da Cesarului ce e al Cesarului, trebuie să recunoaștem și faptul că Biserica Ortodoxă Română a menținut – cu mult mai înainte, în cu mult mai îndelungată vreme și cu putere de pătrundere în sânul comunităților românești cu mult mai mare – sentimentul unității neamului, al credinței strămoșești, însuflând constant speranța în împlinirile ce tot aveau odată să vină.

Asocierea celui dintâi ierarh al Bisericii Ortodoxe Române la sărbătorirea de astăzi era cu totul necesară, atât din perspectivă istorică, precum și din cea a vieții contemporane românești. *Cuvântul de 1 Decembrie*, rostit aici, este el însuși edificator pentru aceasta.

Străduințele românilor și ale conducătorilor lor de a acționa împreună, peste despărțirile de natură politică, și de a trăi laolaltă, erau cu mult mai vechi. Ele coboară până în vremea voievodatelor medievale românești, când acestea își coordonau eforturile în contra încercărilor marilor regate și imperii din vecinătate de a le îngloba în cuprinsul lor. În vederea purtării luptei antiotomane, s-au coalizat Țara Românească, Moldova și Transilvania, fiindcă pericolul expansiunii Semilunii le viza deopotrivă.

Sunt împrejurările care au condus la marele moment din anul 1600, când s-a realizat, pentru întâia oară, unirea politică a celor trei Țări Române, prin străduințele și jertfa supremă a domnitorului Mihai Viteazul și a celor care l-au urmat atunci. Stăpânirea politică a domnitorului muntean s-a întins atunci pe un teritoriu care, în linii mari, cuprindea pământurile locuite de români. De aceea, fapta lui avea să fie mereu evocată în timp, odată cu veacul al XIX-lea cerându-se reluarea ei și ducerii mai departe a idealurilor și proiectelor ce nu au putut fi împlinite în cadrele medievale și premoderne, în condițiile evoluției moderne ale societății românești, apreciindu-se că acestea se pot finaliza.

În epoca redeșteptării naționale, forțele politice românești militau pentru construirea unui edificiu politico-statal care să cuprindă într-o organizare modernă provinciile în care românii alcătuiau majorități etno-demografice și pe care Mihai Viteazul le stăpânise. Pentru românii ardeleni, acțiunea lui Mihai Viteazul continua să fie prețuită în cel mai înalt grad, deopotrivă pentru împrejurarea că marele voievod unificator a sfârșit, prin asasinat mișelesc pus la cale de inamicii planurilor sale, în pământul transilvan.

În cursul Revoluției de la 1848, aceste idealuri și proiecte de construcție în direcție națională sunt cuprinse în programele alcătuite de cei mai repre-

*Alocuțiune susținută la Adunarea festivă consacrată împlinirii a 95 de ani de la Marea Unire din 1918 (29 noiembrie 2013, Aula Academiei Române)

zentativi oameni politici din societatea românească. După Marea Adunare Națională a românilor din Transilvania de la Blaj din mai 1848, revoluționarii moldoveni concep la Brașov acel act semnificativ intitulat *Principiile noastre pentru reformarea Patriei*, care prevedea, alături de reformele ce trebuiau luate în interior, unirea Moldovei și a Valahiei într-un singur stat neatârnat românesc.

Unirea din 1859 dintre Principatul Moldovei și cel al Țării Românești prin dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza în cele două principate române extracarpătice a însemnat constituirea viitorului nucleu al Statului Național Român, a așa-numitei României Mici. Principatul România de atunci nu era subiect de drept internațional, asupra lui planând încă legătura vasalică față de Imperiul otoman. Prin participarea masivă și decisivă a oștirii române la războiul ruso-româno-turc din anii 1877–1878, s-a cucerit independența de stat a României, unirea teritoriului dintre Dunăre și Mare, a Dobrogei cu România și recunoașterea României ca stat în concernul popoarelor, națiunilor și statelor Europei.²

Dar această construcție politică nu cuprindea, înăuntrul ei, toate pământurile locuite în majoritate de români. Încă primele recensăminte ale populației efectuate odată cu Epoca Modernă în teritoriile învecinate, în Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș, Bucovina și Basarabia, consemnau majorități românești înglobate în imperii străine. În Marele Principat al Transilvaniei românii alcătuiau la 1773 ponderea de 63,54% din totalul populației³, iar în Bucovina 64,23% în anii 1772–1775, după recensămintele austriece⁴, și de 86% în interfluviul prutonistean în anul 1817⁵, recensământ efectuat atunci chiar de Rusia Țaristă pentru a cunoaște ce și cât a mai cucerit.

Politica de maghiarizare, de germanizare și de rusificare forțată dusă în aceste vechi teritorii românești în secolul al XIX-lea și la începutul celui de-al XX-lea de imperiile respective n-au putut modifica majoritățile românești absolute din cuprinsul acestora, reușindu-se doar diminuarea lor.

Prima conflagrație mondială din anii 1914–1918 și mișcările democratice desfășurate în interiorul marilor imperii spre sfârșitul acesteia aveau să slăbească puterea Rusiei țariste, în Răsărit, și deopotrivă a Monarhiei Austro-Ungare, în Vest. Țările Române s-au aflat multă vreme în zona de interese a acestora, și numai declicul simultan al ambelor puteri putea duce la realizarea unirii teritoriilor românești aflate sub stăpânire străină, atât dintr-o

parte, cât și din cealaltă, la unirea acestora cu Regatul României.

După intrarea Basarabiei, în martie 1918, în corpul politico-statal al României, rămânea ca provinciile istorice cu majoritate românească din nord și din vest să se unească în cadrul aceleiași construcții politice românești.

Mișcarea pentru unirea cu România s-a intensificat în lunile octombrie-noiembrie 1918 în Transilvania și Banat, în părțile vestice, în Banat și Maramureș. În sate, târguri și orașe se constituie consilii naționale ale românilor și deopotrivă gărzi naționale formate din soldații români întorși de pe front, pentru asigurarea ordinii în condițiile în care autoritatea administrativă și militară a vechiului regim se destrămasese⁶.

Fruntașii politici ai românilor transilvăneni au redactat și adoptat în Conferința Comitetului Executiv al Partidului Național Român, ținută la Oradea în 12 octombrie 1918, Declarația prin care se exprima voința națiunii române din Ardeal și Ungaria de a-și „*hotărî singură așezarea ei printre națiunile libere*”. Conținutul acestui important act politic al românilor transilvăneni era prezentat de Alexandru Vaida-Voievod în Parlamentul de la Budapesta șase zile mai târziu, în 18 octombrie 1918, stârnind reacția reprezentanților aristocrației maghiare, depășită de realitățile vremii, care nu se aștepta la o asemenea acțiune a reprezentanților celei mai numeroase națiuni din partea de răsărit a Monarhiei Austro-Ungariei.

Consiliile naționale locale românești au preluat, în fapt, puterea politico-administrativă și militară în provinciile românești ale defunctei monarhii, la Arad stabilindu-se Consiliul Național Român Central, adevărat „guvern provizoriu” al românilor transilvăneni, bănățeni și din părțile vestice. Peste tot în Transilvania și Banat era o mare efervescență, un entuziasm greu de descris în rândul comunităților românești, în întruniri ad-hoc dezbătându-se problemele arzătoare ale momentului, în primul rând necesitatea unirii acestor vechi provincii românești cu România.

Hotărârile ce trebuiau luate în acele momente de mare gravitate și încărcătură istorică în privința viitorului politic al românilor transilvăneni erau însă prea mari, precum și dificultățile de trecut. În consecință, Consiliul Național Român Central al Românilor din Transilvania convoacă pentru ziua de duminică, 1 Decembrie 1918, la Alba Iulia, o adunare de dimensiune națională, în care să se hotărască viitorul lor. Totodată, la 18 noiembrie era publicat,

în română și franceză, Manifestul *Către popoarele lumii*, menit să explice acestora sensurile acțiunilor românești din acea toamnă revoluționară.

La Marea Adunare Națională de la Alba Iulia au participat, după unele mărturii, circa 100 000 de oameni din Transilvania, Banat, Crișana, Sătmăr și Maramureș, care au susținut prin aclamații hotărârea celor 1448 reprezentanți adoptată în întrunirea ce s-a desfășurat în incinta devenită de atunci Sala Unirii, astăzi Muzeu al Unirii, *Rezoluția* de unire a lor și a teritoriilor locuite de ei cu România.

Hotărârea lor era conformă principiilor moderne, întru totul democratice, conținute în *Programul de Pace* lansat în ianuarie 1918 de SUA prin președintele W. Wilson, care promova dreptul inalienabil al popoarelor la autodeterminare. În Transilvania, aceasta însemna dreptul românilor, în majoritate absolută în provincie de a-și hotărî singuri cadrul politic în care să trăiască în viitor, în teritoriul pe care îl locuiau.

Totodată, *Rezoluția* de la Alba Iulia prevedea libertăți democratice, deplina libertate confesională, a presei, drept de vot universal, libertăți pe seama minorităților naționale. În consecință, în perioada ce a urmat, reprezentanți ai naționalităților – devenite conlocuitoare în noul stat, român – au salutat și aprobat, în cea mai mare parte a lor, unirea teritoriilor pe care ei trăiau cu România.

Astfel, Adunarea națională a sașilor, întrunită la Mediaș, la 9 ianuarie 1919, precum și cea generală a șvabilor, aceasta ținută la Timișoara în 10 august 1919, hotărâsc aderarea la Actul Unirii Transilvaniei și Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România.

Reprezentanții evreilor din teritoriile unite și-au dat, de asemenea, asentimentul la Actul Unirii de la Alba Iulia, iar la întrunirea ținută la Târnăveni, în august 1919, reprezentanții romilor din Ardeal au fost și ei de acord să trăiască în noul cadru politic.

Rămâne un fapt cu totul semnificativ, și totodată democratic, acela că reprezentanți ai ungarilor din Transilvania și-au putut exprima propria lor opțiune. Întruniți la Cluj, spre sfârșitul lunii decembrie 1918, aceștia au decis să rămână în componența unui proiectat Regat al Ungariei, care urma să aparțină unei monarhii de tip federal, precum și secuiei, care deliberau tot atunci la Târgu Mureș în același sens.

Iar reprezentanți ai sârbilor din Banat doreau să rămână în cadrul unui regat sârbo-croato-sloven proiectat de aceeași Curte imperială vieneză, în încercarea ei de a salva, în acea „toamnă revoluționară a popoarelor“, ce se mai putea salva din Monar-

hia Austro-Ungară. Asemenea deliberări s-au putut desfășura fără incidente în aceste provincii de majoritate absolută românească, cea care preluase puterea administrativ-politică și militară în teritoriu și care a decis, în consecință, soarta politică a teritoriilor respective.

Am socotit util să menționez datele de mai sus, întrucât mai persistă și astăzi opinii, într-o istoriografie vecină, după care unirea Transilvaniei cu România de la 1 Decembrie 1918 s-ar fi realizat, chipurile, într-un mod nedemocratic, prin ocupație militară, sau prin hotărâri ale Congresului de Pace care a urmat războiului.

Evident, în condițiile de la sfârșitul anului 1918, un referendum nu se putea efectua. O consultare atât de largă cum a fost cea din Transilvania însă nu s-a mai realizat nicăieri până atunci în lume. Totodată, reprezentanții politici ai românilor ardeleni au insistat atunci ca efectivele armatei române să rămână pe crestele Carpaților Răsăriteni și Meridionali, să nu pătrundă în Transilvania, pentru a se putea lua în interiorul arcului carpatic hotărârile de așa mare importanță și ca în viitor să nu poată exista vreo suspiciune în privința temeiniciei acestora.

Modul de desfășurare a evenimentelor au asigurat însă caracterul plebiscitar al marilor hotărâri, opțiunea populației majoritare din teritoriile ce s-au unit atunci cu România.

Conferința de Pace de la Paris din anii 1919–1920 avea să confirme doar, în plan internațional, deciziile istorice adoptate de popoarele din Rusia țaristă și deopotrivă din Monarhia Austro-Ungară. Nu tratatele de pace încheiate după război au creat statele naționale succesoare, cum încearcă să se insinueze încă uneori, ci ele au consfințit hotărârile de autodeterminare a popoarelor luate în precedență, în toamna revoluționară a anului 1918, au consacrat, în lumina dreptului internațional, o realitate existentă. Tratatul de la Trianon, încheiat în 4 iunie 1920, consfințește, așadar, în lumina dreptului internațional, actul politic săvârșit de români la 1 Decembrie 1918, desăvârșirea statului național român.

Austria și Ungaria s-au constituit și ele, atunci, ca state naționale, cu granițe naționale firești, în conformitate cu ponderile etno-demografice din teritoriile respective.

Dacă Austria a înțeles, de atunci, acest lucru, în Ungaria s-au manifestat, în schimb, de-a lungul timpului, în mod constant, forțe care au cerut și continuă să ceară revenirea la așa-zisa Ungaria Mare,

acționând, prin toate mijloacele, în direcție revizionistă și revanșardă, stârnind discordie între popoare, națiuni și state.

Iar celor care vociferau că Statul Român creat în 1918 ar fi, chipurile, unul multinațional, un mare istoric român, care a ilustrat în cel mai înalt grad această Aulă Academică, Nicolae Iorga, le răspundea că după Marea Unire din 1918, România continua să fie înconjurată de români, să se învecineze cu români pe toată granița sa.

La nord de Bucovina, intrată în componența României Mari la sfârșitul lunii noiembrie 1918, rămăseseră atunci numeroase comunități românești, iar în stânga Nistrului românii din Transnistria, de-a lungul Dunării, la Sud alte comunități, cum sunt cei din Timoc, apoi românii din Banatul sârbesc, satele din Câmpia Tisei, iar în Nord românii din restul Maramureșului istoric, din dreapta Tisei, de unde avem chiar acum un Memoriu prin care reprezentanții autorizați ai acestora solicită recunoașterea statutului lor ca foști cetățeni ai Statului Român între anii 1918–1921.

Și nu este un fapt întâmplător că Memoriul în cauză este adresat, în primă linie, Academiei Române, și numai apoi autorităților politice-guvernamentale ale României.

Realitatea este că în anii 1919–1920 granița politico-statală a României a fost trasată – în Nord, Est și Sud – pe frontiere naturale (pe cursurile de apă ale Tisei, Nistrului și Dunării) și nu pe linia de demarcație etno-demografică, prin care să fie delimitate majorități naționale într-o parte, respectiv în

cealaltă, fapt care a dus la existența, în cuprinsul statelor învecinate, de majorități românești de graniță, încât istoricul Nicolae Iorga avea deplin temei în afirmațiile sale.

*

Marea semnificație a Adunării de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918 constă în faptul că prin ea s-a încheiat procesul de creare a Statului Național Român. După formarea poporului român în urma unui proces istoric mai îndelungat, după un mileniu se desăvârșea și construcția politico-națională în care cea mai mare parte a românilor avea să trăiască.

Sunt aceste două momente cele mai mari ca importanță, semnificație și consecințe din istoria românilor, rememorarea lor fiind întotdeauna necesară.

Note

¹ D. Berindei, *Istoria Academiei Române*, București, 2011.

² *Istoria românilor*, vol. V–VII/1–2, Ed. Academiei Române, București, 2002–2003.

³ *Ibidem*, p. 93.

⁴ Vl. Trebici, *Bucovina. Populație, procese demografice (1775–1993)*, Cluj-Napoca, 1994, pp. 10–14.

⁵ A. Goșu, *Basarabia sub ocupație țaristă*, în volumul *Basarabia de la începuturi până în 1994*, București, 1994, p. 56.

⁶ Șt. Pascu, *Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, încununare a ideii, a tendințelor și a luptelor de unitate a poporului român*, Cluj, 1968, 510 p.; V. Netea, *O zi din istoria Transilvaniei. 1 Decembrie 1918*, București, 1970.

Libertate, unitate și demnitate*

PF Daniel

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Membru de onoare al Academiei Române

Sărbătorirea a 95 de ani de la Marea Unire din 1 Decembrie 1918 este un prilej binecuvântat de a exprima mulțumirea noastră lui Dumnezeu pentru marele dar al libertății și unității naționale, precum și omagiul de recunoștință adus memoriei tuturor celor care au contribuit la făurirea Marii Uniri.

Libertatea umană este un dat fundamental al omului ca ființă rațională și relațională, creată „după chipul lui Dumnezeu Creatorul” (*Facere* 1, 26). Din acest motiv, omul, în ceea ce are el esențial și particular, nu se definește în raport cu vreun element al lumii materiale în care a fost creat, ci în raport cu Dumnezeu Creatorul, Cel veșnic viu, liber și iubitor de bine sau milostiv. De aceea, omul, în calitate de chip al Creatorului, dorește viața veșnică, libertate deplină și iubire netrecătoare sau nelimitată. Această aspirație a omului după viață și iubire eternă în comuniune liber asumată ne arată că darul libertății este premisa comuniunii personale de viață a omului cu Dumnezeu și cu semenii, fără constrângere și fără pierdere a identității sale.

Potrivit *Sfintei Scripturi*, „adevărata libertate este dar al Duhului Sfânt” (2 *Corinteni* 3, 17), „Duhul Adevărului” (Ioan 15, 26), „al păcii și al comuniunii de iubire” (2 *Corinteni* 13, 13; *Efesenii* 4, 3–6). În acest sens, lucrarea „Duhului Sfânt în viața omului, ca Duh al libertății”, se manifestă prin dreptate, pace și bucurie (*Romani* 14, 17), adică „libertate sfântă de a săvârși binele și de a căuta pacea și sfințenia” (*Evrei* 12, 14). Prin urmare, valoarea reală a libertății umane se măsoară potrivit cu mulțimea faptelor bune, săvârșite de om în mod liber și responsabil, pentru a crește spiritual în iubire și milostivire, după chipul lui Dumnezeu Cel milostiv (*Luca* 6, 36).

Din acest motiv, libertatea individuală și libertatea comunitară trebuie unite cu bunătatea și cu responsabilitatea morală pentru apărarea vieții umane

individuale și sociale. În caz contrar, libertatea umană poate deveni individualism și indiferentism egoist sau autodegradare. Sfântul Apostol Petru, cunoscând bine pericolul permanent al pervertirii sau al degradării libertății omului egoist, îi avertizează pe creștini, zicând: „Nu folosiți libertatea ca pe un acoperământ al răutății!” (1 *Petru* 2, 16).

De asemenea, Sfinții Părinți ai Bisericii ne învață că libertatea deplină nu se rezumă la libertatea politică sau socială, ci ea trebuie să fie și eliberare spirituală de tirania patimilor egoiste, ca lăcomia, orgoliul, invidia, lenevirea ș.a. Prin urmare, lupta pentru dobândirea și cultivarea libertății sociale (libertate de conștiință și religioasă, de exprimare, de asociere și circulație ș.a.) trebuie permanent completată cu lupta pentru a dobândi libertatea spirituală de-a iubi pe Dumnezeu în rugăciune și pe aproapele în fapte bune, adică libertatea de-a fi credincios și bun, harnic și darnic, drept și cinstit, omenos și generos, sincer și milostiv, adică libertatea omului de a se asemana cu Dumnezeu Cel sfânt, drept, bun și milostiv, deoarece omul a fost creat după chipul Lui. Evident că lupta aceasta pentru a dobândi libertatea interioară este adesea foarte grea, poate cea mai grea fiind lupta omului cu sine însuși, cu propriul egoism. Iar în contextul global al lumii, profund marcat de dorința unor popoare de-a domina peste altele și de a le exploata, păstrarea libertății și unității unui popor cere vigilență, înțelepciune, fermitate și demnitate.

**Înțelesul spiritual al proximității între
sărbătoarea bisericească națională
a Sfântului Apostol Andrei (30 noiembrie)
și Ziua Națională a României (1 Decembrie)**

Serbarea Zilei Naționale este, de asemenea, un binecuvântat prilej de afirmare a temeliei spirituale a identității și unității noastre ca popor creștin. Cu o

*Alocuțiune susținută la Adunarea festivă consacrată împlinirii a 95 de ani de la Marea Unire din 1918 (29 noiembrie 2013, Aula Academiei Române)

zi înainte de Ziua Națională a României, de la 1 Decembrie, avem o zi de serbare a creștinării poporului român, și anume ziua de 30 noiembrie, în care este serbată pomenirea Sfântului Apostol Andrei, Ocrotitorul României, cel căruia poporul român îi datorează începutul creștinării sale. Această zi de sărbătoare a Sfântului Apostol Andrei a fost proclamată de Biserica Sărbătoare bisericească națională, printr-o hotărâre a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în anul 2001.

Apoi, după mai multe demersuri ale Bisericii noastre pe lângă autoritățile statului, prin Legea nr. 147 din 23 iulie 2012, adoptată de Senatul României în 23 noiembrie 2011 și de Camera Deputaților în 26 iunie 2012, promulgată prin Decretul nr. 517/20 iulie 2012 al președintelui României, ziua de 30 noiembrie, adică sărbătoarea Sfântului Apostol Andrei cel Întâi chemat, Ocrotitorul României, a fost declarată „zi de sărbătoare legală în care nu se lucrează”.

Prin acest act legislativ, Parlamentul României a confirmat importanța națională, spirituală, misionară și educativ-culturală a pomenirii Sfântului Apostol Andrei, Ocrotitorul României, ca zi de sărbătoare legală.

Pe temeiul mărturiilor aflate în tradiția bisericească scrisă (Ipolit al Romei, Origen, Eusebiu al Cezareei, Sinaxarul Bisericii Constantinopolitane), ca și al mărturiilor care circulă până în zilele noastre în tradiția bisericească orală, Sfântului Apostol Andrei, cel Întâi chemat de Hristos la misiune, îi datorăm, ca popor și Biserică, predicarea *Evangheliei* în secolul I la strămoșii noștri daco-romani din Dobrogea și întemeierea Bisericii lui Hristos pe teritoriul României de azi, ca Biserică de origine apostolică.

Lucrarea Bisericii Ortodoxe Române de a pomeni cu solemnitate și de a așeza la locul cuvenit, în conștiința istorică și spirituală a poporului nostru,

pe Apostolul Românilor și de a consacra această zi ca sărbătoare a creștinării neamului românesc, care precede sărbătorirea, la 1 Decembrie, a Zilei Naționale a României, evidențiază legătura dintre unitatea spirituală și unitatea națională a românilor.

Recunoștința – un act de cult și de cultură al demnității

Întrucât darul libertății și al unității naționale, simbol al demnității poporului român, a fost obținut cu multe jertfe de vieți omenești și multe eforturi spirituale și materiale, Biserica Ortodoxă Română pomeneste la fiecare Sfântă Liturghie pe „*toți eroii, ostașii și luptătorii români, din toate timpurile și din toate locurile, care s-au jertfit pe câmpurile de luptă, în lagăre și în închisori pentru apărarea patriei și a credinței ortodoxe strămoșești, pentru întregirea neamului românesc, pentru libertatea și demnitatea poporului român*”. De asemenea, ea dorește să contribuie, împreună cu instituțiile statului român, la păstrarea integrității României și a demnității poporului român, prețuind astfel jertfa celor care au luptat de-a lungul istoriei pentru realizarea acestor mari idealuri și totodată să promoveze pacea și înțelegerea între popoare.

Omagiul de recunoștință adus memoriei tuturor făuritorilor Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, precum și tuturor celor care au luptat pentru libertate, unitate și demnitate națională, trebuie să fie astăzi izvor de inspirație și înnoire pentru viața noastră ca români patrioți. De aceea, în prezent, când multiple crize, inclusiv criza de identitate spirituală, afectează societatea umană, sărbătorirea a 95 de ani de la Unirea cea Mare ne cheamă să unim permanent libertatea individuală cu responsabilitatea pentru viața socială și să cultivăm împreună libertatea, unitatea și demnitatea națională, mai ales când cooperăm cu alte popoare.

Moldova în vechile ei hotare – de la Carpați la Nistru, de la Marea Neagră la Ceremuș – unită cu România*

*Ion Agrigoroaiei***

La începutul lunii martie 1918, președintele Sfatului Țării Ion Inculeț și premierul Daniel Ciugureanu au purtat la Iași discuții cu premierul Guvernului României, generalul Alexandru Averescu, în vederea adoptării tacticii celei mai potrivite atingerii scopului final, unirea cu Țara. Regele Ferdinand i-a primit cu audiență și i-a invitat apoi la dejun, în Palatul din str. Lăpușneanu, acolo unde fusese reședința domnitorului Alexandru Ioan Cuza între anii 1859–1862.

În același context a avut loc, la Institutul de Anatomie al Universității ieșene, întâlnirea delegaților basarabeni cu oameni de cultură, academicieni, profesori universitari, aflați atunci la Iași. Din partea Academiei Române, oaspeții au fost întâmpinați de președintele acesteia, acad. Petru Poni, și de prof. dr. Constantin Bacaloglu, din partea Societății de Medici și Naturaliști. Petru Poni a precizat că devisa adunării era „*prin știință spre patrie*” și a exprimat nădejdea că știința românească va fi împărtășită nestingherit și de frații din Basarabia. Constantin Bacaloglu privea cu încredere mișcarea națională dintre Prut și Nistru: „*Dacă azi nori negri se îngrămădesc spre apus (pierderea Munților Carpați – n.ns., I.A.), dinspre Basarabia se ivește o geană de lumină*”, care va conduce la unirea celor de un neam și sânge.

Inculeț și Ciugureanu au mulțumit pentru primirea deosebit de călduroasă, au înfățișat situația din Basarabia, activitatea depusă de Sfatul Țării și au exprimat încrederea în reușită. Ciugureanu declara în încheierea cuvântului său: „*Suntem tineri, nu avem experiența și priceperea ce se cer pentru împrejurări atât de mari. Cu ajutorul larg ce-l găsim la dumneavoastră, nu ne îndoim că vom ajunge acolo unde fiecare român dorește și că Republica Moldovenească va juca un rol mare și frumos*”.

Rugat să vorbească, Nicolae Iorga a declarat că, după strălucitele cuvântări ținute, nu-i rămâne decât să le spună iubiților oaspeți: „*Ați venit la o mare durere a noastră și ne-ați adus o mare mângâiere*”. Într-un sens mai larg, cuvintele savantului și militantului neobosit pentru unitatea națională a românilor subliniază semnificația istorică a unirii Basarabiei cu România, înfăptuită atunci când grave pericole (teritoriale, economice, militare, politice) planau asupra statului român, silit să semneze preliminariile de la Buftea și Pacea de la București.

În această atmosferă deosebit de tensionată, Alexandru Marghiloman este numit prim-ministru, la 5/18 martie 1918. „Rezerva regală” din timpul Primului Război Mondial intra în funcțiune. Menirea noului guvern era de a continua tratativele și de a încheia pacea cu Puterile Centrale. Cu grele sacrificii și într-o situație de totală izolare pe plan extern, calea diplomatică a asigurat menținerea statului român. Ca și guvernul precedent, guvernul Marghiloman a urmărit cu atenție evenimentele din Basarabia și a venit în întâmpinarea lor, contribuind la apropierea unirii.

Trecuse un an de la Revoluția rusă din februarie 1917, de la căderea țarismului, interval în care mișcarea de eliberare națională a românilor din Basarabia s-a intensificat prin diferite forme de organizare și de clarificare, în etape, a obiectivelor. Ca un fel de febră – va consemna Gh. Brătianu – în primăvara anului 1917 s-a declanșat o mișcare amplă de la un capăt la altul al imensei Rusii; revendicările sociale și aspirațiile naționale se confundau într-o dezordine gigantică. Basarabia nu putea rămâne indiferentă față de aceste mari transformări.

În cadrul unor mari manifestații (congrese, întâlniri, confruntări), cu sute, mii și chiar zeci de mii de participanți (țărani în haine de militari, preoți, învă-

*Alocuțiune susținută la Adunarea festivă consacrată împlinirii a 95 de ani de la Marea Unire din 1918 (29 noiembrie 2013, Aula Academiei Române)

**Prof. univ., Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru I. Cuza” Iași

țatori, profesori, studenți), în paginile gazetei „Cuvânt Moldovenesc” (organ al Partidului Național Moldovenesc), la reședințele unor zemstve etc., se contura tot mai clar depășirea soluției de autonomie a Basarabiei într-o virtuală Republică Federativă Democratică Rusă, prin afirmarea identității naționale și a necesității unirii. La Congresul corpului didactic din Basarabia (25–28 mai 1917), Alexie Mateevici, polemizând cu unii învățători deznaționalizați, preciza: *„Da, suntem moldoveni, fii ai Vechii Moldove, însă facem parte din marele popor român, așezat în România, Bucovina și Transilvania”*. La 17 iunie, la deschiderea cursului pentru învățători, își va lansa strălucitul poem, *Limba noastră*.

În numele basarabenilor, Teofil Ioncu transmitea salutul Partidului Național Moldovenesc participanților la Congresul popoarelor din Rusia (Kiev, septembrie 1917), declarând: *„Mulți ați auzit de moldoveni, dar puțini cred că știți că națiunea moldovenească nu există. Numele Moldova, moldoveni este numai teritorial, dar nu național”*. Ioncu se împotriva încercărilor de a reduce Basarabia la un simplu guvernământ al Ucrainei sau la o autonomie limitată într-o presupusă Rusie democratică: *„Dacă în aspirațiile noastre politice ne vom lovi mereu de deziluzii, atunci noi, urmând drumul necesității care nu cunoaște hotare, din prieteni ai democrației rusești ne vom face separatiști”*. Evenimentele au mers pe acest făgaș; Ucraina n-a renunțat la pretențiile sale, iar democrația rusă s-a dovedit mult prea slabă în fața ofensivei bolșevice.

Pe baza hotărârii adoptate de Congresul moldovenilor, la 20 octombrie 1917, s-a constituit Sfatul Țării – organ reprezentativ al populației din Basarabia – care la 2/15 decembrie 1917 a proclamat Republica Democratică Moldovenească. Președinte al Sfatului Țării a fost ales Ion Inculeț; dintre deputați, îi menționăm pe Pantelimon Halippa, Ioan Pelivan, Ion Buzdugan, Anton Crihan ș.a. La 7 decembrie s-a alcătuit primul Consiliu de Directori al Republicii, avându-l ca președinte pe Pantelimon Erhan.

Declarația de constituire a Republicii a fost primită cu deosebită bucurie și în dreapta Prutului, reliefându-se renașterea puternică a mișcării naționale din Basarabia, după mai mult de un secol de stăpânire străină cu consecințe grave pentru românismul de acolo. În articolul *Cuvinte de încredere. Reînvierea Basarabiei*, ziarul „Mișcarea”, din 14 decembrie 1917, observa, între altele: *„Aveam cuvinte să-i socotim oameni pierduți, căci prea adânc era acest întuneric și prea copleșitoare apăsarea. Și totuși, iată ce splendidă reînălțare națio-*

nală ne e dat să privim peste Prutul înfrățitor, acolo de unde ni se dau astăzi cele mai puternice temelii de încredere în vitalitatea neistovită a neamului românesc”.

Proclamarea independenței Republicii Moldovenești, la 24 ianuarie 1918, reprezenta un pas important spre unire. Confruntată cu numeroase greutăți în interior și supusă unor puternice amenințări din exterior, independența republicii nu putea constitui un scop în sine. Ștefan Ciobanu, istoric și participant la evenimente, va explica astfel situația: *„Liber să-și decidă soarta, poporul român din Basarabia nu putea să se orienteze decât spre România. Existența unui stat basarabean independent ar fi fost o absurditate. Imperialismul bolșevic, cel care mai târziu a absorbit Ucraina, Basarabia, Georgia ș.a. ar fi constituit o amenințare permanentă pentru o republică basarabeană. Pe de altă parte, existența unui stat român, alături de un alt stat român, locuit de același popor, vorbitor al unei și aceleiași limbi, unit prin același trecut, ar fi fost o anomalie”*.

Problema Basarabiei s-a complicat, ca urmare a pretențiilor Ucrainei asupra Basarabiei, sau a unor părți din sudul și nordul Basarabiei, cerând totodată să participe la tratativele de la București în vederea încheierii păcii cu Puterile Centrale. La începutul războiului, Germania promisese României Basarabia, promisiune reînnoită pe parcurs, la care a încercat să-și asocieze Austro-Ungaria. În continuarea acestei promisiuni, interesată în introducerea în tratatul de pace cu România a condițiilor economice favorabile propriilor țeluri, Germania (mai puțin Austro-Ungaria, care își manifestase interesul pentru o zonă din nordul Basarabiei) s-a opus pretențiilor ucrainene asupra Basarabiei și, implicit, a fost de acord cu soluția românească a problemei. Pretențiile Ucrainei asupra Basarabiei nu s-au oprit în februarie-martie și nici după 27 martie; față de aceste pretenții, populația îngrijorată a adoptat și cu mai multă energie soluția unirii.

În ședința Guvernului României din 23 martie 1918 la care a participat Ion Inculeț, Daniel Ciugureanu, Pan Halippa și Constantin Stere, s-a hotărât să se supună imediat chestiunea unirii în Sfatul Țării. Sosirea lui Constantin Stere la Chișinău, la 24 martie, a fost întâmpinată cu entuziasm. Partidul Național Moldovenesc a mobilizat toate energiile. La 26 martie sosea la Chișinău și primul ministru Alexandru Marghiloman, în fruntea unei delegații reprezentând Guvernul României.

În după-amiaza zilei de 27 martie/9 aprilie 1918 a avut loc ședința Sfatului Țării, care a adoptat isto-

rica hotărâre. După deschiderea ședinței de către Ion Inculeț, care a precizat: „*Noi trebuie să depunem toate silințele ca să reușim cu cinste în acest moment istoric*“, Alexandru Marghiloman s-a referit la condițiile interne și externe și, în numele guvernului român, a făcut o declarație de respectare a drepturilor și libertăților câștigate. După unire, se va convoca Adunarea Constituantă, în care vor intra, proporțional cu numărul locuitorilor, și reprezentanții Basarabiei. Declarația încheiată, reprezentanții guvernului român s-au retras din ședință. Cooptat în Sfatul Țării, Constantin Stere a rostit un discurs ce a produs o puternică impresie, înclinând și mai mult balanța în favoarea unirii: „*Astăzi, noi trebuie să hotărâm ceea ce va avea o importanță hotărâtoare, extraordinară asupra sorții viitoare a poporului nostru. Mersul de fier al istoriei pune asupra umerilor noștri o răspundere pe care noi n-o putem ignora cu niciun fel de sofisme*“.

Declarația Sfatului Țării a fost supusă votului nominal deschis, fiind adoptată cu 86 de voturi pentru, 36 de abțineri și trei contra. Organul reprezentativ, ales pe cale democratică, a hotărât: „*Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru și Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de către Rusia acum mai bine de o sută de ani din trupul vechii Moldove, cu puterea dreptului istoric și al dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama sa, România*“.

Rezultatul votului, anunțat cu aclamații, a fost adus la cunoștința primului ministru Alexandru Marghiloman, care a intrat în sală și a rostit o scurtă alocuțiune, precizând că, în numele poporului român și al Regelui, cu mândrie lua act de Declarația de Unire și, în numele guvernului român, declara că o primește.

„*Actul unirii – scrie Alexandru Boldur – a fost acceptat în mod solemn. Tot ce se petrece în urmă în Basarabia poate fi socotit ca o afacere internă a României întregite. Prin urmare, în cursul unui scurt interval de timp, vreo cinci luni, caleidoscopul evenimentelor oțelește sentimentul național și voinea națională [...]. Principiul naționalității a învins furtuna socială, recunoscându-i cerințele*“.

În ceea ce privește valoarea juridică și calitatea Sfatului Țării de a se pronunța în problema unirii (chestiuni contestate de istoriografia sovietică), Gheorghe Brătianu aprecia că această adunare reprezenta poziția populației basarabene în aceeași

măsură în care toate adunările de acest fel au avut de decis soarta republicilor născute pe ruinele Imperiului rus sau a statelor succesoare monarhiei habsburgice. Acțiunea Sfatului Țării semnifica o renaștere a lumii satului, în care elementul românesc rămăsese mult mai numeros în raport cu orașele, care aveau o populație alogenă, ca urmare a imigrației favorizate de un secol de dominație țaristă. Unirea cu România – preciza ilustrul istoric – decurgea din conștiința mai clară a comunității naționale și de imposibilitatea practică a menținerii independenței, fără a cădea sub stăpânirea sovietică sau a deveni obiectul intențiilor ucrainene de extindere.

La Iași – atunci capitala statului – ecoul a fost deosebit de puternic. Mii de cetățeni au întâmpinat cu mare însuflețire delegația venită de la Chișinău, la 30 martie/12 aprilie, spre a aduce la conștiința publică a țării, a Regelui, unirea Basarabiei, și au sărbătorit evenimentul pe străzile orașului și în Piața Unirii. În prezența Regelui și a Reginei, a membrilor guvernului, a unor fruntași politici, a unui public numeros, Mitropolitul Pimen, înconjurat de înaltul cler, a oficiat un *Te Deum*. După serviciul divin, în cadrul recepției de la Palatul Mitropoliei, oaspeții – Ion Inculeț, Daniel Ciugureanu, Pan Halippa, Constantin Stere, arhimandritul Gurie ș.a. – au fost prezentați Suveranului, familiei regale. A urmat trecerea în revistă a trupelor pe str. Ștefan cel Mare.

În cuvântul Regelui Ferdinand, rostit în cadrul dejunului oficial de la Palat, dat în cinstea delegației basarabene, era subliniată importanța momentului: „*Înfăptuirea unui vis care demult zăcea în inimile tuturor românilor de dincolo și de dincoace de apele Prutului*“. Urându-le bun venit, Regele declara: „*V-ați alipit în timpuri grele pentru Țara Mamă ca un copil tânăr, însă cu inima adevărat românească. Salutăm în voi o parte frumoasă a unui vis care niciodată nu se va șterge*“.

Prin decretul-lege dat la Iași, la 9/22 aprilie 1918, se promulga hotărârea din 27 martie/9 aprilie 1918, adoptându-se astfel un act necesar în procesul de consolidare internă a unirii Basarabiei cu România, parte componentă a idealului național. Președintele Consiliului de Miniștri preciza că, în numele poporului român și al Regelui Ferdinand, lua act de votul exprimat la Chișinău și declara la rândul lui, „*Basarabia unită cu România de veci și indivizibilă*“.

În vara și toamna anului 1918, cursul războiului s-a schimbat, Quadrupla Alianță primind lovituri decisive. La Viena, criza politică se accentua rapid, iar încercările de „reorganizare“ a Imperiului au

eșuat. Atunci, când la 3/16 octombrie Împăratul Carol a lansat manifestul *Către popoarele mele credincioase* – o încercare de supraviețuire prin federalizare – procesul de constituire a noilor state nu mai putea fi oprit. „*Finis Austriae et requiescat in pace!*“, anunța I.G. Duca în ziarul „Mișcarea“ din 3 noiembrie 1918 și continua: „*De altminteri, acest sfârșit era fatal. În vremurile noastre de democrație intensă, statele care nu erau întemeiate pe principiul naționalităților, pe unitatea etnică a fiecărui popor, erau osândite pieirii*“. La 28 octombrie se proclama independența Cehoslovaciei, la 7 noiembrie se reconstitua Polonia, la 24 noiembrie se forma Statul Sârbilor, Croaților și Slovenilor. Acțiunea românilor se îndrepta inevitabil spre atingerea obiectivului final.

În linii esențiale, tactica adoptată în Bucovina a fost aceeași cu cea din Basarabia: afirmarea unității naționale pe baza argumentelor istorice și etnice, condamnarea acțiunilor cu factorul politic din Regat, apelul la sprijin militar, convocarea adunării reprezentative și adoptarea hotărârii pe cale democratică. În Bucovina evoluția evenimentelor a fost mai rapidă și ca urmare a stadiului în care se afla atunci conștiința națională și mișcarea națională. Fără a idealiza situația românilor din Bucovina sub stăpânirea habsburgică, mișcarea națională a românilor își avea cuceririle ei de decenii, într-un imperiu european, lipsit de o Siberie a deportărilor. Obiectivul deznaționalizării prin colonizări și germanizare s-a manifestat și aici, dar a îmbrăcat o anumită haină de civilizație. Izbucnirea războiului a adus în prim-plan cealaltă „față“ a Imperiului. În Bucovina, răvășită de repetatele operații militare, situația românilor s-a înrăutățit considerabil, prin înrolarea a mii de tineri în armata austriacă și, după intrarea României în război, prin tratamentul la care erau supuși românii, ca trădători și spioni; numeroși preoți, învățători și chiar simpli săteni au fost arestați și trimiși în lagăre de concentrare, au fost intentate procese și s-au înregistrat chiar execuții fără judecată. Unirea cu România devenea și o soluție salvatoare.

Chiar din 1917 au fost schițate mai multe planuri referitoare la viitoarea situație a Bucovinei, aflată la întretăierea a numeroase interese. Ucraina urmărea să se extindă asupra Bucovinei, ca și asupra altor teritorii ce aparțineau atunci Austro-Ungariei. Bazându-se pe manifestul împăratului din 3/16 octombrie 1918, Consiliul Național Ucrainean a convocat la Liov Adunarea Națională Constituantă

care a proclamat, la 19 octombrie, „independența“ teritoriului ucrainean în cadrul Austro-Ungariei, urmând ca acesta să cuprindă Galiția orientală, Bucovina nord-vestică și Rusia subcarpatică din nordul Ungariei. Proclamația de la Liov a produs o mare îngrijorare în rândul românilor din Bucovina, nemulțumiți și de atitudinea conciliantă a unor parlamentari români din Parlamentul de la Viena.

Fruntași ai mișcării naționale a românilor din Bucovina au trecut la acțiuni energice. Sextil Pușcariu, care întreținea strânse legături cu refugiații bucovineni de la Iași (între care și Ion Nistor), cu factorul politic de aici, a hotărât, împreună cu un grup de colaboratori, să editeze „Glasul Bucovinei“, cu un rol de seamă în lupta pentru unire. În primul număr, apărut la 22 octombrie, era publicat editoria-lul *Ce vrem*, un document-program în care se afirmă cerințele românilor din Bucovina și Transilvania:

- „*Vrem: să rămânem români pe pământul strămoșesc și să ne cârmuim singuri, precum o cer interesele noastre strămoșești.*

- *Nu noi vrem: să cerșim de la nimeni drepturile care ni se cuvin [...].*

- *Pretindem: ca împreună cu frații noștri din Transilvania și Ungaria, cu care ne găsim în aceeași situație, să ne plăsmuim viitorul care ne cuvine nou în cadrul românismului“.*

Din inițiativa lui Iancu Flondor și Sextil Pușcariu, la 14/27 octombrie 1918, s-a organizat la Cernăuți o importantă Adunare națională, la care au participat deputați din Parlamentul de la Viena, foști deputați din ultima Dietă bucovineană, alți reprezentanți ai populației românești. Prin *Moțiunea* prezentată de Iancu Flondor, adunarea se declara Constituantă și hotăra „*unirea Bucovinei integrale cu celelalte țări românești într-un singur stat național independent*“ și urma să porceadă „*spre acest scop în deplină solidaritate cu românii din Transilvania și Ungaria*“. Se constituia un Consiliu Național alcătuit din 50 de membri (președinte Dionisie Bejan), „*spre a conduce poporul român din Bucovina și a-i apăra drepturile și spre a stabili o legătură cu toți românii*“. *Moțiunea* respingea „*cu hotărâre orice încercare care ar ținți la știrbirea Bucovinei*“, precizând totodată că se urmărește a se trăi în înțelegere cu celelalte popoare conlocuitoare. Consiliul a instituit un organism cu caracter de guvern, Consiliul Secretarilor de Stat, cu un Comitet Executiv compus din Iancu Flondor (președinte), Dionisie Bejan, Doru Popovici, Sextil Pușcariu (vicepreședinte), Vasile

Bodnărescu, Radu Sbiera și L. Tomoioagă (secretar). Hotărârile Adunării au fost aduse la cunoștința guvernatorului Etzdorf, care era somat să transmită puterea administrativă guvernului nou constituit.

Situația s-a complicat prin hotărârea Adunării Naționale ucrainene, convocată la Cernăuți la 3 noiembrie, de a încorpora în Ucraina cea mai mare parte a Bucovinei. Totodată, Rada de la Liov a decretat mobilizarea legiunii ucrainene (care a ocupat poziții strategice în Bucovina) și a încercat să ajungă la „un acord” de împărțire a Bucovinei între ucraineni și români, lăsând congresul de pace să hotărască definitiv această acțiune. În condițiile în care Consiliul Național Român respinsese această soluție, deputatul Aurel Onciul a dat o proclamație, la 6 noiembrie 1918, în care consimțea la o împărțire a Bucovinei. În aceeași zi, guvernatorul Etzdorf transmitea puterea reprezentanților Radei ucrainene și lui Aurel Onciul. Lua sfârșit stăpânirea austriacă în Bucovina, dar situația nu era deloc clară; încercarea lui Onciul de a stabili legătura cu guvernul de la Iași a eșuat.

Populația românească era supusă unor amenințări tot mai puternice, iar Consiliul era împiedicat să-și desfășoare activitatea prin intrarea unor cete înarmate de ucraineni în Palatul Național de la Cernăuți. Consiliul Național Român a cerut guvernului de la Iași sprijin militar, „*Putem a împiedica – va scrie I.G. Duca în Amintirile sale – acțiunea teroristă ucraineană, ca și bolșevismul care în mijlocul acestei anarhii generale se întindea asupra întregului cuprins al Bucovinei*”. Noul guvern, condus de generalul Constantin Coandă, a dispus trimiterea în Bucovina a Diviziei a 8-a sub comanda generalului Iacob Zadic. La 11 noiembrie armata română intra în Cernăuți, fiind primită cu însuflețire de populație.

La 12 noiembrie s-a întrunit Consiliul Național, care a dezavuat acțiunea lui Aurel Onciul și a declarat că, în virtutea hotărârii Constituantei din 27 octombrie, își impune autoritatea asupra întregii Bucovine. Consiliul a adoptat Legea fundamentală provizorie din 12 noiembrie 1918, cu 12 puncte, în care se precizau atribuțiile organismelor ce exercitau puterea legislativă și executivă în Bucovina.

Consiliul Național s-a consultat din nou cu factorul politic de la Iași și cu Comitetul refugiaților bucovineni de aici. Sextil Pușcariu a venit pentru câteva zile la Iași, a fost primit de primul ministru, generalul Constantin Coandă, a avut întâlniri cu Ion

tor ș.a., a fost primit în audiență de Rege și Regină, stabilindu-se procedura de urmat.

La 15/28 noiembrie 1918 s-au desfășurat lucrările Congresului General al Bucovinei, în Sala Sinđicală a Palatului Mitropolitan din Cernăuți; au participat 74 de delegați ai Consiliului Național, 13 delegați ai ucrainenilor, șapte ai germanilor, șase ai polonezilor. Pe lângă delegații oficiali, se aflau la Cernăuți câteva mii de locuitori, veniți din diferite colțuri ale Bucovinei. Din Basarabia erau prezenți Pan Halippa, Ioan Pelivan, Ion Buzdugan și Grigore Cazacliu, iar din Transilvania, Gheorghe Crișan, Victor Deleu și Vasile Osvadă.

Președintele Congresului, Iancu Flondor, a prezentat *Moțiunea* care s-a constituit într-o hotărâtă declarație de unire. *Moțiunea*, subliniind caracterul românesc al Bucovinei și denunțând asuprirea națională din cei 144 de ani de stăpânire străină, precizând că bucovinenii au luptat și n-au pierdut nădejdea în ceasul mântuirii, „*constată că ceasul acesta mare a sunat!*”. Membrii Congresului General, în numele suveranității naționale, hotărâau: „*Unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei, în vechile hotare, până la Ceremuș, Colacin și Nistru, cu Regatul României*”.

Motivarea *Moțiunii* a fost făcută și de Ion Nistor, care a insistat asupra unității națiunii române, „*una și nedespărțită de la Nistru până la Tisa*”. „*Ca moștenitori ai vechilor tradiții politice, istorice și culturale ale Bucovinei, ținem cu sfințenie la integritatea granițelor ei, fiindcă am fi niște urmași netrebnici ai vitejilor noștri înaintași dacă ne-am întoarce la sânul patriei române cu moștenirea știrbită*”. *Moțiunea*, primită și de reprezentantul polonezilor și de cel al germanilor, a fost întâmpinată cu mare entuziasm de adunare și pe străzile orașului.

S-a ales o delegație, din care făceau parte Iancu Flondor, Mitropolitul Vladimir, Dionisie Bejan, Ion Nistor, Stanislaus Kwiatkowski ș.a., care să prezinte la Iași Actul de Unire. Aici, delegația a participat, la 28–29 noiembrie, mai întâi la serviciul religios de la Mitropolie, după care a fost primită de primul ministru, generalul C. Coandă, care a exprimat în calde cuvinte felicitări pentru actul săvârșit. În audiență festivă, bucovinenii i-au prezentat Regelui Actul Unirii, iar Iancu Flondor a rostit o scurtă cuvântare, din care reținem: „*Aducem Majestății Voastre, Rege al tuturor românilor, Unirea unei țări întregi, a Țării Bucovinei. Această țară a avut vechi temeieri românești [...]. Sufletul cel vechi e neschimbat. L-am transmis oaspeților și fraților de alt neam, care*

împreună cu noi vin înaintea Majestății Voastre. Nu e o cucerire a armelor, ci întoarcerea la vatră a fraților despărțiți, care în Majestatea Voastră regăsesc pe părintele mult pierdut și mult dorit“. Regele a răspuns că primește cu multă bucurie Actul de Unire, asigurându-i pe noii săi credincioși de dragostea și grija sa părintească.

Regele Ferdinand și primul ministru Ion I.C. Brătianu vor semna, la 18 decembrie, decretul lege referitor la consfințirea, pe plan intern, a Unirii Bucovinei cu Țara.

Hotărârea adoptată la Cernăuți a fost primită cu un entuziasm deosebit, ca un moment important pentru Moldova și pentru întreaga țară. Presa insista asupra semnificației momentului în opera de „închegare a ființei etnice într-un stat unitar“. În articolul *Dezrobirea Bucovinei*, Sever Zotta prezenta, în ziarul „Evenimentul“, din 17 noiembrie 1918, un scurt istoric al ocupației străine și evidenția caracterul istoric al Unirii: „La Cernăuți s-a proclamat în mod solemn și în mijlocul unei însuflețiri extraordinare ștergerea pe vecie a hotarelor care despărțeau de 144 de ani Bucovina, această improvizație diplomatică a habsburgilor, de străvechea și neînvinsă Moldovă“.

Cu trei zile înainte adoptarea hotărârii de la Alba Iulia, Moldova întregă, în vechile granițe istorice ale statului de la sfârșitul secolului al XIV-lea, era unită cu România. Unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului la 1 Decembrie 1918 marca încheierea procesului istoric de întregire a României, reprezentând pentru Nicolae Iorga „cea mai mare faptă din toată viața neamului nostru. Pentru unii e un vis nebun, care se îndeplinește. Pentru noi e o necesitate istorică ajunsă la recunoaștere și o suferință mângâiată, o muncă ce-și

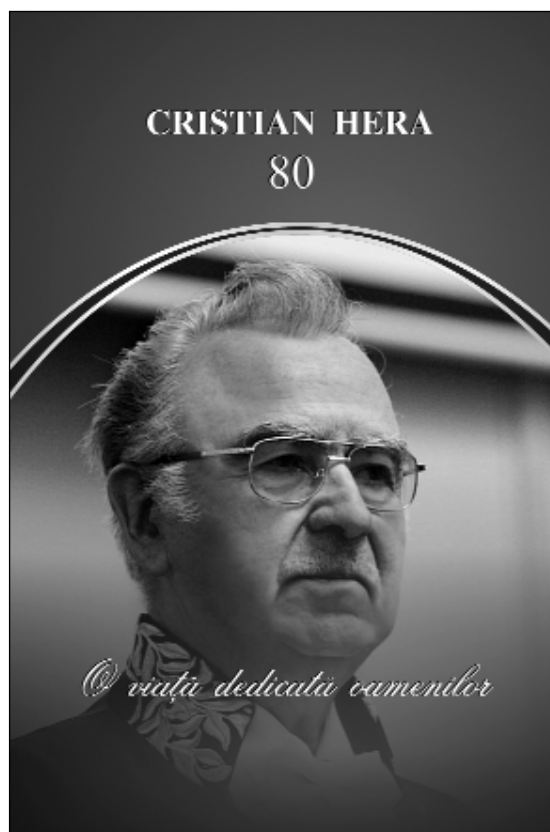
găsește răsplata. Și astfel avem dreptul de a crede acest fapt definitiv și etern“. Prin hotărârile adoptate pe cale plebiscitară la 27 martie/9 aprilie, 15/28 noiembrie și 18 noiembrie/1 decembrie 1918 se înfăptuia acea Românie la care se gândise cu atâta ardore poetul: „De la Nistru pân'la Tisa /.../ De la Mare la Hotin /.../ Din Boian la Vatra-Dornei /.../ Din Sătmar pân'în Săcele /.../ De la Turnu'n Dorohoi /.../“.

Bibliografie

1. N. Iorga, *Basarabia noastră. Scrisă după 100 de ani de la răpirea ei de către ruși*, Vălenii de Munte, 1912.
2. G.I. Brătianu, *La Bessarabie. Droits nationaux et historiques*, Bucarest, 1941.
3. *Istoria Românilor*, vol. VII, tom I, *Constituirea României moderne (1821–1878)*, coordonator acad. Dan Berindei; vol. VII, tom II, *De la Independență la Marea Unire (1878–1918)*, coordonator acad. Gh. Platon, București, 2003.
4. *Istoria Basarabiei de la începuturi până în 2003* (coordonator Ioan Scurtu), Iași, 2003.
5. I. Agrigoroaiei, *Opinie publică și stare de spirit în vremea Războiului de Întregire și a Marii Uniri*, Iași, 2004.
6. I. Agrigoroaiei, *Basarabia de la Unire la întregire*, Chișinău, 2007.
7. I. Agrigoroaiei, *Basarabia în acte diplomatice 1711–1947*, Iași, 2012.
8. Al. V. Boldur, *Basarabia Românească*, București, 1943.
9. I. Calafeteanu, V.P. Moisuc, *Unirea Basarabiei și a Bucovinei cu România 1917–1918. Documente*, Chișinău, 1995.
10. P. Cazacu, *Moldova dintre Prut și Nistru 1812–1918*, Chișinău, 1992.
11. P. Cernovodeanu, *Basarabia. Drama unei provincii istorice românești în context internațional (1806–1920)*, București, 1993.
12. Șt. Ciobanu, *Unirea Basarabiei cu România. Studii și documente*, Chișinău, 1933.
13. I. Nistor, *Unirea Bucovinei. 28 noiembrie 1918. Studii și documente*, București, 1928.
14. I. Nistor, *Istoria Bucovinei*, București, 1991.
15. S. Pușcariu, *Memorii*, București, 1978.
16. Svetlana Suveică, *Basarabia în primul deceniu interbelic (1918–1928): modernizare prin reforme*, Chișinău, 2010.

La împlinirea vârstei de 80 de ani, academicianul Cristian Hera, vicepreședinte al Academiei Române, a fost omagiat de comunitatea științifică în cadrul unei sesiuni științifice desfășurate în Aula Academiei Române. Au participat membri ai Academiei Române, personalități de prestigiu și numeroși specialiști care au colaborat cu cel considerat „liderul științei agricole românești”, precum și familia distinsului sărbătorit. Alocuțiunile rostite cu acest prilej au pus în evidență valoarea de excepție a contribuțiilor academicianului Cristian Hera la îmbogățirea cunoștințelor din domeniul științelor agricole, dar mai ales al cercetărilor sale referitoare la studiul fertilității solurilor, nutriției plantelor și fertilizării culturilor agricole, care i-au adus un unanim prestigiu național și internațional, contribuții ce îmbogățesc tradiția școlii agricole românești și se constituie ca temei pentru o dezvoltare durabilă și performantă a agriculturii.

În deschiderea sesiunii, academicianului Cristian Hera i s-a conferit Ordinul Național „Steaua României” în grad de „Cavaler”.

Academicianul Cristian Hera la 80 de ani*

Acad. Ionel Haiduc

Președintele Academiei Române

Academicianul Cristian Ioan Hera, vicepreședinte al Academiei Române, împlinește 80 ani, o vârstă care încununează o viață cu totul deosebită, bogată în evenimente și realizări. Cercetător, om de știință, expert internațional, manager, autor de cărți și lucrări științifice – sunt atribute care descriu activitatea academicianului Cristian Hera de-a lungul carierei sale strălucite de expert în agrochimie, știința solului și domeniile conexe.

Rădăcinile se află într-o școală primară dintr-un sat prahovean, unde părinții i-au fost primii dascăli. Au urmat apoi școli după școli: liceul la Ploiești și București, facultatea la București (Institutul Agronomic „Nicolae Bălcescu”) și Moscova (Academia de Științe Agricole „Timiriachev”), doctorat la Bucu-

rești, specializări în Germania, Franța, Suedia, SUA și Canada.

Cariera sa a început, fiind cercetător la Institutul de Cercetări Agronomice al României (ICAR), a continuat la Institutul de Cercetări pentru Cereale și Plante Tehnice de la Fundulea (ICCPT), unde a urcat întreaga scară ierarhică de la cercetător principal până la director general. În paralel, a funcționat ca profesor universitar asociat. Timp de șase ani și jumătate (1991–1997) a fost director al unei secții în Departamentul de Cercetare al Agenției Internaționale pentru Energia Atomică de la Viena.

Activitatea sa rodnică în domeniul profesiei nu a întârziat să-i aducă consacrarea, prin alegerea ca membru al Academiei de Științe Agricole (al cărei

*Alocuțiune susținută la Sesiunea omagială „Academicianul Cristian Hera, vicepreședinte al Academiei Române, la 80 de ani” (18 decembrie 2013, Aula Academiei Române)

președinte a fost între anii 2001–2009; în prezent, președinte de onoare), apoi ca membru corespondent (1995) și titular (2004) al Academiei Române, al cărei vicepreședinte a devenit în 2010. Numeroase titluri de *doctor honoris causa* acordate de universitățile de științe agricole din Cluj-Napoca (1999), București (2002), Iași (2004), Moscova (2004) și de universitățile din Iași, Suceava, Constanța, Timișoara, Brașov completează colecția de distincții, la care se mai adaugă și titlurile de membru de onoare al Accademia dei Georgofili din Italia și al Academiei Ruse de Științe Agricole, precum și calitatea de membru în multe organisme și societăți internaționale de specialitate. Trebuie menționată și prezența sa activă la numeroase congrese internaționale (ca organizator, raportor, coordonator), precum și activitățile științifice întreprinse în peste 30 de țări în timpul funcției deținute la Viena.

Este un palmares absolut remarcabil!

Opera științifică a cercetătorului Cristian Hera este, de asemenea, impresionantă și aduce contribuții importante în știința solului, nutriția plantelor și folosirea rațională a îngrășămintelor chimice. Această operă cuprinde 22 de cărți în limba română, opt cărți în limba engleză – la care este autor sau coautor, sute de articole publicate în țară și străinătate, nouă brevete de invenție.

În calitatea de președinte al Academiei Române, țin să subliniez în mod deosebit activitatea academicianului Cristian Hera în funcția de vicepreședinte. Am avut privilegiul să lucrez cu un admirabil colaborator, posesor al unei experiențe manageriale excepționale, caracterizat prin seriozitate, echilibru, inițiativă, discreție; pe scurt – **cu un om pe care te poți baza!**

La aniversarea pe care o sărbătorim, urez academicianului Cristian Hera să-și continue cu același entuziasm activitatea în slujba țării sale, să aibă sănătate deplină și numai bucurii în profesie și în viața de familie.

Academicianul Cristian Hera – liderul științei agricole românești*

Acad. Păun Ion Otiman

Secretar general al Academiei Române

Despre o personalitate complexă, cu o suprafață științifică neegalată de niciunul din colegii din generația anilor 1960–2010, despre omul care, în paralel, s-a aplecat o viață întreagă, cu rezultate remarcabile, asupra cercetării științifice fundamentale și aplicative în domeniul nutriției minerale și folosirii îngrășămintelor în agricultură, despre cel care a condus cu competență și eficiență maximă cercetarea științifică agronomică românească timp de aproape jumătate de secol, dar și despre cel care a reprezentat, ca nimeni altul, știința agricolă românească în lume mai bine de 50 de ani, se poate spune, fără teamă de a greși, de a exagera sau de a măguli, că este **liderul de necontestat al științei agricole românești și unul din liderii de primă mărime ai cercetării științifice agronomice mondiale ai perioadei contemporane**.

Cine cunoaște îndeaproape preocupările academicianului Cristian Hera, începând din anul 1957 și până în prezent, timp de peste 66 de ani, sau cine numai îi parcurge extrem de întinsul *Curriculum vitae*, are o mare dificultate în a-i sintetiza, într-o prezentare de început, activitatea de o viață ca om de știință – cercetător al științei agronomice românești, manager, lider și ca om al cetății. Mi-am asumat eu

această dificilă întreprindere, conștient fiind că oricât aş fi de scrupulos, de atent, de laborios și cu oricâtă asiduitate am cercetat biografia, viața și activitatea academicianului Cristian Hera la împlinirea celor optzeci de ani, sinteza de câteva pagini, pe care o prezint, nu ar acoperi tot ceea ce a lăsat peren în urma sa academicianul sărbătorit. Acesta este și motivul care m-a determinat să mă aplec numai și numai asupra contribuției de excepție în conducerea cercetării științifice agronomice românești, în calitate, mai întâi, de manager al Institutului de Cercetări pentru Cereale și Plante Tehnice Fundulea, de președinte al Secției de cultura plantelor de la ASAS, de lider al științei agronomice nu numai din România, ci și al academiilor de științe agricole din lume.

Cristian Hera vine din lumea rurală prahoveană, primele lecții de agricultură și respectul față de pământul natal, față de solul românesc de care se va ocupa o viață întreagă, le primește de la bunicii săi, țărani în satul Brazi-Bătești, dar și de la părinții săi, Dumitru și Maria, învățători în sat, pentru că, în acele timpuri, învățătorii (și preoții) satului erau și primii agricultori ai obștei, făclii vii pentru țăranul român.

*Alocuțiune susținută la Sesiunea omagială „Academicianul Cristian Hera, vicepreședinte al Academiei Române, la 80 de ani” (18 decembrie 2013, Aula Academiei Române)

Format, mai apoi, într-un mediu intelectual de excepție al liceelor pe care le-a urmat, „Sfinții Apostoli Petru și Pavel“ din Ploiești și „Sfântul Gheorghe“ din București, precum și în preajma unor personalități academice de primă mărime de la Facultățile de Agronomie din București și Moscova – amintindu-i aici numai pe profesorii Gheorghe Ionescu-Șișești și David Davidescu, dar și în universități și centre de cercetare din lume, precum: Leipzig și Halle (Germania), INRA-Versailles (Franța), Uppsala (Suedia), Urbana (SUA), Ottawa (Canada), Canberra și Adelaide (Australia), Ruokura (Noua Zeelandă), Sapporo, Kyoto, Hokkaido (Japonia), Beijing, Shanghai (China) etc. – tânărul Cristian Hera se desăvârșește profesional în mod exemplar, devenind, la acea dată, o mare speranță a științei agronomice românești.

La scurt timp după absolvirea facultății, începe activitatea de cercetător stagiar, demonstrând de timpuriu aptitudini manageriale în domeniul științei, fiind numit director științific (1970–1981) și, mai apoi, director general (1982–1991), deci timp de 21 de ani, la cel mai important institut de cercetare agronomică al României, ICCPT Fundulea. Principalele programe de cercetare științifică din agricultura României (programul porumbului, programul grâului, programul florii soarelui și soiei, programele de genetică și ameliorare a plantelor, programele de nutriție minerală și fertilizare, programele de protecția plantelor etc.), precum și proiectele de colaborare științifică cu principalele institute de cercetare similare din Europa, America, Asia, sunt concepute și coordonate, timp de aproape un sfert de secol, de cercetătorul și directorul Cristian Hera.

Toate calitățile menționate anterior în domeniul managementului științific și încă în multe din domeniul științific propriu-zis, pe care din lipsă de timp și spațiu nu le prezint în lucrarea de față, îl plasează pe cercetătorul Cristian Hera în poziția de lider de necontestat al cercetării științifice românești timp de mai bine de 40 de ani: președintele Secției de cultura plantelor – ASAS; președinte al ASAS (ales prin vot secret în Adunarea generală a ASAS din 5 noiembrie 2001 și reales la 8 decembrie 2005); vicepreședintele Consiliului Național al Ministerului Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale (MAPDR); vicepreședintele Colegiului consultativ pentru Cercetare, Dezvoltare și Inovare (ANCS-MedC); vicepreședintele Consiliului Național de Atestare a Gradelor, Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (MedC); președintele Consiliului Național de Etică

Universitară (MedC); președintele Secției de științe agricole și silvice din Academia Română (ales prin vot secret); membru în Prezidiul Academiei Române; vicepreședinte al Academiei Române.

Mișcându-se cu multă ușurință în mai toate spațiile științifice, culturale și lingvistice din lume, confirmă rapid prin rezultatele de excepție în cercetare, fiindu-i depistate de timpuriu, încă din primii ani de activitate, și calitățile de organizator, expert și manager în domeniile științifice în care s-a format. Academicianul Gheorghe Ionescu-Șișești, ca vicepreședinte al Academiei Române și președinte al Secției de științe biologice și agricole, îl alege în calitate de colaborator apropiat, numindu-l pe tânărul cercetător Cristian Hera secretarul științific al secției evocate mai înainte. Dovedind aptitudini manageriale de netăgăduit, se dezvoltă cu ușurință, deținând în decursul timpului o mulțime de responsabilități științifice, ca secretar științific, expert sau președinte de agenții, centre științifice internaționale, academii europene sau mondiale (secretar științific al Comisiei a IV-a „Fertilitatea solului și nutriția plantelor” – Societatea Internațională de Știința Solului – SISS); cercetător științific responsabil în programele internaționale de cercetare coordonate de AIEA, privind utilizarea izotopilor stabili și radioactivi în folosirea rațională a îngrășămintelor: cultura grâului (1968–1972), cultura porumbului (1964–1968) cultura leguminoaselor pentru boabe (1972–1982); expert al Agenției Internaționale de Energie Atomică de la Viena, Austria (AIEA), în utilizarea tehnicilor nucleare pentru îndrumarea specialiștilor din diferite țări ale lumii în inițierea și efectuarea cercetărilor în domeniul fertilității solului, nutriției plantelor și aplicării îngrășămintelor; președinte al celei de a XII-a Adunări generale a Conferinței Europene pentru Îngrășămintă Chimice, București; președinte al Conferinței Organizației Națiunilor Unite pentru Dezvoltarea Industriei (UNIDO): „Producerea și folosirea îngrășămintelor chimice și substanțelor fitofarmaceutice”; președinte al celei de-a IV-a Comisii de Fertilitatea solului și nutriția plantelor din cadrul Societății Internaționale de Știința Solului, ales prin vot secret la al X-lea Congres Mondial de Știința Solului (1974), Moscova; președinte al Comisiei de Fertilitatea solului și nutriția plantelor din cadrul Societății Internaționale de Știința Solului (SISS), reales la al XI-lea Congres mondial (1978), Edmonton, Canada; membru în Comitetul Executiv al Centrului Internațional Științific pentru Îngrășămintă (CIEC), ales (pentru

patru ani) la al IX-lea Congres Mondial pentru Îngrășămintă, Budapesta, Ungaria (apoi reales); director (prin concurs), Secția de Fertilitatea solului, nutriția plantelor, irigații și producție vegetală – Departamentul de cercetare al AIEA – Diviziunea mixtă FAO/AIEA Viena, Austria; membru în comisii de atestare a titlului de profesor universitar (Kuala Lumpur, Malaysia; Gent, Belgia, Braunschweig, Germania; Budapesta, Ungaria); președinte al Centrului Științific Internațional pentru Îngrășămintă (CIEC), ales la Adunarea generală a CIEC (6 iunie), Viena, Austria; președinte CIEC, confirmat în funcție pe patru ani, la al XI-lea Congres Mondial pentru Îngrășămintă, Gent, Belgia (1997); președinte CIEC, reales în funcție pentru o perioadă de încă patru ani la cel de al XII-lea Congres Mondial pentru Îngrășămintă, Beijing, China (2001); membru în Comisia de evaluare IFA (International Fertilizer Association) pentru decernarea premiilor internaționale pentru îngrășămintă; membru în Comitetul de Conducere al Uniunii Europene a Academiei de Științe Agricole (UEAA), ales la Paris, Franța; vicepreședinte al Uniunii Europene a Academiei de Științe Agricole (UEAA), ales de Adunarea generală a UEAA, Sankt Petersburg, Rusia; președinte CIEC, reales în funcție pentru o perioadă de încă patru ani, la cel de al XIV-lea Congres Mondial pentru Îngrășămintă, Chiang Mai, Thailanda; președinte al Uniunii Europene a Academiei de Științe Agricole (UEAA), ales de Adunarea generală a UEAA (iunie 2006), București, România.

Devine un veritabil *globtrotter*, străbătând lumea de la Est la Vest, de la Nord la Sud, de la Moscova la Edmonton, de la Viena la Kuala-Lumpur, de la Uppsala la Canbera și Adelaide, de la Kyoto și Beijing la Irapuato în Mexic, în Indonezia, Uruguay, Chile, Costa Rica și până în Coasta de Fildeș și unde și mai unde, peste tot semănând și fertilizând cu întinsele sale cunoștințe cursurile regionale și interregionale pentru perfecționarea cercetătorilor și universitarilor organizate de AIEA de la Viena. Activitățile științifice inițiate, organizate, analizate și evaluate în cadrul programelor de cercetare și asistență tehnică finanțate de AIEA Viena, în perioada 1991–1996, de către Cristian Hera se desfășoară în următoarele țări: Thailanda, Indonezia, Malaysia, Egipt, Uruguay, Chile, Ecuador, Venezuela, Pakistan, Camerun, Turcia, Iordania, Arabia Saudită, Qatar, Oman, Emiratele Arabe Unite, Costa Rica, Nicaragua, Portugalia, China, Siria, Myanmar, Irak, Egipt, Coasta de Fildeș, Etiopia.

Cursuri regionale și interregionale, organizate și coordonate de Cristian Hera pentru perfecționarea cercetătorilor și a cadrelor universitare participante la programele de cercetare științifică și asistență tehnică finanțate de AIEA Viena: Santiago, Chile (regional – pentru America Latină); Seibersdorf, Austria (interregional); Ankara, Turcia (regional pentru Europa și Orientul Mijlociu); Bangkok, Thailanda (regional – pentru Asia și zona Pacificului); Addis Abeba, Etiopia (regional – pentru Africa); Irapuato, Mexic (regional – pentru America Latină).

Dovedind calități de manager, de excelent coordonator și organizator al manifestărilor științifice interne și internaționale, i se încredințează de către diferite structuri științifice naționale și internaționale președinția sau secretariatul a peste 60 de consfătuiri, simpozioane, conferințe și congrese în România și peste tot în lume.

Manifestări științifice interne și internaționale organizate și coordonate: Consfăturile Naționale Anuale de Agrofitehnie în diferite zone în România; Consfăturile și simpozioanele din cadrul AIEA, inclusiv Simpozionul de la Acapulco, Mexic din 1994; al X-lea Simpozion Internațional CIEC, Braunschweig, Germania; al XI-lea Congres Mondial pentru Îngrășămintă, Gent, Belgia; Al XI-lea Simpozion Internațional CIEC, Pulawy, Polonia; al XII-lea Simpozion Internațional CIEC, Suceava, România; Al XII-lea Congres Mondial pentru Îngrășămintă, Beijing, China; Dezbateră națională „Folosirea rațională și conservarea solurilor românești“, Academia Română, sub patronajul președintelui României; Dezbateră națională „Cercetarea științifică și agricultură durabilă“, ASAS; al XIII-lea Simpozion Internațional CIEC, Tokat, Turcia; Simpozionul „Metode de cercetare în cultura plantelor de câmp în România“, ASAS, București; Simpozionul dedicat împlinirii a 115 ani de la nașterea academicianului Gheorghe Ionescu-Șișești „Priorități ale cercetării științei în domeniul culturilor de câmp“, ASAS, București; Dezbateră națională „Probleme actuale ale agriculturii, în contextul integrării europene și al globalizării“, ASAS, București; al XIV-lea Simpozion Internațional CIEC, Debrecen, Ungaria; Simpozionul național dedicat aniversării a 75 de ani de la înființarea Institutului de Cercetări Agronomice al României (ICAR); al XV-lea Simpozion Internațional CIEC, Pretoria, Africa de Sud; Dezbateră Națională, „Satul Românesc – Astăzi și mâine“, Academia Română, București; al XIV-lea Congres Mondial pentru Îngrășămintă, Chiang Mai, Thailanda; a patra Adunare

generală a UEAA, București, România; al XVI-lea Simpozion Internațional CIEC, Gent, Belgia; Reuniunea UEAA, Simferopol, Ucraina; Simpozionul „80 de ani de cercetare științifică agricolă instituționalizată ICAR – ASAS în România“, București; cea de-a V-a Adunare generală a UEAA, Riga; Conferința BSBA „Biotehnologie – Știință și progres în Subregiunea Mării Negre“, Albena, Bulgaria; al XVII-lea Simpozion Internațional CIEC, Cairo, Egipt.

În marea majoritate a funcțiilor naționale și internaționale, poziția de lider este obținută prin vot, plasându-l pe domnul academician Cristian Hera în fruntea personalităților din domeniul științei agronomice românești. Devine, în timp, membru într-o mulțime de societăți științifice românești și internaționale: Societatea Internațională de Știința Solului, Societatea Română de Știința Solului, Centrul Științific Internațional pentru Îngrășăminte (CIEC), Societatea Europeană – Tehnici Nucleare în Agricultură (ESNA), Societatea Română de Agronomie, Societatea Europeană pentru Agricultură (membru fondator, decembrie, Paris), Societatea Americană de Știința Solului, Societatea Turcă de Știința Solului, Societatea Malaieziană de Știința Solului, Societatea Austriacă de Știința Solului etc.

Drept răsplată a excelentelor confirmări științifice și academice, numeroase academii și universități din România și din întreaga lume îl aleg membru de onoare al acestora, sau îi conferă înaltul titlu de *doctor honoris causa*: membru titular ASAS; membru corespondent al Academiei Române; membru titular al Academiei Române; membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei; profesor de onoare, Academia de Științe Agricole din China; Institutul de aplicații a energiei nucleare în agricultură, membru de onoare al Accademia dei Georgofili, Italia cu prilejul aniversării a 250 de ani de la înființare; membru de onoare al Academiei Ruse de Științe Agricole; *doctor honoris causa* – Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară (USAMV), Cluj-Napoca; *doctor honoris causa* – Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară (USAMV) București; *doctor honoris causa* – Universitatea „Alexandru Ion Cuza“ Iași; *doctor honoris causa* – Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară

(USAMV), Iași; *doctor honoris causa* – Academia de Științe Agricole „K.A. Timiriazev“, Moscova; *doctor honoris causa* – Universitatea „Ștefan cel Mare“, Suceava; *doctor honoris causa* – Universitatea „Ovidius“, Constanța; *doctor honoris causa* al Universității Agrare de Stat din Chișinău; *doctor honoris causa* al Universității din Bălți, Moldova.

Este laureat cu numeroase premii naționale și internaționale, precum și decorat cu înalte ordine și medalii ale României: laureat al Academiei Române, Premiul „Ion Ionescu de la Brad“; Ordinul „Meritul științific“, clasa I; Ordinul național „Pentru Merit“ în grad de ofițer, Decretul nr. 556 din 1 decembrie 2000; Ordinul Național „Pentru Merit“ în grad de Comandor, Decretul nr. 627 din 16 octombrie 2003, Ordinul Regal „Nihil Sine Deo“ etc).

Ca răsplată a rezultatelor de excepție obținute în domeniul folosirii izotopilor radioactivi în agricultură, comisia de concurs a Agenției Internaționale pentru Energia Atomică de la Viena îl declară câștigător, ocupând funcția de director timp de opt ani al Departamentului de fertilitate a solului, nutriția plantelor, irigații și producție vegetală.

În final, deși nu în ultimul rând, doresc să menționez și faptul că acad. Cristian Hera, conaționalul și colegul nostru, ocupă un loc de frunte și în galeria personalităților științifice agronomice mondiale, amintindu-i în această nobilă galerie pe Lester Brown, Jean-Marc Boussard, Hubert Spiertz, Winfried Blum, Atanas Atanasov, Maurice Fried, Björn Sigurbjörnsson, David Waller etc.

Sunt numai câteva considerente, fapte, rezultate și aprecieri care mi-au sugerat titlul acestei lucrări *Academicianul Cristian Hera – liderul științei agricole românești*, la care, adăugând prezența și prestația internațională de proporții ale sărbătoritului, colegul nostru de Academie, mă îndreptățește, fără teama de a greși, să-l definesc drept *personalitatea științifică românească cea mai proeminentă din spațiul științific agronomic contemporan*.

Acum, la frumoasa și împlinită vârstă de 80 de ani, vă rog să primiți din partea mea, precum și din partea întregii comunități academice, urarea: „La mulți, sănătoși, fertili și fericiți ani, domnule coleg academician Cristian Hera!“

Academicianul Cristian Ioan Hera – strălucit cercetător și manager al științelor agricole*

Acad. Nicolae Săulescu

Omagierea personalității academicianului Cristian Hera, cu ocazia împlinirii vârstei de 80 ani, este o mare sărbătoare a cercetării agricole din România, deoarece Domnia Sa și-a dedicat toată viața științei agricole și este, fără îndoială, cel mai ilustru reprezentant al cercetării agricole românești moderne.

Este, poate, o ocazie nimerită pentru a reaminti importanța pe care o are și o va avea din ce în ce mai mult cercetarea agricolă în asigurarea hranei necesare unei populații în expansiune, îndeosebi în contextul imprevizibil al schimbărilor climatice. Cercetarea agricolă are menirea să găsească soluții adecvate pentru menținerea și creșterea fertilității solurilor, pentru creșterea pe căi agrotehnice și genetice a eficienței folosirii resurselor naturale de climă și sol. Prin întreaga sa activitate, academicianul Cristian Hera a contribuit esențial la faptul că și cercetarea

agricolă românească a putut să se înscrie în considerabilul efort internațional depus în această direcție și să joace un rol important în realizarea acestei meniri.

Deoarece am avut șansa de a cunoaște nemijlocit activitatea de cercetare și de conducere pe care a desfășurat-o academicianul Hera la Institutul de la Fundulea, aș dori să mă refer în mod special la influența pe care această activitate a avut-o la dezvoltarea și creșterea prestigiului cercetărilor românești în domeniul culturii plantelor de câmp. În anul 1972, când am început să lucrez la Fundulea, academicianul Hera activase deja de zece ani la Institut, în calitate de cercetător principal (1962–1965), șef de laborator (1965–1969) și șef de secție (din 1969), iar din anul 1970 era directorul științific al institutului.

*Alocuțiune susținută la Sesiunea omagială „Academicianul Cristian Hera, vicepreședinte al Academiei Române, la 80 de ani” (18 decembrie 2013, Aula Academiei Române)

Dar, în total, academicianul Cristian Ioan Hera a lucrat vreme de trei decenii, adică mai mult de jumătate din anii de activitate, la Institutul de cercetare de la Fundulea, urcând toate treptele ierarhiei profesionale, de la cercetător principal la director general. Dar și după ce nu a mai lucrat direct la Fundulea, a continuat să fie strâns legat de institut, în calitate de președinte al Secției de cultura plantelor (în perioada 1997–2001) și apoi ca președinte al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură – ASAS (ales pentru două mandate, între 2001 și 2009), astfel încât se poate spune că academicianul Cristian Ioan Hera a fost prezent și a avut o contribuție majoră la dezvoltarea institutului de la Fundulea, vreme de mai mult de patruzeci de ani.

Dedicându-se, de la începutul activității sale în cercetare, cu preponderență domeniului științific al științei solului, fertilității acestuia și folosirii îngrășămintelor, academicianul Cristian Hera a continuat preocupările marelui agronom Gheorghe Ionescu-Șișești, care pusese bazele cunoașterii fertilității solurilor din România și organizase experiențe pentru sporirea capacității lor de producție, mai ales prin aplicarea de îngrășăminte. Academicianul Hera a avut o contribuție esențială la dezvoltarea pe plan superior a cercetărilor în domeniul fertilității solurilor, prin conceperea, inițierea și organizarea, începând cu anul 1966, a experiențelor de lungă durată cu îngrășăminte în sistem unitar în mai multe stațiuni de cercetare din întreaga țară. Aceste experiențe au reprezentat și reprezintă în continuare un instrument de studiu remarcabil, care a permis studiul evoluției fertilității solului în funcție de fertilizarea aplicată, pe parcursul a peste patru decenii. Sunt puține țările unde au putut organiza și executa pe perioade atât de lungi de timp asemenea experiențe. Am vizitat de numeroase ori experiențele din câmpul de la Fundulea și am fost de fiecare dată impresionat de modul în care acestea demonstrează importanța aplicării științifice a îngrășămintelor pentru menținerea fertilității solurilor. De altfel, experiențele de lungă durată cu îngrășăminte reprezintă nu numai o nesecată sursă de informații științifice de mare importanță aplicativă, dar și o adevărată școală pentru specialiștii din producție.

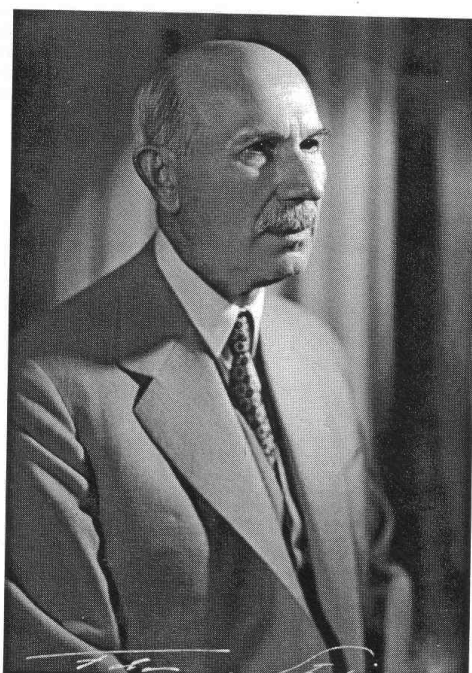
Continuând cercetările abordate de foști colaboratori ai lui Gheorghe Ionescu-Șișești, precum Irimie Staicu, Nicolae Hulpoi și Grigore Coculescu, care au lucrat la Fundulea de la înființarea Institutului, academicianul Cristian Hera a adus un suflu nou de dinamism științific în acest domeniu de cercetare,

rămânând profund implicat în rezolvarea problemelor agriculturii practice. Ca și Gheorghe Ionescu-Șișești la vremea sa, a fost continuu interesat de perfecționarea metodelor de cercetare, jucând un rol activ în perfecționarea metodelor de analiză a solului și de elaborarea bazelor teoretice ale unor metode practice de stabilire a necesarului de îngrășăminte, în introducerea metodelor moderne de prelucrare a datelor și în introducerea și, mai ales, în utilizarea tehnicilor nucleare în cercetările din agricultură, în special prin folosirea îngrășămintelor marcate cu izotopi stabili și radioactivi, care au permis o înțelegere mult mai exactă a modului în care îngrășămintele sunt valorificate în sistemul sol-plantă. Totodată, dezvoltând ceea ce își însușise din contactul cu academicianul David Davidescu, a realizat o fructuoasă sinteză între agrotehnică și agrochimie.

I se datorează în mare măsură faptul că cercetarea românească în domeniul agrotehnicii s-a integrat în tendințele moderne ale științei internaționale și a progresat în pas cu evoluțiile mondiale. În același timp însă, sub conducerea sa, cercetările au fost permanent orientate către agricultori, care au putut ast-

*Domnului Inginer Hera Cristian,
Secretarul Secției de biologie și
științe agricole a Academiei R.P.R.,
în semn de apreciere prețioasă.*

24.05.1960 *G. Ionescu-Șișești*

fel să beneficieze direct și cu ușurință de cele mai noi rezultate științifice. Am fost deseori martorul interesului cu care erau primite de specialiștii din agricultură recomandările sale privind aplicarea îngrășămintelor, inclusiv a celor lichide, care reprezentau o noutate la acea dată, recomandările privind posibilitățile de optimizare a metodelor de aplicare a îngrășămintelor, sau memorabilele *Ghiduri pentru alcătuirea planurilor de fertilizare*, publicate în colaborare cu prietenul său dr., Zenoviu Borlan.

Autoritatea pe care a câștigat-o prin cercetările sale și prin dinamismul implicării în problemele agriculturii, l-au propulsat în funcții de conducere, devenind, după 12 ani de activitate ca director științific, directorul general al celui mai mare institut de cercetare agricolă al României, Institutul de la Fundulea. Este interesant de remarcat și aici, paralelismul cu viața marelui său predecesor, academicianul Gheorghe Ionescu-Șișești, specialist în același domeniu larg al științelor agricole și conducător al celui mai mare institut de cercetare agricolă din vremea sa. Iar asemănarea nu se oprește aici, căci precum Gheorghe Ionescu-Șișești, datorită prestigiului său național și internațional care a depășit granițele specialității sale, academicianul Cristian Hera a fost ales mai târziu președinte al Secției de științe agricole și silvice din cadrul Academiei Române și apoi vicepreședinte al Academiei Române.

Trebuie subliniat că, deși a trebuit să investească extrem de mult timp și energie problemelor administrative și de reprezentare, academicianul Cristian Hera a rămas dedicat pasiunii sale pentru cercetare, aducând în continuare idei noi și contribuții originale în domeniul larg al științei solului și fertilizării culturilor. Astfel, trebuie remarcat în mod special faptul că, în ultima vreme, în contrast cu păreri larg răspândite, care opun cerințele pentru durabilitatea agriculturii celor privind performanța acesteia, academicianul Cristian Hera a promovat activ conceptul de agricultură durabilă și performantă, o viziune științifică originală de mare importanță despre viitorul agriculturii.

Doresc să mă opresc în continuare asupra activității manageriale a academicianului Hera la Institutul de la Fundulea, căci Domnia Sa a condus, vreme de douăzeci și doi de ani, destinele cercetării științifice desfășurate în domeniul cerealelor și plantelor tehnice, întâi în calitate de director științific și apoi în calitate de director general.

Înzestrat cu un talent înnăscut de conducător, a reușit să creeze în institut o atmosferă de lucru și colegialitate propice cercetării științifice, să mobili-

zeze resursele umane existente și să atragă la institut noi forțe tinere, care au întregit potențialul de cercetare al institutului.

A avut un rol incontestabil în formarea de cercetători și a unor echipe de cercetare, dar și a unor specialiști din producția agricolă, care s-au impus prin realizări deosebite. Nu îi pot cita pe toți, aş menționa doar numele lui Eugen Triboi, devenit ulterior director de cercetare la INRA Clermont Ferrand Franța, sau numele lui Lucian Buzdugan, devenit binecunoscut ca manager al unității agricole din Insula Mare a Brăilei. Nu este de neglijat faptul că sub conducerea sa s-au pregătit și au obținut titlul de doctor în agronomie peste douăzeci de specialiști de marcă.

Toți aceștia îi datorează academicianului Hera nu numai pregătirea lor de specialitate la un înalt nivel, dar și faptul că le-a oferit un exemplu de pasiune pentru meserie și de probitate științifică.

A inițiat și a condus vreme de douăzeci de ani Consfătuiri naționale de agrofitotehnie, adevărate școli de înalt nivel, care au reprezentat minunate ocazii pentru cercetătorii din acest domeniu din întreaga țară de a prezenta rezultatele obținute și de a discuta tematicile de cercetare pentru viitor, dar și ocazii de a cunoaște direct realitățile agriculturii din diferite zone ale țării.

Pe lângă aceste acțiuni legate direct de domeniul său de specialitate, academicianul Cristian Hera s-a implicat direct în sprijinirea tuturor sectoarelor institutului, acordând toată atenția orientării cercetărilor și asigurării unor condiții cât mai bune pentru îndeplinirea planurilor de cercetare. Personal, am simțit acest sprijin în lucrările de ameliorare a grâului și aş spune că, academicianul Hera ar putea fi considerat coautor al multor creații ale Institutului de la Fundulea, dacă nu ar fi dovedit întotdeauna o modestie și corectitudine științifică exemplară.

Datorită prestigiului său internațional a reușit să păstreze relații științifice cu multe instituții renumite din întreaga lume, într-o perioadă deloc propice dezvoltării unor asemenea relații. Astfel, prin colaborarea sa îndelungată și foarte apreciată cu Agenția Internațională pentru Energie Atomică (AIEA) de la Viena a făcut posibilă integrarea Institutului de la Fundulea în cercetarea științifică din domeniu și efectuarea unor stagii de către tineri cercetători din țară în străinătate. De asemenea, a asigurat, inclusiv prin contacte personale, dezvoltarea relațiilor cu Centrul Internațional pentru Ameliorarea Porumbului și Grâului (CIMMYT) din Mexic. Aceste relații s-au dovedit extrem de utile, atât prin faptul că au permis o documentare la zi, specializări și contacte

directe ale cercetătorilor de la Fundulea cu lumea științifică internațională, cât și prin faptul că au permis accesul la o germoplasmă valoroasă ce a fost utilizată în programele noastre de ameliorare.

Cu personalitatea sa carismatică, a știut să creeze și să dezvolte o strânsă legătură cu unitățile agricole beneficiare ale cercetării, contribuind hotărâtor la câștigarea renumelui pe care îl are institutul de la Fundulea în rândul agricultorilor din țară.

S-a implicat activ în punerea în valoare a rezultatelor obținute la Institutul de la Fundulea prin intermediul *Analelor I.C.C.P.T. – Fundulea*, la care a fost membru în comitetul de redacție (din 1962 și până în prezent), redactor-șef adjunct (între 1973 și 1981) și redactor-șef (între 1982 și 1991), prin intermediul revistei „Probleme de agrofitotehnie teoretică și aplicată”, publicată de Institutul de la Fundulea, pe care a înființat-o în 1978 și a condus-o până în 1992 ca redactor-șef, și al revistei „Romanian Agricultural Research”, publicată în limba engleză de Institutul de la Fundulea și cotată ISI din anul 2007, la care este membru în comitetul de redacție, contribuind la menținerea prestigiului științific internațional al acestei reviste.

Ca membru în comitetul de redacție al revistelor „Producția vegetală – Cereale și Plante Tehnice” (1984–1990) și „Cereale și Plante Tehnice” (1998–2005), a avut un rol esențial în propagarea rezultatelor cercetărilor științifice, îndeosebi a celor efectuate la Fundulea, în rândul specialiștilor din producția agricolă.

La activitatea editorială legată de publicații ale Institutului de la Fundulea, se adaugă cea desfășurată ca membru în comitetul de redacție al altor publicații, ca „Proceedings of the Romanian Academy (B)” și „Academica”, publicate de Academia Română, ca și activitatea redacțională internațională.

Trebuie subliniat faptul că o mare parte din perioada în care academicianul Cristian Hera a condus Institutul de la Fundulea a fost o perioadă extrem de dificilă, în care cercetarea științifică a fost supusă unor presiuni politice incredibile. Se știe că Nicolae Ceaușescu avea o ciudată înclinație pentru agricultură, considerându-se cel mai mare specialist în acest domeniu. Aceasta a făcut ca și Institutul de la Fundulea să fie una din destinațiile vizitelor pe care le făcea, de cele mai multe ori însoțit de alți șefi de state. Aceste vizite au făcut mult mai mult rău

decât bine Institutului, care a ajuns să fie asociat cu unele idei promovate în acea vreme.

Ceea ce se cunoaște mai puțin este că, în calitate de director al Institutului, academicianul Cristian Hera a trebuit să lupte continuu pentru protejarea cercetării și a folosit orice ocazie pentru a se opune, în limitele posibile la acea vreme, indicațiilor care veneau împotriva rezultatelor cercetării științifice. Îmi amintesc de pildă cum, la o plenară prezidată de însuși Nicolae Ceaușescu, academicianul Cristian Hera a făcut o admirabilă argumentare științifică împotriva ideii, atât de dragi dictatorului, de a se ara cât se poate de adânc. Chiar dacă pe moment Ceaușescu a declarat că nu a fost convins, argumentele aduse l-au pus vizibil pe gânduri, iar presiunea pentru o adâncime cât mai mare a arăturii a scăzut considerabil în anii care au urmat.

De asemenea, într-o perioadă în care se făceau mari presiuni pentru raportarea de producții record, în calitate de director, academicianul Cristian Hera a reușit performanța ca Institutul de la Fundulea să nu raporteze niciodată producțiile fanteziste pe care le raportau unele unități și să se mențină în limitele corectitudinii și rigorii științifice.

După ce a ocupat prin concurs în anul 1991 o prestigioasă poziție în cercetarea internațională, ca director al Secției de fertilitatea solului, nutriția plantelor, irigații și producție vegetală din Departamentul de cercetare al Agenției Internaționale pentru Energie Atomică (AIEA) – Diviziunea mixtă FAO /AIEA Viena, Austria, și a revenit din anul 1997 în poziții de conducere a cercetării agricole la Academia de Științe Agricole și Silvicultură, a trebuit să ducă o nouă luptă, pentru supraviețuirea cercetării agricole în noile condiții. Deși această luptă încă nu s-a terminat, academicianul Cristian Hera a contribuit enorm la salvarea, a tot ceea ce i-a fost posibil, din patrimoniul uman și material al unităților de cercetare agricolă.

La această aniversare, exprim din partea mea și, sunt convins, a tuturor celor ce lucrează în cercetarea agricolă, admirația și recunoștința pentru tot ceea ce academicianul Cristian Hera a făcut, de-a lungul întregii sale activități, pentru dezvoltarea științelor agricole și speranța că va continua încă mulți ani să sprijine această dezvoltare.

Domnului academician Cristian Hera la aniversarea a 80 de ani de viață*

Dumitru-Dorin Prunariu

Membru de onoare al Academiei Române

Ce poate fi mai responsabil și mai înălțător decât să duci grija semenilor tăi în nevoile lor esențiale, de bază, precum hrana? Parcurgând școala primară în perioada celui de-al Doilea Război Mondial, actualul vicepreședinte al Academiei Române, domnul academician Cristian Hera, a simțit neîndoielnic pe propria-i piele ce însemnau lipsurile, greutatea perpetue, dificultățile locuitorilor din comuna natală în prelucrarea pământului și obținerea unei hrane îndestulătoare. Probabil, atunci au încolțit primele semințe ale dorinței de a învăța cum se face agricultura mai performant, iar apoi de a duce rezultatele științei agricole spre perfecțiune, urcând odată cu ele culmi greu de atins în ierarhia științifică, managerială, națională și internațională, în instituții de prestigiu care îmbină științele agricole cu problemele globale ale omenirii.

Am avut fericita ocazie să-l cunosc pe domnul academician Cristian Hera când ocupa la Viena funcția de director al Secției de fertilitatea solului,

nutriția plantelor, irigații și producție vegetală din cadrul Departamentului de cercetare al AIEA. Studiarea și utilizarea izotopilor în agricultură constituie o responsabilitate pe care AIEA o împarte cu FAO, iar domnul Cristian Hera constituia o roată importantă a acestui mecanism internațional cu implicații pe toate continentele Terrei.

În aceeași clădire cu AIEA, în incinte vecine, se desfășurau, și continuă să se desfășoare anual, sesiunile Comitetului ONU pentru Explorarea Pașnică a Spațiului Extra-atmosferic și ale subcomitetelor sale, la care eu participam regulat din partea României. Probabilitatea de a ne intersecta drumurile și a ne cunoaște a fost deci mare.

Prima impresie despre noua cunoștință a fost de om jovial, deschis, de o curiozitate ponderată, păstrând însă o sobrietate academică și prezentându-se impecabil, atât ca om, cât și ca funcționar al unei agenții internaționale. Sacul greu cu studii, burse, specializări, cercetare performantă, publicații, efec-

*Alocuțiune susținută la Sesiunea omagială „Academicianul Cristian Hera, vicepreședinte al Academiei Române, la 80 de ani” (18 decembrie 2013, Aula Academiei Române)

tuat sau realizate, atât în Est cât și în Vest sau Nord, emana o energie deosebită și impunea respect și aprecieri în consecință. Între noi s-a legat rapid o relație amicală însoțită de o comunicare vie, ambii având de împărtășit experiențe remarcabile. Atunci ne-am promis să ne revedem ori de câte ori vom avea ocazia. Și am făcut-o. După ce reglementările sistemului ONU au impus scoaterea la pensie a domnului Cristian Hera, aflat încă în plină dinamică profesională, ne-am revăzut la București. Acesta devenise punctul de referință din care se deplasa pentru a-și îndeplini obligațiile internaționale în alte organisme și mecanisme de prestigiu, amintind aici doar Centrul Științific Internațional pentru Îngrășămintă (CIEC) al cărui președinte a fost ales și reales, devenind apoi președinte de onoare, sau Comitetul de Conducere al Uniunii Europene a Academiei de Științe Agricole (UEAA), unde pe rând a urcat din poziția de membru în cea de vicepreședinte și în final de președinte.

Academia de Științe Agricole și Silvicultură (ASAS) din București îl inclusese în rândul membrilor ei pe domnul Cristian Hera cu mult înainte de perioada Viena, iar după revenirea acasă, cu o treaptă intermediară, l-a propulsat la calitatea de președinte al ei.

Cosmosul și agricultura sunt domenii de activitate inseparabile, deja de multe decenii. Agricultura performantă fără informații obținute de la înălțimi cosmice, nu se poate face, și uite așa, profesia mea m-a adus de data aceasta alături de domnul academician Cristian Hera, discutând aspecte ale unei colaborări cu implicații agro-cosmice.

Drumul pozițiilor înalte în Academia Română era demult deschis pentru academicianul Cristian

Hera. Realizările profesionale și prestigiul științific universal fiind incontestabile, se așteptau doar momentele favorabile pentru a fi materializate. Pozițiile de președinte al Secției de științe agricole și silvice din Academia Română, apoi de membru în Prezidiul Academiei Române și în fine de vicepreședinte al Academiei Române au venit succesiv.

Revederile cu Domnia Sa erau întotdeauna pline de căldură omenească și așa spune chiar de sinergii umane, iar discuțiile profesionale se vedeau stimulative și le purtam întotdeauna cu un deosebit interes reciproc. Aveam și eu pozițiile mele internaționale în domeniul cosmic, eram demult membru titular al Academiei Internaționale de Astronautică, dar la Academia Română veneam doar ca invitat la diferite manifestări de prestigiu. La un moment dat, domnul academician Cristian Hera a apreciat că există un dezechilibru între recunoașterea mea internațională și cea națională și se mira că nimeni nu avusese nicio inițiativă în acest sens. Om întotdeauna drept și imparțial, cu un caracter inalterabil, și-a asumat responsabilitatea de a propune organismelor de decizie ale Academiei Române să mă primească între membrii ei de onoare. Inițiativei domnului academician Hera, apoi votului Prezidiului Academiei și al Adunării generale, datorez astăzi marea cinste de a mă afla printre membrii celui mai înalt for național de consacrare științifică și culturală al țării.

Întreaga mea admirație și recunoștință, domnule academician Cristian Hera, pentru ceea ce ați realizat până la cele opt decenii de viață pe care le aniversați, pentru imparțialitatea și profesionalismul cu care ați promovat întotdeauna oameni, idei, proiecte și programe cu mare impact.

Cristian Hera*

Acad. Marius Peculea

Cine citește *Curriculum Vitae* al academicianului Cristian Ioan Hera nu poate să nu fie surprins de activitatea științifică multilaterală și fertilă, bazată pe interdisciplinaritate și talent organizatoric, ceea ce pe mine m-a făcut să mă gândesc cu ce aș putea asemui această prezentare. Urmărind niște articole într-o revistă tehnică de specialitate, am observat că, pe câte o pagină, erau reprezentate întreprinderi de mare prestigiu alături de caracteristicile produselor lor și, la un moment dat, am fost surprins că pe o întreagă pagină apărea doar un singur nume „SULZER“, una din cele mai renumite, pe plan mondial, unități de produse industriale și care nu mai avea nevoie de nicio altă recomandare. Așa mi-aș fi imaginat și cum ar arăta CV-ul academicianului Hera: pe o singură pagină, în mijlocul căreia să fie scris

CRISTIAN HERA

un nume care spune tot despre persoana respectivă. Cu aceasta am motivat și titlul prezentării de față.

Și, dacă, totuși am început cu o asemănare, voi continua în aceeași manieră. Ne-am cunoscut în 1964, când Cristian Hera – cercetător principal la ICCPT Fundulea – ne-a făcut o vizită la IFA, Cluj, interesându-se asupra posibilităților de obținere a izotopului N^{15} , a analizei concentrației lui în diferite amestecuri și toate acestea în vederea aplicării lui ca trasor în studiul asimilării azotului din îngrășămintele aplicate plantelor. Își manifesta dorința de a cunoaște ultimele noutăți din domeniu și de a încerca noi metode de abordare a cercetărilor proprii.

Iată ce spune J.J. Rousseau despre asemenea oameni: „Nu suntem curioși decât pe măsura culturii noastre“, în timp ce Balzac ne avertizează „A fi incapabil de entuziasm este un semn de mediocritate“. Din discuțiile avute și confirmate în timp, spusele lui O. Avery au exprimat o realitate că „o idee nu izbutește dacă tu nu izbutești“.

Și pentru ca ideile tale să izbutească, mai trebuie să ai și puterea de decizie, calitate pe care a avut-o și în țară, la ICCPT Fundulea, și în străinătate, la AIEA Viena. În aceste funcții și-a manifestat calitatea omului de știință, după afirmația lui Pasteur „Nu

este nevoie să fii un geniu ca să înfăptuiești lucruri mari, nu este nevoie să fii deasupra oamenilor; ci alături de ei“.

Ceea ce l-a caracterizat pe Cristian Hera, în funcțiile de conducere avute, a fost că *nu a trebuit să-i împingă pe oameni din spate, ci i-a determinat să îl urmeze*, chiar în pofida dictonului lui Victor Hugo „E atât de ușor să fii bun, greutatea e să fii drept“.

Și, totuși, primirea unor asemenea funcții de conducere a cerut și un sacrificiu, exprimat de Jacques Monod, un laureat al Premiului Nobel: „Sunt conștient că acceptând acest post administrativ nu-mi voi mai putea continua cercetările în ritmul în care am fost obișnuit. Consider că Institutul Pasteur este o instituție de mare prestigiu, care merită să fac acest sacrificiu pentru a-i asigura continuitatea activității prestigioase pe care o are“.

În cercetare, știi de unde pornești și cam unde ai vrea să ajungi, dar nu cunoști drumul, care de multe ori e presărat cu multe dificultăți, așa cum un căpitan de vas se va confrunta cu valuri iscate de furtuni, cu stânci ascuțite și ghețari ascunși și, nu în ultimul rând, cu intenții dușmănoase. Cristian Hera a dat dovadă că *a știut să navigheze printre aceste piedici și să ducă la bun sfârșit ideea de la care a pornit*. Aș mai adăuga și le-aș spune doar neplăceri, pe care le-a evitat cu multă răbdare și politețe, neplăceri, din cauză că „neștiința e totdeauna gata să se admire“, pe care sugestiv și ascuns după un zâmbet, o epigramă le explică:

„A fi *políticos* și cult
E să *ascuți* surâzător
Pe unul *necunoscător*
Spunându-ți ce *știi* tu demult“.

Fără a epuiza subiectul, mă refer la spusele lui Voltaire: „Nu ești bun de nimic, dacă nu ești bun decât pentru tine“, un îndemn către generozitate. Ce ne spune Seneca „Dacă înțelepciunea mi-ar fi dată cu condiția de a o ține închisă, fără a o comunica nimănui, aș refuza-o“, sau mai recent Paul Langevin „Niciun adevăr nu are sens și o valoare ome- nească, dacă nu poate fi transmis tuturor oameni-

*Alocuțiune susținută la Sesiunea omagială „Academicianul Cristian Hera, vicepreședinte al Academiei Române, la 80 de ani“ (18 decembrie 2013, Aula Academiei Române)

lor“. Și academicianul Cristian Hera a fost și este un dascăl, un dascăl generos cu *cunoașterea despre „pământ“ pe care o împărtășește cu multă pricepere și dragoste pentru semenii săi.*

Stimate prietene, Cristian Hera, mi-am permis a împărtăși părerea mea despre tine prin spusele unor

mari înțelepți ai lumii, făcându-i părtași la aniversarea ta de 4 ori 20 de ani, cu care ocazie îți aduc un omagiu, exprimat de această dată prin vorba lui Sofocle:

„Nimeni nu-i mai presus de omul ce are în mintea lui luminile științei“.

Cristian Hera – charismatic icon, extraordinary chairman*

*„To make the possible happen,
one must attempt the impossible“*

(Hermann Hesse, 1877–1962)

Prof. dr. Cristian Hera and CIEC (International Scientific Centre for Fertilizers) have many things in common, and on the occasion of their 80th anniversary a retrospect seems more than appropriate to honor the invaluable merits of Cristian Hera who celebrates in fact two jubilees.

With Cristian Hera as President of CIEC a seminal era of entire and sedulous commitment to research in fertilizers and fertilization started in 1996. Before, Cristian Hera was inflamed by fertilizer research as a young scientist so that it was natural to become a member of CIEC. His idols and predecessors in office of President of CIEC were E. Feisst, R. Montjardino, Dj. B. Jelenić and C.S. Serghiu. They had set impressive benchmarks which can be followed up in the tradition of the proceedings published in the line of each Symposium and World Fertilizer Congress organized by CIEC. It has been Cristian Hera's will to continue with traditions and to outperform achievements made so far. He decided just that way. He did so. And he succeeded. *Cristian Hera left a unique heritage to his successor in a professional and personal way.* So, the Honorary President of CIEC, Cristian Hera and the President of CIEC, Ewald Schnug are a strong team fired by the same spirit and ambition for fertilizer research.

Meanwhile both scientists look back to a throughout successful scientific co-operation since 1996 when they met together with Prof. Erwin Welte in Braunschweig.

Since then CIEC affiliates scientists with ambition and foresight as agricultural research demands innovation to master the stewardship for food security and food safety.

Whatever Cristian Hera touched turned to gold as did King Midas in Greek mythology. Nine patents are best evidence for his brilliant and advanced thinking. His scientific career was marked with the position of President of the Academy of Agriculture and Forestry Sciences (AFAS), his political dedica-

Cristian Hera – personalitate carismatică, președinte extraordinar*

*„Pentru a face posibilul să se întâmple,
omul trebuie să încerce imposibilul“*

(Herman Hesse, 1877–1962)

Prof. dr. Cristian Hera și CIEC (Centrul Științific Internațional pentru Îngrășăminte) împărtășesc în comun multe lucruri, iar ocazia oferită de cea de-a 80-a aniversare pare să ofere o retrospectivă excelentă pentru a onora meritele neprețuite ale lui Cristian Hera, care sărbătorește de fapt două jubileuri.

Odată cu numirea lui Cristian Hera ca președinte al CIEC, s-a inițiat, în 1996, o eră creatoare de abordări asidue ale cercetării asupra îngrășămintelor și fertilizării. Anterior acestui eveniment, Cristian Hera, ca tânăr om de știință, a fost pasionat de studierea îngrășămintelor, astfel încât, în mod firesc, a devenit membru al CIEC. Idolii și predecesorii săi în funcția de președinte al CIEC au fost: E. Feisst, R. Montjardino, Dj. B. Jelenić, C.S. Serghiu și Erwin Welte. Aceștia au stabilit cote de nivel care pot fi urmărite prin tradiția de lucrări publicate în succesiunile fiecărui Simpozion și Congres Mondial pentru Îngrășăminte organizate de CIEC. Dorința lui Cristian Hera a fost să continue tradițiile și să depășească realizările făcute până atunci. A decis în această direcție. A pus în practică această decizie. Și a reușit. *Cristian Hera a lăsat o moștenire unică succesorilor săi, atât pe plan profesional, cât și personal.* Astfel, președintele de onoare al CIEC-ului, Cristian Hera și președintele CIEC-ului, Ewald Schnug, constituie o echipă puternică, animată de același spirit și emulație pentru cercetarea asupra îngrășămintelor.

O retrospectivă semnificativă a ambilor oameni de știință este rememorarea cooperării științifice plină de succes, începând din 1996, an în care s-au întâlnit împreună cu prof. Erwin Welte la Braunschweig.

De atunci, CIEC și-a afiliat oameni de știință cu ambiție și capacitate de previziune asupra faptului că cercetarea agricolă solicită inovare pentru a deține controlul securității hranei și siguranței hranei.

Orice a atins Cristian Hera s-a transformat în aur, precum Regele Midas din mitologia greacă. Nouă brevete sunt cea mai bună dovadă pentru gândirea sa

**Mesaj transmis la Sesiunea omagială „Academicianul Cristian Hera, vicepreședinte al Academiei Române, la 80 de ani“ (18 decembrie 2013, Aula Academiei Române)*

tion among others with the position of Vice-President of the National Council of the Ministry of Agriculture, Forests and Rural Development (MAFRD) and Vice-President of the National College for Research-Development-Innovation of the Ministry of Education and Research (MER). His unfailing commitment was marked with the granting of 11 *Honoris Causa Doctorates*. His personal dedication to fertilizer research he unfolded as President of CIEC from 1996 to 2010. This way *he contributed to rural development and implementation of latest research in agriculture in Romania and many other countries worldwide*. There is no doubt about the enormous tasks, challenges and adversities lying ahead, whilst trusting the invaluable experience of Cristian Hera is still at hand and is still needed to live up to the expectation of the science community towards CIEC activities and standards.

This leaves us to say simply „*thanks that you are, dear friend!*“

Silvia and Ewald

Dir. & Prof. Dr. Silvia Haneklaus
Prof. Dr. Dr. habil. Dr. h.c. Ewald Schnug
Institute for Crop and Soil Science,
Julius Kühn-Institut, Bundesallee 50,
38116 Braunschweig, Germany

strălucitoare și avansată. Cariera sa științifică a fost marcată prin poziția de președinte al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură (ASAS), dedicarea sa politică, printre altele, a fost marcată prin poziția de vicepreședinte al Consiliului Național al Ministerului Agriculturii, Pădurilor și Dezvoltării Rurale (M.A.P.D.R.) și vicepreședinte al Colegiului Național pentru Cercetare-Dezvoltare-Inovare al Ministerului Educației și Cercetării (MECT). Activitatea sa impecabilă a fost marcată prin acordarea a 11 titluri de *doctor honoris causa*. Dedicarea sa personală față de cercetarea privind îngrășămintele a fost desfășurată în calitatea sa de președinte al CIEC din 1996 până în 2010. Astfel, *a contribuit la dezvoltarea rurală și a implementat cele mai recente realizări ale cercetării științifice în agricultura din România și din multe alte țări ale lumii*. Nu există nicio îndoială în ceea ce privește sarcinile enorme, provocările și obstacolele care se anunță, dar există încrederea în experiența inestimabilă a lui Cristian Hera, încă actuală și necesară pentru împlinirea speranței comunității științifice față de activitatea și standardele CIEC-ului.

Toate acestea ne determină să spunem „*mulțumim că exiști, dragă prietene!*“

Silvia și Ewald

Dir. & prof. dr. Silvia Haneklaus
Dr. doc. dr.h.c. Ewald Schnug
Institutul pentru Știința Solului și Culturi Agricole,
Institutul Julius-Kühn, Bundesallee 50, 38116
Braunschweig, Germania

Prof. Dr. Hera's Match to Excellence in Promoting Peaceful Use of Nuclear Technology: Cooperation with the United Nation's International Atomic Energy Agency*

Peaceful applications of nuclear technology are vital to our well-being and to the sustainable utilization of our natural resources. Since the International Atomic Energy Agency (IAEA) was established in 1957, it has promoted research and development and technical cooperation with and among its Member States to strengthen the peaceful use of radiation and isotopic techniques to address practical problems in numerous fields, such as agriculture, medicine, industry, hydrology, food preservation and electric power.

Prof. dr. Hera graduated as an Agronomic Engineer from the Faculty of Agro-chemistry and Pedology, Academy of Agricultural Sciences in Moscow, in 1957. In view of his excellent performance and character, Prof. dr. Hera's professors clearly saw his scientific potential and recommended that he should work in the field of scientific research. As a young humble man at that time – a characteristic he has maintained all these years – Prof. dr. Hera took the advice of his professors. He started as a Research Assistant at the Agricultural Research Institute of Romania in Bucharest, in 1962 became a Senior Scientific Researcher at the Research Institute for Cereals and Industrial Crops (RICIC), Fundulea. In Romania, Prof. dr. Hera advanced steadily in his scientific career and became the General Manager of RICIC (1982–1991).

Prof. dr. Hera recognized very early in his career that nuclear techniques are a powerful tool for research in agronomy, in particular soil-plant studies. Is it because he graduated the same year – 1957 – that IAEA was established? While there is no reason not to consider this as a mere coincidence, the involvement of Prof. dr. Hera in the promotion and use of nuclear techniques in agronomic studies and in cooperating with the IAEA has been a special feature of his career.

Prof. dr. Hera a atins excelența în promovarea utilizării în scopuri pașnice a tehnologiei nucleare: cooperarea cu Agenția Internațională pentru Energie Atomică*

Aplicațiile, în scopuri pașnice, ale tehnologiei nucleare sunt vitale pentru bunăstarea noastră, precum și pentru utilizarea durabilă a resurselor naturale de care dispunem. De la înființarea Agenției Internaționale pentru Energie Atomică (AIEA) din 1957, a promovat cercetarea științifică, dezvoltarea și cooperarea tehnică în interiorul statelor membre și împreună cu acestea, pentru a consolida utilizarea pașnică a tehnicilor izotopice și radioactive în vederea soluționării problemelor practice din numeroase domenii, precum agricultura, medicina, industria, hidrologia, conservarea hranei și energia electrică.

Prof. dr. Cristian Hera a absolvit Facultatea de Agrochimie și Pedologie a Academiei de Științe Agricole Moscova, cu calificativul de inginer agronom, în 1957. Având în vedere caracterul și performanțele sale excelente, profesorii au apreciat corect potențialul științific al profesorului Hera și au recomandat faptul că ar trebui să lucreze în domeniul cercetării științifice. Fiind un tânăr modest în acel timp, modestie pe care a păstrat-o de-a lungul vieții sale, prof. dr. Hera a dat curs acestui sfat. A debutat ca asistent de cercetare la Institutul de Cercetări Agronomice al României din București, în 1962, devenind cercetător științific senior la Institutul de Cercetări pentru Cereale și Plante Tehnice (ICCPT), Fundulea. În țară, prof. dr. Hera a parcurs rapid treptele carierei științifice și a devenit directorul general al ICCPT – Fundulea, în perioada 1982–1991.

Prof. dr. Cristian Hera a intuit de timpuriu, în cariera sa științifică, faptul că tehnicile nucleare sunt un puternic instrument de cercetare în agronomie, în special în studiile sol-plantă. Oare acest fapt se explică că și-a absolvit studiile în 1957 – anul în care s-a înființat AIEA? Întrucât nu există niciun motiv pentru a nu considera că aceasta ar putea fi o simplă coincidență, implicarea profesorului Hera în promovarea și utilizarea tehnicilor nucleare în stu-

**Mesaj transmis la Sesiunea omagială „Academicianul Cristian Hera, vicepreședinte al Academiei Române, la 80 de ani” (18 decembrie 2013, Aula Academiei Române)*

Prof. dr. Hera's contribution to the use of nuclear techniques in agronomic research started becoming visible internationally in 1967 with his two contributions to IAEA Technical Documents: *Development and standardization of experimental techniques involving isotopes for conducting field experiments* and *Field experiment with ^{15}N on efficiency of fertilizer utilization for maize*. Following these, Prof Dr Hera has published numerous scientific articles, including books, in both Romania language and foreign languages.

Due to his excellence in the area of application of nuclear techniques in agronomic research, Prof. dr. Hera served on various occasions as IAEA expert to assist specialists from various IAEA Member States in the field of stable and radioactive isotopes in soil fertility and fertilizer use studies. For example, from 1968–1969, he was appointed an expert in Turkey to assist in building an Isotopes Laboratory and establish field experiments with isotope labeled fertilizers at the Turkey Soil and Fertilizer Research Institute in Ankara. In 1991, Prof. dr. Hera was appointed by the IAEA as Head of the Soil Fertility and Plant Nutrition Section of the Joint FAO/IAEA Division of Nuclear Techniques in Food and Agriculture – the post in which he served until 1997.

As Head of the Soil Fertility and Plant Nutrition Section of the Joint FAO/IAEA Division of Nuclear Techniques in Food and Agriculture, Prof. dr. Hera provided technical leadership in support of all IAEA research and technology transfer projects to various IAEA and FAO Member States in the world, in Africa, Asia, Latin America and Europe.

During the period 1991–1997, Prof. dr. Hera led important initiatives, including: chief Editor of the IAEA „Soils Newsletter“, organizer of several regional and interregional training courses in various parts of the world in the field of soil-plant studies, organization of IAEA international conferences and symposia, including Acapulco Symposium, Mexico (1994), CIEC Xth International Symposium, Braunschweig, Germany (1996) and XIth Fertilizers World Congress, Gent, Belgium (1997).

Prof. dr. Hera's contribution in the area of use of nuclear techniques in soil research has had a special characteristic – a down-to-earth approach. Not losing sight of the need to focus science and technology on solving practical problems facing the world, Prof. dr. Hera always asked the right (and sometimes difficult) questions? He would say – this technique is very powerful, but what useful purpose would it serve? Will it increase agricultural productivity? Will it

diile agronomice și cooperarea cu AIEA a constituit o particularitate deosebită a carierei sale.

Contribuția profesorului Hera la folosirea tehnicilor nucleare în cercetarea agronomică a început să devină vizibilă internațional în 1967, grație a două contribuții cu care a îmbogățit documentele tehnice ale AIEA: *Dezvoltarea și standardizarea tehnicilor experimentale care implică folosirea izotopilor pentru realizarea experimentelor de câmp* și *Experimente de câmp cu ^{15}N pentru stabilirea eficienței utilizării îngrășămintelor la cultura porumbului*. După aceste lucrări, prof. dr. Hera a publicat numeroase alte articole științifice și cărți, atât în limba română, cât și în limbi străine.

Datorită excelenței atinse în domeniul aplicării tehnicilor nucleare în cercetările agronomice, prof. dr. Hera a fost desemnat, în diverse ocazii, ca expert AIEA, pentru a acorda sprijin specialiștilor din diferite state membre ale AIEA să efectueze studii de câmp, implicând izotopi radioactivi și stabili, privind fertilitatea solului și utilizarea îngrășămintelor. Un exemplu în acest sens, a fost numirea sa în calitate de expert, în Turcia, în perioada 1968–1969, pentru a oferi ajutor în construirea unui Laborator de izotopi și inițierea experiențelor de câmp cu îngrășăminte marcate izotopic în cadrul Institutului de Cercetare pentru Sol și Îngrășăminte din Ankara, Turcia. În 1991, prof. dr. Hera a fost desemnat de AIEA director al Secției de fertilitatea solului și nutriția plantelor din cadrul Diviziunii Mixte FAO/AIEA pentru Tehnici Nucleare în Alimentație și Agricultură, poziție pe care a deținut-o până în 1997.

În calitate de director al Secției de Fertilitatea Solului și Nutriția Plantelor din cadrul Diviziei Mixte FAO/AIEA pentru Tehnici Nucleare în Alimentație și Agricultură, prof. dr. Hera a efectuat conducerea tehnică, ca suport pentru toate proiectele de cercetare și transfer tehnologic ale AIEA pentru diferite state membre AIEA și FAO din lume, în Africa, Asia, America Latină și Europa.

În perioada 1991–1997, prof. dr. Hera a inițiat și a condus activități importante: editor principal al revistei „Soils Newsletter“ din cadrul AIEA, organizator al unor numeroase cursuri de perfecționare regionale și interregionale în multe părți ale lumii, în domeniul studiilor sol-plantă, organizarea de conferințe și simpozioane internaționale ale AIEA, precum Simpozionul de la Acapulco, Mexic (1994), Al X-lea Simpozion Internațional al CIEC, Braunschweig, Germania (1996) și Al XI-lea Congres Mondial pentru Îngrășăminte, Gent, Belgia (1997).

Contribuția profesorului dr. Hera în domeniul folosirii tehnicilor nucleare în cercetările de sol pre-

make a difference to the end-users? Is it only for certifying scientific curiosity? Because of his focus on practical results, Prof. Dr. Hera has always taken an integrated approach in dealing with soil fertility. He looks at soil fertility in the context of soil-plant-water relationship. Therefore, it is not surprising that Prof. dr. Hera has been a champion of promoting use of nuclear techniques, which are powerful tools in understanding the complex soil-plant-water system.

It would be amiss to talk of Prof. dr. Cristian Hera only as a scientist. *Prof. dr. Cristian Hera does not only have a scientist in him, but also a human being in him. He is an all rounded person who cares about people and works well with all nationalities – a quality that was greatly appreciated when he worked at the IAEA.* He is focused and believes in what he does, putting his whole heart in it. This is why, even at the age of 80 years with all the achievements behind him, Prof. dr. Hera remains as enthusiastic about science as he was as a young graduate when he graduated in 1957 or when I first saw him at the IAEA in 1997.

Happy 80th Birthday and Many Happy Returns, Cristian!

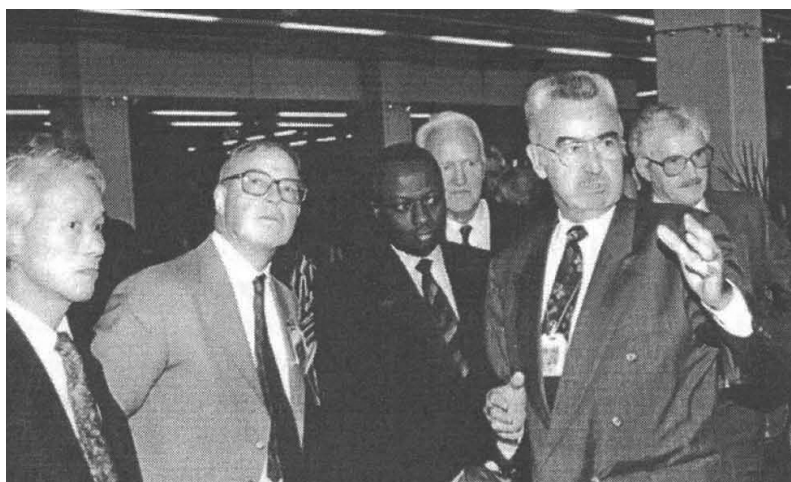
Prof. dr. Manase Peter Salema
Director of the Division for Europe,
International Atomic Energy Agency, Vienna

zintă o caracteristică specială – acestea reprezintă o abordare care merge în profunzime. Fără a pierde din vedere necesitatea de a direcționa știința și tehnologia spre rezolvarea problemelor practice cu care se confruntă omenirea, prof. dr. Hera a formulat întotdeauna cele mai corecte (uneori dificile) întrebări. Întotdeauna a afirmat că tehnica este deținătoarea puterii, dar care este utilitatea scopului pe care o deservește? Va determina aceasta creșterea productivității agricole? Va determina producerea unei diferențe pentru utilizatorii finali? Este vorba numai de satisfacerea unei curiozități științifice? Grație acestei focusări asupra rezultatelor practice, prof. dr. Hera a reușit întotdeauna să realizeze o abordare integrată în ceea ce privește fertilitatea solului. Domnia Sa ia în considerare fertilitatea solului în contextul relației sol-plantă-apă. De aceea, nu este surprinzător faptul că prof. dr. Hera a devenit un promotor al folosirii tehnicilor nucleare, care sunt într-adevăr instrumente puternice în înțelegerea sistemului complex sol-plantă-apă.

Ar fi o greșeală să-l considerăm pe prof. dr. Cristian Hera numai om de știință. *Prof. dr. Cristian Hera nu se rezumă numai la omul de știință din sine, ci este, de asemenea, o ființă umană. El este o personalitate completă care prețuiește oamenii și conlucrează cu toate naționalitățile – calitate care a fost apreciată enorm în tot timpul petrecut la AIEA.* Este o persoană intens motivată și crede cu toată puterea sufletului în ceea ce face. De aceea, chiar la vârsta de 80 de ani și cu toate împlinirile realizate, prof. dr. Hera rămâne la fel de pasionat de știință ca tânărul care a fost absolvent în 1957, sau cel pe care l-am cunoscut la AIEA, în 1997.

Cristian, cea de-a 80-a aniversare să fie fericită și urmată de multe alte aniversări la fel de frumoase!

Prof. dr. Manase Peter Salema
Director al Diviziei pentru Europa,
Agenția Internațională pentru Energie Atomică,
Viena

Acad. Cristian Hera, la AIEA – Viena, împreună cu dr. Hans Blix, director general AIEA – Viena, dr. J. Diouf, director general FAO – Roma, dr. Sueo Machi, director general adjunct AIEA – Viena, dr. Björn Sigurbjörnsson, director al Diviziei Mixte FAO/AIEA (1996)

Academicianul Cristian Hera – omul*

Gheorghe Sin

Membru corespondent al Academiei Române

Agricultura României a fost dăruită, nu numai cu o inestimabilă bogăție de resurse ale naturii, care pot alimenta un izvor de prosperitate continuă, ci și prin personalități alese, deschizători de drumuri, creatori de știință și progres, vizionari ai căilor de evoluție în viitor.

Dintre aceștia, istoria agriculturii ultimelor două secole consemnează drept cele mai proeminente figuri, pe Ion Ionescu de la Brad și Gheorghe Ionescu-Șișești. Aceștia au dominat domeniul agricol românesc succesiv, îndelungate perioade de timp, prin contribuțiile lor la dezvoltarea cunoașterii, prin structura modernizată a sistemelor de cercetare științifică și învățământ, prin promovarea progresului în mediul rural. Prin înfăptuirile lor, au răspuns cu consecvență exemplară nobilei scop căruia i s-au dedicat fiecare – dragostea pentru pământul strămoșesc și pentru poporul român. Truda acestor corifei n-a fost în zadar. Ea a fost continuată de generațiile următoare, cel mai îndreptățit și recunoscut reprezentant al acestora fiind academicianul Cristian Hera.

L-am cunoscut cu o jumătate de veac în urmă, ca student la Institutul Agronomic București și apoi la Institutul de Cercetări pentru Plante Tehnice – Fundulea, unde, de-a lungul a zeci de ani am avut privilegiul de a-i fi un colaborator apropiat, de la care am avut ce învăța și la care am apreciat și admirat numeroase trăsături ce-i conturează personalitatea. De aceea, la acest moment aniversar – împlinirea a 80 de ani de viață și aproape șase decenii de muncă neobosită –, doresc să aduc un călduros omagiu OMULUI Cristian HERA, evidențiind unele dintre calitățile sale întrunite într-o personalitate complexă și fascinantă.

Dotat cu o inteligență nativă remarcabilă, a beneficiat în copilărie de educația primită de la părinții săi, ambii învățători prețuiți de comunitatea din Brazi-Bătești, care i-au insuflat dragostea și disciplina față de muncă, corectitudinea și respectul pentru adevăr, echilibrul, sinceritatea și bunătatea în relațiile cu oamenii, interesul față de problemele acestora și dorința de a le fi de ajutor. Bunicul său, prototip al

înțeleptului și harnicului țaran român, i-a cultivat dragostea pentru natură, pentru miracolul creșterii plantelor și formării recoltelor, pentru biodiversitatea resurselor naturale.

Dorința avidă de a primi răspunsuri satisfăcătoare la mereu mai numeroasele întrebări despre viață și natură și soliditatea formării sale în renumitele licee „Sfinții Apostol Petru și Pavel” din Ploiești și „Sfântul Gheorghe” din București, i-au canalizat alegerea spre profesia de inginer agronom. Pentru aceasta, după un an de studii la Facultatea de Agricultură, Secția de pedologie și agrochimie a Institutului Agronomic „Nicolae Bălcescu” din București, a continuat cursurile Facultății de Agrochimie și Pedologie a Academiei Agricole „K.A. Timiriazev” din Moscova, beneficiind, în ambele instituții, de cursurile ținute de profesori de marcă, recunoscute în mediul științific internațional.

Finalizarea învățământului universitar cu titlul de inginer agronom, specialitatea agrochimie, cu calificativul excelent și cu recomandarea de a lucra în cercetare (1957) îi oferă posibilitatea de a-și începe (1958) atât activitatea de cercetător la Institutul de Cercetări Agronomice al României, cât și pe cea de cadru didactic la Institutul Agronomic „Nicolae Bălcescu” din București.

Spiritul său neobosit de cercetător se dezvoltă în preajma marilor noștri savanți și profesori, Gheorghe Ionescu-Șișești, Teodor Seidel, Gheorghe Pavlovski, David Davidescu, Grigore Coculescu, aprofundând și integrând, pe plan superior, cuceririle științei din acea vreme și inițiind cercetări proprii privind fertilitatea solului, nutriția plantelor, necesitatea de fertilizare a culturilor.

După cinci ani de la angajare, prin restructurarea ICAR-ului și formarea unor institute de specialitate, este transferat la Institutul de Cercetări pentru Cereale și Plante Tehnice Fundulea, unde și-a continuat cariera profesională – îndeplinind și funcții de conducere – timp de 30 de ani.

În toată această perioadă, este un exemplu demn de urmat pentru profesionalismul, competența, ome-

**Alocuțiune susținută la Sesiunea omagială „Academicianul Cristian Hera, vicepreședinte al Academiei Române, la 80 de ani” (18 decembrie 2013, Aula Academiei Române)*

nia și sinceritatea în relațiile cu oamenii, prin prestanță, exigență și pragmatism.

Năzuinței sale de cunoaștere cât mai amplă a proceselor și mecanismelor vieții plantelor și menținerii stării de fertilitate a solului, precum și de raportare a nivelului științei agricole autohtone față de cel al țărilor avansate, i se răspunde prin specializările efectuate la universități și institute de cercetare de mare renume din domeniul agrochimiei, nutriției plantelor și științei solului, cum sunt: Academia de Științe Agricole; Institutul de Îngrășăminte minerale, Leipzig și Institutul de nutriția plantelor, Halle, Germania (1958); Institutul Național de Cercetări Agricole (INRA), Versailles, Franța (1962); Universitatea din Uppsala, Suedia (1963); Universitățile din Urbana, Illinois și Raleigh, Carolina de Nord, SUA; Institutul de Știința Solului din Ottawa, Canada (1965). Într-o perioadă mai recentă, prin intermediul colaborărilor cu Agenția Internațională pentru Energie Atomică (AIEA) de la Viena, efectuează vizite de studii și documentare în Australia și Noua Zeelandă (1986), Japonia și China (1990), aprofundând aspecte privind relația sol-plantă-îngrășăminte, diferențierea dozelor de elemente nutritive aplicate diferitelor culturi vegetale și utilizarea tehnicilor nucleare în agricultură.

În toate instituțiile vizitate lasă amintiri de neuitat despre erudiția sa, ușurința de comunicare, facilitatea de cunoaștere a limbilor străine de circulație internațională, despre concepțiile sale originale, capacitățile de previziune a evoluției științei și tehnicii și nu în ultimul rând, despre seducătorul său farmec personal.

Activitatea științifică din ce în ce mai amplă, fundamentată pe cele mai avansate realizări ale științelor agricole, biologice și conexe a fost recunoscută prin acordarea unui număr impresionant de titluri științifice, dintre care demne de menționat sunt: doctor în Agronomie, doctor docent în științe, membru titular ASAS, membru titular al Academiei Române, profesor de onoare al Academiei de Științe Agricole din China, membru de onoare al Academiei dei Georgofili (Italia), al Academiei Ruse de Științe Agricole și al Academiei de Științe a Moldovei; *doctor honoris causa* al Academiei Agricole „K.A. Timiriazov”, Moscova, al Academiei de Științe Agricole din Bulgaria, al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, al Universității „Transilvania” din Brașov, al Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava, al Universității „Ovidius” din Constanța, precum și al Universităților de Științe Agricole și Medicină Veterinară din Cluj-Napoca, București și Iași.

În mod firesc, nenumăratele sale împliniri și contribuții în folosul agriculturii țării, au fost recunoscute prin conferirea a numeroase premii naționale și internaționale, precum și cu distincțiile: Ordinul „Meritul Științific”, clasa I, Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de Ofițer, Ordinul Național „Pentru Merit” în grad de Comandor, Medalia de Aur cu COLAN, Decorația Regală „Nihil Sine Deo”, culminând în acest an cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler.

Prestigiul științific dobândit și capacitatea evidentă de organizare și dirijare a cercetării științifice din programe tematice ample l-au propulsat în funcții importante de conducere a activității științifice din domeniul agricol național și mondial.

În țară a fost numit director științific al Institutului de Cercetări pentru Cereale și Plante Tehnice – Fundulea (1970–1981) și director general al aceluiași Institut (1982–1991). Sub conducerea sa, structura organizatorică a ICCPT – Fundulea s-a îmbogățit cu noi laboratoare, dotate cu aparatură și utilaje moderne, iar tematica de cercetare a fost extinsă prin abordări ale unor probleme de interes major, în acest sens menționând și organizarea unei rețele geografice, implicând Institutul și stațiunile de cercetare din subordine în experiențe de lungă durată pentru studierea evoluției în timp a fertilității solului și a producțiilor obținute sub aplicarea diferitelor doze și combinații de elemente nutritive. Aceste experiențe de lungă durată din România, un real tezaur de date utile, sunt considerate drept unele dintre cele mai timpurii și remarcabile realizări de acest fel.

Capacitățile sale manageriale și talentul de a mobiliza energiile creative ale cercetătorilor, de a stimula formarea carierelor profesionale ale tineretului, de a asigura coeziunea în interiorul și între colectivele de cercetare, susținând fervent interdisciplinaritatea ca modalitate de cuprindere largă a problemelor, au condus Institutul de la Fundulea spre afirmarea sa ca fiind cel mai important institut de cercetare agricolă din Sud-Estul Europei.

Calitățile de organizator și conducător s-au evidențiat și în mediul internațional prin deținerea, timp de șapte ani, a funcției de director al Departamentului de fertilitate a solului, nutriția plantelor, irigații și producție vegetală din cadrul Diviziunii Mixte FAO/AIEA. Perioada în care acest departament s-a aflat sub conducerea acad. Hera a fost recunoscută drept una dintre cele mai fructuoase, de către o comisie formată din experți de înalt nivel mondial. Comisia a conferit departamentului titlul de „Centru de

Excelență“, coordonator în domeniul tehnicilor nucleare aplicate în agricultură, fiind astfel, primul centru de acest fel în domeniu.

Întrucât aceste rânduri sunt scrise cu dorința de a reda cât mai mult din trăsăturile definitorii ale personalității academicianului Cristian Hera, iar elementele biografice vin doar în sprijinul afirmațiilor făcute, din multitudinea de funcții deținute în organisme științifice naționale și internaționale, amintesc câteva, mai relevante. Astfel, ne referim la faptul că, urmărind scara ierarhică a sistemului național de cercetare agricolă din țara noastră, numirea academicianului Cristian Hera în funcția de președinte al Academiei de Științe Agricole și Silvici „Gheorghe Ionescu-Șișești“ (mandatele 2002–2006, 2006–2009) și ulterior, de președinte de onoare al aceleiași instituții, a reprezentat o alegere firească și unanimă a membrilor ASAS, bazată pe reușitele manageriale anterioare, precum și pe echilibrul acțiunilor sale, diplomația cu care evită sau rezolvă conflicte, amabilitatea, răbdarea, omenia, care se manifestă statornic. Urmând aceeași logică a alegerilor, academicianul Cristian Hera devine președintele Secției de științe agricole și silvice din Academia Română (2008 și în prezent) și vicepreședinte al acestui forum de știință și cultură națională (2010 și în prezent).

În conjunctura ultimilor ani, de criză economică, nu numai națională, ci și europeană și mondială, precum și de situații politice conflictuale, acad. Hera găsește resursele personale necesare pentru a ocroti mediul științific, în special agricol, menținându-l la nivel de funcționalitate.

Prestanța și prestigiul de care se bucură în străinătate, determină alegerea sa ca președinte al celei de a XII-a Adunări generale a Conferinței Europene pentru Îngrășăminte Chimice, București (1971), președinte al Conferinței Organizației Națiunilor Unite pentru Dezvoltarea Industriei (UNIDO) „Producerea și folosirea îngrășămintelor chimice și a substanțelor fitofarmaceutice“ (1972), președintele Comisiei a IV-a „Fertilitatea solului și nutriția plantelor“ din cadrul Societății Internaționale de Știința Solului, ales prin vot secret la al X-lea Congres Mondial de Știința Solului, Moscova (1974) și reales la al XI-lea Congres Mondial de la Edmonton, Canada (1978), membru în Comitetul Executiv al Centrului Internațional Științific pentru Îngrășăminte (CIEC), ales începând din 1986 și devenit președinte al CIEC-ului în sesiunea de alegeri a Adunării generale din 1996, organizată la Viena, Austria. A fost confirmat în această funcție pentru patru ani la al XI-lea Congres Mondial

pentru Îngrășăminte de la Gent, Belgia (1997) și reales la fiecare din congresele mondiale de la Beijing, China (2001) și la cel de la Chang Mai, Thailanda (2006). În această calitate, a reușit să revigoreze și să aducă în actualitate activitatea acestui prestigios organism internațional, să extindă activitatea în aproape toate continentele, dar și în majoritatea țărilor membre, prin susținerea înființării de filiale naționale.

Din anul 2010, academicianul Cristian Hera a fost ales președinte de onoare al CIEC, continuând să susțină și să dezvolte preocupările CIEC în beneficiul realizării securității hranei în toate țările lumii.

Cu pasiunea sa recunoscută de promovare a acțiunilor constructive, de lărgire și consolidare a cooperărilor între țări și organisme internaționale din domeniul științei agricole, academicianul Cristian Hera s-a implicat în promovarea rolului Uniunii Europene a Academiei de Agricultură (UEAA) încă de la înființare (2000), inițial ca membru ales al Comitetului de conducere al UEAA (2002–2005), apoi ca vicepreședinte al UEAA, ales de Adunarea generală a Uniunii de la Sankt-Petersburg, Rusia (2005–2006) și președinte al UEAA, de asemenea, ales de Adunarea generală ce a avut loc la București în 2006, cu un mandat de doi ani.

Reținem cu satisfacție, aprecierea făcută de profesorul Jean Marc Boussard, fost președinte al Academiei Agricole Franceze și al UEAA asupra activității academicianului Cristian Hera în cadrul Uniunii, și anume „*considerabilă și adeseori decisivă pentru asigurarea perenității acestei instituții*“.

Academicianului Hera i se recunoaște entuziasmul contagios cu care a contribuit la dezvoltarea UEAA, la realizarea unei conexiuni benefice a cercetării științifice agricole din Europa de Vest și cea de Est, la creșterea considerabilă a vizibilității Uniunii și a rolului său în spațiul european prin organizarea de dezbateri asupra problemelor de interes prioritar în prezent și viitor și larga difuzare a acestor manifestări prin editarea lucrărilor prezentate în cadrul acestora.

Renumele internațional al profesionalismului academicianului Hera în domeniul științelor agricole a cunoscut o creștere continuă, determinând invitarea sa la cele mai importante manifestări științifice din lume. Figură carismatică, orator desăvârșit, pasionat susținător al ideilor progresiste, acad. Hera posedă rara artă de a transmite oricărui auditoriu, mesajul său încărcat de bună credință, de interes și implicare în soluționarea problemelor grave ale omenirii.

Un alt domeniu în care personalitatea academicianului Cristian Hera s-a manifestat plenar, în multitudinea caracteristicilor sale de excepție, a fost

învățământul universitar și perfecționarea pregătirii profesionale a specialiștilor nu numai din țară, ci și la nivel regional, interregional și mondial.

Carierea universitară începută încă de la încadrarea în muncă (1958) în calitate de asistent universitar și șef de lucrări la Catedra de agrochimie a IANB, București, a continuat de-a lungul timpului sub formă de conducător științific de doctorat și apoi de profesor universitar, fiind în același timp și membru de onoare al senatelor unor universități. În calitate de profesor, a fost deosebit de prețuit și îndrăgit de către studenți, apreciat pentru ținuta desăvârșită și prelegerile sale captivante ce degajau o amplă cultură profesională, o documentare actualizată cu ultimele noutăți din știință și tehnică, de reliefarea utilității cunoștințelor predate, precum și de bunăvoința și generozitatea pe care le-o dăruia. Numeroși absolvenți au avut privilegiul de a fi îndrumați în obținerea titlului de doctor în agronomie, conducerea științifică a academicianului Hera reprezentând o garanție pentru formarea lor ca specialiști de înaltă calificare.

Preocuparea academicianului Hera pentru formarea profesională a tineretului s-a manifestat și la scară globală, în perioada în care a funcționat ca director al Departamentului de cercetare al AIEA, Diviziunea mixtă FAO/AIEA, Viena, timp în care a organizat cursuri pentru specializarea temeinică a cercetătorilor agronomi în domeniul utilizării tehnicilor nucleare în studiile referitoare la fertilitatea solului și nutriția plantelor.

Sub exigenta sa coordonare, s-au derulat cursurile regionale de la Universitatea Ibadan, Nigeria pentru specialiști din 15 țări africane (1991), Universitatea Santiago de Chile pentru specialiști din nouă țări ale

Americii Latine (1992), Ankara, Turcia pentru reprezentanți din 13 țări din Europa și Orientul Mijlociu (1993), Nairobi, Kenya pentru reprezentanți a 11 țări africane (1994), Bangkok, Thailanda (1995), la Addis Abeba, Etiopia (1996) și Irapuato, Mexic (1996).

Cursurile interregionale s-au desfășurat la laboratoarele AIEA de la Seibersdorf, Austria, pe teme privind utilizarea izotopilor în studiile relațiilor sol-plantă, al fixării biologice a azotului, în valorificarea superioară a apei din sol de către plante, precum și „*Tehnici nucleare moderne pentru o agricultură durabilă și protecția mediului înconjurător*“.

Toate cele menționate mai sus ilustrează de la sine magnitudinea demersului susținut și coordonat de academicianul Hera și beneficiile aduse de acesta la progresul științific și tehnic, în special în țările în curs de dezvoltare ale lumii.

Înțelepciunea, generozitatea, bunătatea constantă, moralitatea desăvârșită și-au pus amprenta și asupra vieții personale a academicianului Cristian Hera, prin crearea unei familii binecuvântate sub aspectul conviețuirii exemplare cu partenera de viață, ale cărei calități merită cele mai alese elogii, și al educării celor doi copii, respectați în comunitățile în care trăiesc. În prezent, aceste eredități de succes sunt transmise la cei patru nepoți care-i umplu inima de bucurii și lumină.

Cu călduroasă încărcătură sufletească, aducem elogiile noastre academicianului Cristian Hera pentru împlinirile sale de înaltă semnificație pentru comunitatea științifică românească, izvorâte din îmbinarea și perfecționarea fără răgaz ale calităților sale de *om între oameni* și cu mândria de a-l fi cunoscut și urmat, îi dorim mulți ani înainte, cu aceeași energie creativă, cu același spirit de aleasă elevare.

Academicianul Cristian Hera la vârsta codrilor octogenari*

Acad. Victor Giurgiu

Aniversarea academicianului Cristian Hera la 80 de ani de viață, dintre care 57 oferți științei agricole românești, reprezintă și pentru comunitatea silvicultorilor români un binevenit și plăcut prilej pentru a-și exprima prețuirea față de valoarea de excepție a operei sale.

Dacă academicianul Gheorghe Ionescu-Șișești a fost și rămâne înălțat de istorie pe cea mai înaltă treaptă a științei agricole românești din perioada sa, acum, sărbătoritul, academicianul Cristian Hera, în noile condiții social-politice, se află la același nivel al performanțelor științifice și de management din domeniul dat.

De la înălțimea funcțiilor de mare răspundere – președinte al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură, „Gheorghe Ionescu-Șișești”, vicepreședinte al Academiei Române și președinte al Secției de științe agricole și silvice al celui mai elevat for științific al țării – a călăuzit și a promovat pe înalte culmi științele agricole și silvice, fapt pentru care comunitatea oamenilor de știință din silvicultură îi rămâne recunoscătoare.

Prin calitățile sale de om de știință a dobândit performanțe neatinse de niciun alt cercetător din domeniul agriculturii actuale, devenind astfel o pildă de demnitate profesională și civică, dar și un exemplu de bun tată de familie, însușiri care, dacă lipsesc, afectează prestigiul oricărei persoane publice. Prin potențialul creativ al Domniei Sale, valorificat

atât de reușit prin performanțe științifice remarcabile, recunoscute plenar în țară și pe alte meleaguri, rămâne și pentru oamenii de știință din silvicultură un exemplu de urmat, cu condiția ca aceștia din urmă să-i urmeze credința.

Câmpul larg și variat al preocupărilor sale științifice din domeniul agriculturii, manifestate în elevatele instituții academice menționate, a fost totuși prea îngust față de modul polivalent de a se exterioriza spiritul său. Așa se explică faptul că, în toate împrejurările, a promovat eficient și prompt cercetarea științifică din silvicultură.

Dacă în trecut, savantul Gheorghe Ionescu-Șișești, convins fiind de adevărul conform căruia „*ruina pădurilor ar însemna ruina agriculturii, iar ruina agriculturii ar însemna ruina civilizației*”, a militat pentru ocrotirea lor, în prezent, din aceeași convingere, profesorul Cristian Hera continuă cu perseverență și succes opera științifică și faptele ocrotitoare în favoarea pădurii ale predecesorului său.

Amintindu-l pe marele silvicultor Marin Drăcea, care a fost ales recent membru post-mortem al Academiei Române, îi dorim domnului academician Cristian Hera, aflat acum la vârsta codrilor seculari, aceeași sănătate, pentru a se bucura în tihnă, nu doar de operele sale, dar și de bogatele roade ale muncii celor care vreme îndelungată au fost îndrumați pe căile drepte ale științei și care, desigur, se vor simți onorați de a-i continua opera.

*Alocuțiune susținută la Sesiunea omagială „Academicianul Cristian Hera, vicepreședinte al Academiei Române, la 80 de ani” (18 decembrie 2013, Aula Academiei Române)

To Whom It May Concern*

I have known dr. Cristian Hera for nearly half a century. We first met when he came to the United States as an FAO Fellow in 1965. At that time I was working in the U.S. Department of Agriculture serving as foreign policy advisor to the secretary of agriculture Orville Freeman.

When I think of scholars in Romania, the first name that comes to mind is Cristian Hera. He has an astonishing publishing record, having published literally hundreds of articles in English, Romanian, and other languages. The list is far too long to count.

Another distinguishing characteristic of dr. Hera's career is the worldwide interest in his work. He has received invitations from countless governments to lecture and consult in their countries.

This is partly because of the relevance of his excellent work on soils and fertilization of crops. His work crosses boundaries, generating interest everywhere.

Another distinguishing feature of dr. Hera's life is the number of administrative positions he has held in scientific organizations. He has also held many editorial positions in these organizations. Few scientists in any field are as well known and widely respected as Dr. Hera.

His list of achievements is so long that one wonders how any one person can squeeze so much activity into 80 years.

As a person, as a scientist, and as a citizen of the world, dr. Hera stands out. I cannot think of any contemporary agricultural scientist whose work has been so widely recognized. It is a privilege for me to call dr. Hera my friend.

Sincerely,

Lester R. Brown
President

9 October 2013

Către toți cei interesați*

L-am cunoscut pe dr. Cristian Hera cu aproape o jumătate de secol în urmă. Ne-am întâlnit pentru prima dată când a venit în Statele Unite, ca bursier FAO, în 1965. În acel timp, eu lucram în Departamentul de Agricultură al Statelor Unite ale Americii, în calitate de consilier pentru politică externă al secretarului pentru agricultură, Orville Freeman.

Când mă poartă gândul la oamenii de știință din România, primul nume care îmi vine în minte este cel al lui Cristian Hera. Domnia Sa deține un uimitor record editorial, întrucât a publicat sute de lucrări în engleză, română și alte limbi. Lista acestora este prea lungă, pentru a putea fi detaliată.

O altă caracteristică definitorie a carierei dr. Hera este interesul extins la scară mondială manifestat față de opera Domniei Sale. A primit invitații de la numeroase guverne pentru a prezenta prelegeri, sau a oferi consultanță țărilor lor. Acest fapt se explică prin relevanța excelenței sale în munca dedicată activității de cercetare asupra solurilor și fertilizării culturilor agricole. Opera sa a traversat hotarele, generând interes de amploare.

O altă caracteristică specifică a vieții dr. Hera este numărul pozițiilor manageriale și editoriale pe care le-a deținut în organizații științifice. Puțini sunt oamenii de știință din oricare domeniu care să fie la fel de binecunoscuți și respectați unanim ca dr. Hera.

Repertoriul său de împliniri este atât de bogat, încât oricare dintre noi este uimit de cât de multe acumulări a putut realiza o persoană într-o activitate derulată în 80 de ani.

Ca persoană, om de știință, cetățean al lumii, dr. Cristian Hera este remarcabil. Nu pot să citez un alt om din știința agricolă contemporană a cărei operă să fie atât de larg recunoscută. Este un privilegiu pentru mine să-l consider pe dr. Hera drept prietenul meu.

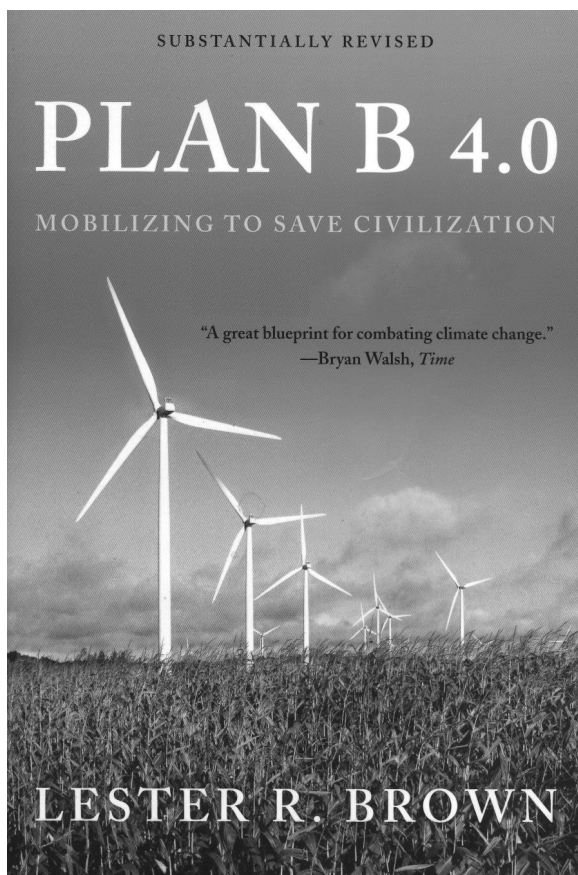
Cu sinceritate,

Lester R. Brown

Președinte, Institutul de Politică Planetară,
Washington DC, SUA

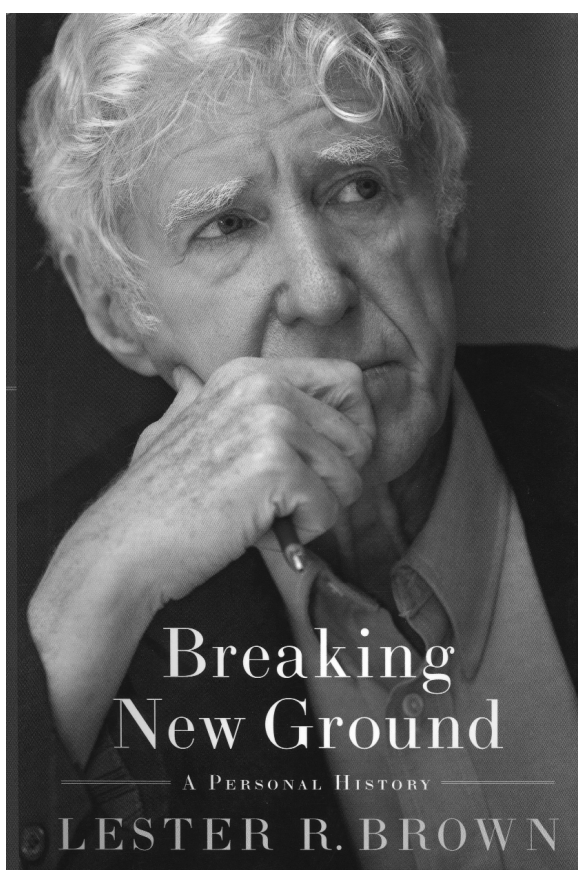
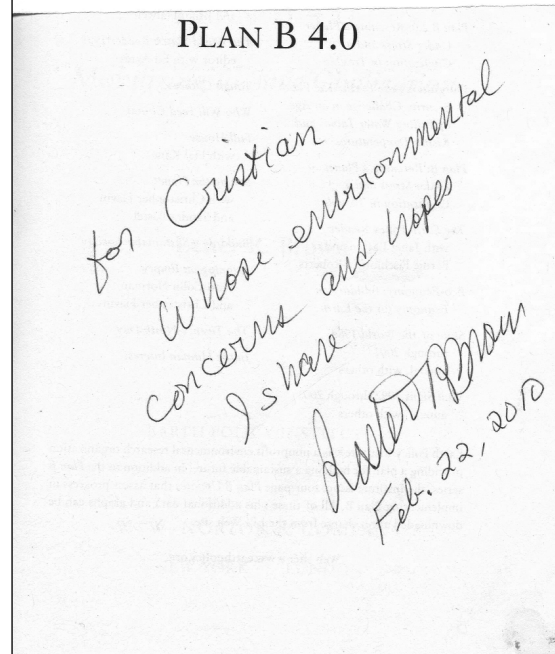
9 octombrie 2013

*Mesaj transmis la Sesiunea omagială „Academicianul Cristian Hera, vicepreședinte al Academiei Române, la 80 de ani” (18 decembrie 2013, Aula Academiei Române)

Pentru Cristian
Ale cărui îngrijorări și speranțe despre mediu le
împărtășesc.

Les Brown
22 Feb. 2010

Breaking New Ground

A PERSONAL HISTORY

Lester R. Brown

To Cristian
Thanks so much
for your help and guidance
over the years.
Les Brown
Sept. 25, 2013

W. W. NORTON & COMPANY
NEW YORK • LONDON

Pentru Cristian

Multe mulțumiri pentru sprijin și călăuzire
de-a lungul anilor.

Les Brown
25 Sept. 2013

Domnul Cristian Hera la 80 de ani*

Domnul academician profesor Cristian Hera este recunoscut ca un veritabil și valoros specialist, care și-a consacrat viața și cunoștințele agriculturii românești.

După parcurgerea studiilor universitare la București și la Academia Agricolă „K.A. Timiriazov” din Moscova, în anii ‘60, a fost trimis (alături de alți specialiști din agricultură) la un stagiul de specializare în Statele Unite.

A fost unul dintre specialiștii care au pus bazele cercetării agricole la Institutul din Fundulea (profilat, la început, pe cultura porumbului și devenit, ulterior, institutul central al cercetării agricole din România). A lucrat în conducerea acestui institut timp de 30 de ani. Profesorul Cristian Hera a fost conducătorul care a făcut cel mai mult pentru dezvoltarea și afirmarea acestui institut, ca unitate de vârf a cercetării agricole din România.

Devenit, după 1989, președinte al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură, domnul Cristian Hera are

meritul de a fi transformat Academia de Științe Agricole și Silvicultură în forumul consacrat al cercetării agricole românești.

Mi-a făcut o deosebită plăcere să particip, alături de domnul Cristian Hera, la numeroase sesiuni de dezbateri, organizate sub egida Academiei de Științe Agricole și Silvicultură, consacrate, inclusiv, conexiunii dintre gospodărirea apelor țării și agricultură.

În calitatea sa actuală de vicepreședinte al Academiei Române, domnul Cristian Hera continuă, cu succes, activitatea sa prodigioasă, de această dată, la nivelul forumului suprem al științei românești.

La împlinirea vârstei de 80 de ani, domnul academician Cristian Hera este într-o formă fizică și intelectuală remarcabilă.

Îi urez, cu toată căldura, la împlinirea acestei vârste senioriale – continuarea cu succes și în deplină sănătate, a prodigioasei sale activități, pe măsura capacității, cunoștințelor și experienței acumulate.

Decembrie 2013

Ion Iliescu

Președinte al României

(1990–1996, 2000–2004)

*Mesaj transmis la Sesiunea omagială „Academicianul Cristian Hera, vicepreședinte al Academiei Române, la 80 de ani” (18 decembrie 2013, Aula Academiei Române)

Cristian Hera – un om al Pământului*

Când Academia Română m-a invitat la aniversarea vicepreședintelui ei, acad. Cristian Hera, eram într-un loc prea îndepărtat pentru a putea participa în mod direct. Am avut însă suficient timp ca, pe parcursul zborului deasupra a două continente și două oceane, să mă gândesc că sunt trei împrejurări care pot zidi o legătură trainică între doi oameni: parcurgerea împreună a unui drum inițiativ în adolescență, a unei experiențe zguduitoare la maturitate, sau revelația, la senectute, a două vieți închinată în moduri diferite aceluiși ideal.

De academicianul Cristian Hera m-a apropiat mai târziu, în pragul a șapte decenii de viață – iubirea pentru Pământ. Acest sentiment comun a fost completat de neașteptate afinități pe care le-am descoperit rând pe rând și care pentru cei care cunosc impresionantul C.V. al academicianului Hera pot să apară ca surprinzătoare coincidențe.

Știința solului pe care academicianul Hera a reprezentat-o cu strălucire în lumea întreagă se află la intersecția agronomiei cu geologia. Părintele pedologiei românești este un ilustru savant geolog Gheorghe Munteanu Murgoci – președintele Congresului Mondial de Pedologie în perioada interbelică și șef al Catedrei de mineralogie de la Universitatea din București unde mi-am desfășurat toată cariera de cercetător și pe care, peste ani, aveam să-l urmez la predarea Cursului de mineralogie.

S-a întâmplat însă ca primul curs care mi-a fost încredințat să fie Mineralogia solurilor și, ca lucrările de laborator cu studenții să le țin la Academia de Științe Agricole. Tatăl meu, inginer agronom, care și-a încheiat cariera profesională ca director al Întreprinderii de Ameliorare a Solului din regiunea Argeș, s-a bucurat de această întâmplare. Peste mulți ani, aveam să aflu că mentorul tatălui meu academicianul Gheorghe Ionescu-Șișești a fost și modelul academic și profesional al academicianului Cristian Hera.

Agrochimia, specialitatea care l-a consacrat pe profesorul Hera și mineralogia – în fapt, o chimie a scoarței Pământului – au un fond comun de abordare a transformărilor de la nivelul solului și subsolului.

Desigur, aceste afinități m-au ajutat ca, parcurgând prestigioasa listă de lucrări și studii publi-

cate de academicianul Hera, să văd în ea mai mult decât niște titluri și să înțeleg, poate mai bine decât specialiștii din domenii mai îndepărtate, contribuțiile originale în activitatea sa de cercetare științifică.

Dar, este oare aceasta de ajuns, ca să înțelegem de ce numai câtorva din corpul larg al cercetătorilor naturii le este dat să deschidă direcții noi de cercetare și să promoveze concepte inovatoare? Nu mă îndoiesc că cei care reușesc sunt cei care își pun neîncetat întrebări legate de misiunea științei pentru care lucrează și care își consacră toată energia lor căutării neobosite a adevărului. Nouă, celor care ne-am dedicat studierii Pământului, ne este dată o șansă în plus. La sfârșitul unei cariere închinată cercetării Pământului, putem afla că obiectul studiului nostru este rezultatul unor procese desfășurate în dimensiuni de spațiu și timp mult superioare celor legate de apariția și evoluția omului, ceea ce face ca din perspectiva vieții noastre trecătoare, Pământul să aibă o natură eternă. Putem înțelege și ceva mult mai profund: Pământul este ecoul materializat al vocii neauzite a lui Dumnezeu.

Rolul sacru al Pământului apare în toate legendele și credințele despre Geneza ființei umane. Născut din interacțiunea rocilor cu apa și cu aerul, trupul moale al Pământului conține nutrienții necesari pentru toate formele de viață din natură. Dar, așa cum spunea Mahatma Gandhi, Pământul oferă suficient pentru a acoperi nevoile omului, dar nu și lăcomia lui.

Neobositele acțiuni ale academicianului Hera de promovare a conceptului de agricultură durabilă, pe plan național și internațional, pleacă de la această nobilă filosofie a naturii și a vieții.

Mă întreb în final, dacă există o predestinare pe care ți-o conferă numele pe care l-ai primit la naștere și-l porți de-a lungul vieții. E greu de spus. Hera, mama zeilor, are în mitologia greacă – preluată apoi de romani și readusă de Renaștere în arta occidentală – drept părinți pe Cronos și Rhea, simbolizând Timpul și Curgerea eternă și bunici pe Uranus și Gee, întruchipând Cerul și Pământul. Ce poate fi mai frumos, decât o viață pusă dintru-nceput sub semnul unei metafore cosmice și dedicate apoi Pământului, care a dat sufletului nostru un înveliș de țărână?

Emil Constantinescu

Președinte al României (1996–2000)

Decembrie 2013

**Mesaj transmis la Sesiunea omagială „Academicianul Cristian Hera, vicepreședinte al Academiei Române, la 80 de ani” (18 decembrie 2013, Aula Academiei Române)*

**Ordinul Național „Steaua României” în grad de „Cavaler”
conferit academicianului Cristian Hera la deschiderea
Sesiunii omagiale din 18 decembrie 2013**

Președintele României

Dorind a răsplăti meritele

Domnului academician

Cristian Ioan Hera

- vicepreședinte al Academiei Române -

*cu ocazia aniversării a 80 de ani de viață, în semn de înaltă apreciere
și recunoaștere deosebită a valorii profesionale, pentru rezultatele de excepție
obținute în cercetarea științifică,*

Conferă

*Ordinul Național „Steaua României”
în grad de „Cavaler”.*

Președintele României

Traian Băsescu

Cancelarul Ordinilor

Decret nr. 810 din 10.10.2013

Brevet SRom Cav/nr. 615

Nr. crt. 99473

Acad. Cristian Hera – Cuvânt de răspuns*

Vă rog să-mi îngăduiți să fac, la solicitarea domnului președinte *Ionel Haiduc*, un scurt comentariu cu privire la mesajele proiectate pe ecranele din fața dumneavoastră.

Încep cu mesajul primit de la *Lester Brown*, în prezent președintele Institutului de Politică Planetară din Washington DC, recunoscând și aici opinia că viața este construită din șanse. Spun aceasta, pentru că am avut șansa să îl întâlnesc pe marele gânditor al zilelor noastre, în anul 1965, când am câștigat o bursă FAO de șase luni, inițial pentru Franța, dar, prin sprijinul profesorului *David Davidescu*, bursa din Franța s-a transferat în Statele Unite ale Americii. *Lester Brown*, care a contribuit la organizarea programului pentru cele șase luni, era atunci consilier pentru relații internaționale al unuia dintre cei mai renumiți miniștri ai agriculturii din SUA, *Orville Freeman*.

Pentru reliefaarea relației cu *Lester Brown* prezint numai dedicațiile și aprecierile Domniei Sale scrise pe ultimele două cărți primite recent, aprecieri care sunt onorante și măgulitoare (foto 1 și 2 din mesajul *Lester Brown*).

Următorul mesaj este din partea domnului președinte *Ion Iliescu*. Vă mulțumesc respectuos, Domnule președinte, pentru mesajul primit astăzi, precum și pentru onoarea pe care mi-o faceți de a fi prezent. Surprinzătoarea dvs. prezență îmi oferă posibilitatea de a va mulțumi încă o dată pentru sprijinul acordat, fără rezervă și direct, pentru reconstrucția și revitalizarea cercetării științifice din agricultură, în perioada celor opt ani când am fost președintele Academiei de Științe Agricole și Silvici „Gheorghe Ionescu-Șișești”.

Am primit un onorant mesaj de la domnul președinte *Emil Constantinescu*, care, fiind plecat din țară nu este prezent astăzi aici, mesaj intitulat *Cristian Hera – un om al Pământului*, solicitând să fie adus la cunoștința comunității științifice din Academia Română.

Pentru că sesiunea a început cu Imnul de Stat al României și conferirea Ordinului Național „*Steaua României*” în grad de „*Cavaler*” celui aniversat astăzi, vă rog să-mi îngăduiți să exprim, acum și aici, întreaga grațitudine și aleasa recunoștință pentru acordarea acestei înalte cinstiri.

La sugestia domnului acad. *Ionel Haiduc*, mesajele sunt publicate în revista „*Academica*”.

Menționez cu bucurie mesajul transmis de *PF Părinte Patriarh Daniel* și acordarea înaltei distincții „Sfinții Împărați Constantin și Elena”. Exprim profunda mea recunoștință.

Mulțumesc colegilor prof. *Gheorghe Sin*, membru corespondent al Academiei Române, președintele Academiei de Științe Agricole și Silvici „Gheorghe Ionescu-Șișești” (ASAS), pentru înmânarea distincției „Meritul Agricol Gheorghe Ionescu-Șișești” și prof. *Sorin Câmpeanu*, membru corespondent ASAS, rectorul USAMV București și președintele Consiliului Rectorilor din România, pentru elogioasele aprecieri făcute cu acest prilej aniversar.

Pe ecranele din fața dvs. este prezentat și mesajul domnului academician *Valeriu D. Cotea*, președinte de onoare al Secției de științe agricole și silvici a Academiei Române, un om extraordinar, care regretă că nu poate fi prezent. În mesajul său face referire la școala primară din satul Bătești, comuna Brazi, județul Prahova, unde am absolvit primele patru clase, iar părinții mei erau învățători, menționând că la 16 septembrie 2013, la deschiderea anului școlar, școala din satul Bătești, comuna Brazi a primit numele Școala Gimnazială „Dumitru Hera”, numele tatălui meu, care a fost mulți ani director al acestei școli. Sunt impresionat, pentru că cel care vă vorbește a și locuit în casa școlii din curtea școlii timp de 25 de ani. Îngăduiți-mi să îl salut pe *Ilie Radu*, fostul primar al comunei Brazi, fost elev al părinților mei, prezent în sală, care împreună cu *Leonaș Radu*, actualul primar, au făcut demersurile ca școala din satul Bătești să devină Școala Gimnazială „Dumitru Hera”, iar cel care vă vorbește să fie ales cetățean de onoare al comunei.

Cu aceste cuvinte, închei comentariile la mesajele prezentate pe ecran în această sesiune dedicată aniversării vârstei de octogenar.

*
* *

Văzând că numele meu nu este trecut în program, domnul președinte *Ionel Haiduc* mă îndemna:

*Alocuțiune susținută la Sesiunea omagială „Academician Cristian Hera, vicepreședinte al Academiei Române, la 80 de ani” (18 decembrie 2013, Aula Academiei Române)

„Domnule coleg, acum trebuie să spunei și dumneavoastră ceva“.

Vă mulțumesc, domnule președinte!

Distinși participanți, vă rog să-mi îngăduiți să mărturisesc că după frumoasele cuvinte și aprecieri prezentate de domnul președinte *Ionel Haiduc*, continuând cu excelenta prezentare a colegului meu de secție și secretar general al Academiei Române, academicianul *Păun Ion Otiman*, cu riguroasa prezentare făcută de distinsul coleg și colaborator timp de peste 40 de ani, academicianul *Nicolae Săulescu*, de cea a cosmonautului *Dorin Dumitru Prunariu* pe care l-am întâlnit la începutul anilor '90 la Viena, care m-a impresionat și acum cu probitatea și deschiderea sa, de data aceasta referitoare la propunerea pe care am făcut-o de a fi supus Adunării generale pentru alegerea ca membru de onoare al Academiei Române, de cea a reputatului și apreciatului academician *Marius Sabin Peculea*, o cunoștință „de-o viață“, din 1964, când era tânăr cercetător la Institutul de Izotopi Stabili din Cluj-Napoca, unde în perioada când am intrat în tainele izotopilor grei ai azotului și ale separării acestora în complexul sistem sol-plantă-apă-îngrășământ, funcționa singurul spectrometru de masă din România, **îmi dau mari emoții în a spune, așa cum m-a rugat domnul președinte, acele câteva cuvinte.** Mă tem, distinși participanți, că nu o să reușesc să fiu la înălțimea caracterizărilor făcute de vorbitori și în mesajele transmise.

*
* *

Îngăduiți-mi, totuși, să exprim câteva gânduri și să încep prin a exprima întreaga grațitudine colegiului de redacție care a contribuit la elaborarea volumul omagial *O viață dedicată oamenilor*, colegiu format din academicianul *Nicolae Săulescu*, dr. *Adrian Petică*, secretarul științific al Secției de științe agricole și silvice din Academia Română, dr. *Ana Popescu*, secretar științific la Academia de Științe Agricole și Silvicultură „Gheorghe Ionescu-Șișești“ și *Iosif Pop*, ziarist, volum care, spre marea mea bucurie a intrat pe porțile Academiei ieri după-amiază. În volum sunt prezentate gândurile și mesajele celor pe care am avut privilegiul să-i cunosc, să lucrez sau să colaborez de-a lungul celor 56 de ani de activitate neîntreruptă. Aceste mesaje care m-au impresionat, vor rămâne în continuare un ghid pentru eventuala activitate, pe care, dacă mai pot, o voi continua. Este vorba despre mari fermieri, *Lucian Buzdugan*, *Dimitrie Muscă*, *Ștefan Poenaru*, *Gheorghe Nițu*, *Dumi-*

tru Manole, unii foști studenți sau doctoranzi, care acum conduc din punct de vedere tehnic unități agricole competitive cu oricare unitate agricolă din Uniunea Europeană, cu performanțe, de multe ori superioare acestora, care contribuie substanțial la creșterea prestigiului agriculturii României.

Viața este construită din șanse. De-a lungul vieții mele, am avut șansa să lucrez cu personalități de excepție și în unități științifice de prestigiu. Am început activitatea în 1957, după terminarea facultății, la Institutul de Cercetări Agronomice al României, institut creat de marele *Gheorghe Ionescu-Șișești* în anul 1927, fiind cooptat la acest institut, în calitate de cercetător stagiar, de către academicianul *David Davidescu*, cu care am avut șansa să lucrez, alături și împreună cu dr. *Gheorghe Pavloschi*, un ilustru cercetător, care a colaborat cu marele savant german *Eilhard Alfred Mitscherlich*, autorul legii diferențierii acțiunii factorilor de vegetație.

La Institutul de Cercetări Agronomice al României am început primele cercetări cu îngrășăminte marcate cu izotopi radioactivi și stabili. În anul 1962, odată cu înființarea unor noi institute de cercetări, am fost repartizat, împreună cu alți colegi, la noul Institut de Cercetări pentru Cereale și Plante Tehnice de la Fundulea (ICCPT), transformat din Institutul de Cercetări pentru Cultura Porumbului. În acea perioadă, ICCPT se ocupa de speciile de plante care se cultivau în România, pe o suprafață de 8.700.000 ha, adică 87% din suprafața arabilă a țării. Aici, am îmbinat cercetările de laborator cu cercetările din câmp și am înființat pentru prima dată în România, așa cum au arătat și academicienii *Păun Ion Otiman* și *Nicolae Săulescu*, experiențele de lungă durată cu îngrășăminte, după o concepție unitară, într-o rețea geografică cu condiții diferite de climă și sol din țara noastră, amplasate în 22 de localități.

Vă rog să îmi dați voie să salut pe câțiva dintre colaboratorii mei din anii '60, '70, '80 prezenți în sală, care au fost cercetători sau tehnicieni și au lucrat sau lucrează în cadrul laboratorului: dr. *Gheorghe Burlacu*, dr. *Ionuț Țițisan*, devotatul și destoinicul tehnician *Cornel Tudor*. Cu ajutorul lor și al altora, unii plecați din țară sau trecuți în lumea veșniciei, am reușit să realizez aceste experiențe. Primele rezultate le-am publicat împreună cu distinsul și apropiatul meu coleg de facultate și prieten de o viață, eminentul cercetător *Zenovie Borlan*, în cartea *Ghid pentru alcătuirea planurilor de fertilizare*, republicat în alte ediții. Valoarea acestor experiențe

a devenit recunoscută pe plan internațional în anul 1993, când am participat la Sesiunea comemorativă „150 de ani de la înființarea primelor experiențe de lungă durată cu îngrășăminte” pe plan mondial, care a avut loc la Rothamsted în Anglia. Pentru că în acea perioadă eram la Viena, am solicitat pe distinsul meu colaborator de atunci, dr. *Vasile Mihăilă* să participe. Deoarece nu a obținut finanțarea necesară pentru participare, mi-am luat concediu de la AIEA și am participat la sesiunea festivă unde am prezentat referatul cu rezultatele obținute în România. Nici acum, după ce au trecut 20 de ani, nu regret, pentru că la această sesiune **s-a menționat pentru prima dată în afara hotarelor, faptul că experiențele de lungă durată cu îngrășăminte din România sunt unice pe plan mondial, din punct de vedere al concepției și amplasării lor în condiții diferite de climă și sol.** Rothamsted are asemenea experiențe într-o singură localitate, Statele Unite ale Americii în două localități, iar în România în anul 1993 în 22 de localități cu condiții diferite de climă și sol.

Tot la ICCPT Fundulea, în perioada 1964–1982 am dezvoltat cercetările cu îngrășămintele marcate cu izotopi stabili și radioactivi. Au fost amplasate primele experiențe de câmp în cadrul unui program internațional de cercetare, organizat și finanțat de către AIEA Viena. Rezultatele obținute în aceste experiențe au fost prezentate anual la simpozioanele organizate de AIEA în țări din America Latină participante la programele de cercetare sau la sediul de la Viena. O parte din rezultatele obținute în aceste experiențe sunt prezentate în lucrarea *Tehnici nucleare în agricultură*, publicată în Editura Științifică și Enciclopedică.

În anul 1981 am fost solicitat să depun candidatura și să particip la concursul pentru ocuparea postului de șef al Secției pentru aplicațiile tehnicilor nucleare în cercetările din domeniul științei solului, nutriției plantelor, culturi vegetale și irigații din cadrul AIEA Viena. Am câștigat concursul, însă nu am putut prelua postul, pentru că nu am primit aprobările necesare (deși, inițial, participarea la concurs a fost aprobată), deoarece în anul 1982 am fost numit director general al Institutului de la Fundulea. Mărturisesc că nu regret că nu am ocupat atunci acea funcție. În calitatea de director general al ICCPT Fundulea am avut posibilitatea și am reușit să-mi îmbogățesc cunoștințele în domeniul științelor agricole și agriculturii în general și sunt convins că acest fapt a contribuit mult la exercitarea la nivel corespunzător a activităților și obligațiilor pe care

le-am avut, contribuind la onoranta situație în care mă găsesc astăzi, desigur și datorită strădaniilor și eforturilor depuse, fără ezitare, pentru binele și progresul agriculturii țării noastre.

Am recâștigat poziția de șef de secție cercetare la 14 ianuarie 1991, când la discuția finală din cadrul concursului la care am participat și care a avut loc la AIEA Viena, directorul general *Hans Blix* m-a întrebat când pot să încep activitatea. I-am răspuns: „*Când doriți dumneavoastră domnule director general, dar asta înseamnă că am câștigat concursul? Da, l-ai câștigat și poți începe activitatea de mâine.*” Atunci i-am spus că regret că, de la prima întrevvedere, intru în contradicție cu directorul general al AIEA, dar pentru că aveam funcția de director general la Fundulea, l-am rugat să-mi dea îngăduința de o lună, pentru a preda ștafeta următorului director general de la Fundulea. A fost de acord și am revenit peste o lună, lucrând timp de aproape șapte ani la AIEA Viena.

În perioada în care lucram la Viena, mai exact în iulie 1996, am fost ales președinte al Centrului Științific Internațional pentru Îngrășăminte, cunoscut sub denumirea de CIEC (Centre International des Engrais Chimiques), înființat în 1933, anul nașterii mele, printre membrii fondatori din cele 29 de țări, numărându-se *Gheorghe Ionescu-Șișești* și *Teodor Zaidel* (autorul metodei de determinare a reacției solului în anul 1913, metodă utilizată și astăzi). Menționez că în anul 1961 a fost primul meu contact cu CIEC, când am avut șansa să particip alături de marele nostru agronom *Gheorghe Ionescu-Șișești* și academicianul *David Davidescu* la cel de al IV-lea Congres mondial CIEC în Yugoslavia. Responsabilitatea de președinte al Centrului Științific Mondial pentru Îngrășăminte am deținut-o până în august 2010, când am organizat la București cel de-al XV-lea Congres mondial CIEC. La acest Congres, am solicitat eliberarea mea din funcția de președinte, participanții hotărând să mă aleagă în calitate de președinte de onoare al acestui centru.

Așa cum au specificat domnul președinte acad. *Ionel Haiduc* și domnul secretar general acad. *Păun Ion Otiman*, în anul 1960 am fost angajat, la solicitarea acad. *Gheorghe Ionescu-Șișești*, secretar științific al Secției de științe biologice și agricole a Academiei Române. Astfel, am devenit colaboratorul academicianului *Gheorghe Ionescu-Șișești*, pe atunci președinte de secție și vicepreședinte al Academiei Române. Pentru mine este nu numai o onoare, dar și o obligație cu totul deosebită pentru că astăzi

ocup funcțiile pe care le-a ocupat atunci academicianul *Gheorghe Ionescu-Șișești*.

În întreaga mea activitate m-am străduit să realizez tematicile de cercetare din câmpurile experimentale și din laborator, să inițiez noi programe de cercetare și să concretizez rezultatele obținute prin publicații în literatura de specialitate din țară și din străinătate. Sunt extrem de bucuros că ultimele lucrări *Agricultura, domeniu strategic pentru securitatea și siguranța alimentară*, *Jurnal Gheorghe Ionescu-Șișești*, precum și volumul omagial *O viață dedicată oamenilor*, au apărut cu o zi înaintea acestui eveniment aniversar, în Editura Academiei Române, datorită sprijinului acordat de acad. *D.R. Popescu*, directorul general al Editurii, de doamna redactor-șef *Doina Argeșanu* și colaboratoarele sale, care s-au implicat într-un mod cu totul deosebit pentru a aduce la lumina zilei aceste lucrări în timp util pentru acest moment festiv. Respectuoase mulțumiri; prezența dvs. în sală mă onorează.

Am certitudinea că, indiferent care sunt prioritățile de activitate ale economiei naționale, agricultura a fost, este și va rămâne un domeniu strategic de importanță vitală pentru securitatea și siguranța alimentară. Nu pot fi realizate progrese, indiferent în ce parte a Terrei, dacă populația fiecărei țări nu are asigurată – așa cum spunea colegul acad. *Nicolae Săulescu* și așa cum spun eu în nenumărate întâlniri interne sau internaționale – hrana sau pâinea cea de toate zilele. De aceea, am organizat în această Aulă o dezbatere națională pe tema securității și siguranței alimentare. Cartea pe care o avem începând de astăzi, sintetizează lucrările care au fost prezentate în cadrul dezbaterii, precum și altele solicitate de la specialiști de prestigiu din diferite domenii de activitate. Sper că această lucrare va fi utilă pentru viitorul agriculturii durabile și performante din România.

Una dintre cele mai mari nemulțumiri profesionale ale celui care vă vorbește este că, deși România are o agricultură cu un potențial extraordinar, cu mult superior multor țări din lume și din Uniunea Europeană, noi încă importăm produse agroalimentare, de aceea cred că avem datoria să punem în valoare potențialul de care dispunem, pentru a diminua sau exclude importul de produse agroalimentare ce pot și trebuie realizate de către agricultorii țării noastre. Mărturisesc satisfacția deosebită determinată de apariția volumului doi *Jurnal, Gheorghe Ionescu-Șișești*, ținând seama că academicianul *Gheorghe Ionescu-Șișești*, după cunoștințele mele, este singurul membru al Academiei Române, care

timp de 34 de ani, zi de zi, fără excepție, a notat gândurile sale personale – unele referitoare la problemele majore ale națiunii sau internaționale, mai ales în perioada celui de-al Doilea Război Mondial (1941–1944) – în cele 27 de caiete donate Academiei Române. Sper cu convingere că la începutul anului 2014, va apărea și volumul III din *Jurnal Gheorghe Ionescu-Șișești*. Este prezent în sală istoricul *Constantin Mocanu*, căruia îi adresez alege mulțumiri pentru prețioasa sa participare la finalizarea celor trei volume, adăugând respectuoase mulțumiri distinsei doamne *Roxana Ionescu-Șișești*, nora academicianului *Șișești*, care ne-a pus la dispoziție materialele existente în biblioteca familiei sale.

Închei, dar nu înainte de a vă mărturisi că dacă am reușit să realizez ceva în viață, am reușit datorită muncii intense depuse de-a lungul celor 56 de ani de activitate neîntreruptă, șanselor pe care le-am valorificat lucrând alături și împreună cu oameni de prestigiu și în instituții de excelență, precum și părinților și bunicilor mei de la care am moștenit atracția și pasiunea pentru muncă, pentru cunoaștere, pentru perfecționare și pentru satisfacția realizării lucrului bine făcut.

Nu aș fi putut obține realizările profesionale despre care s-a vorbit, dacă nu aș fi avut o familie încheagată și devotată. Sunt recunoscător soției mele, *Georgia*, care, fără ezitare mi-a fost permanent alături, la bine și în momentele dificile, precum și copiilor noștri, *Rodica* și *Cristi*, care ne-au dăruit, pe lângă realizările lor profesionale, patru nepoți, *Monica*, *Nicole*, *Anna* și *Cristinel*, toți buni și frumoși, care ne asigură liniște sufletească și bucurii. La acest moment aniversar, familia noastră ocupă astăzi în Aula Magna a Academiei Române zece locuri.

În volumul *O viață dedicată Oamenilor*, sunt exprimate câteva gânduri cu privire la o parte din activitățile mele. Cele mai complete referate sunt prezentate de apropiatul meu colaborator *Mihai Rusu*, acum profesor la Universitatea din Cluj-Napoca, lider al agrochimistilor din România, de profesor *Velicica Davidescu* care mi-a fost colegă de catedră, *Ana Popescu*, de 40 de ani colaboratoare la Institutul de la Fundulea și la ASAS, unde acum este secretar științific, *Nicolae Florea*, cel mai constant participant român la congresele mondiale de știința solului, care a prezentat pentru prima dată completa mea participare la congresele mondiale de știință solului, precum și importante funcții pe care le-am avut în cadrul acestui prestigios organism mondial, *Aurel Dorneanu*, participant la congrese și

simpozioane internaționale CIEC, *Marian Verzea*, directorul general al Institutului de la Fundulea și *Cristian Kleps*, despre colaborarea în cadrul Uniunii Europene a Academii de Științe Agricole.

Sunt impresionat de prezența la sesiune a directorilor de institute și stațiuni de cercetări din rețeaua Academiei Agricole și Silvice „Gheorghe Ionescu-Șișești”, de prezența distinșilor rectori ai Universităților de Științe Agronomice și Medicină Veterinară, de prezența colegilor de facultate și a colaboratorilor de la ICCPT Fundulea. Este aici prof. *Vasile Vântu*, dr. *Mihai Coman*, dr. *Alexandru Bărbulescu*, dr. *Alexandru Bude*, prof. *Lucian Ghinea*, prof. *Mihai Dumitru*. Tuturor le sunt recunoscător pentru prezența la această reuniune și sunt recunoscător colegilor din Academia Română, care deși nu sunt din domeniul de activitate al științei solului, nutriției plantelor, sau din agricultură, sunt prezenți la acest eveniment festiv.

Vă mulțumesc respectuos!

Sunt absolut convins că agricultura nu poate face progrese fără participarea tuturor științelor, nu numai a chimiei, a fizicii, dar și a informaticii, pentru că numai o abordare inter- și pluridisciplinară ne poate face să transformăm agricultura din ceea ce este astăzi, în ceea ce merită să fie. Mulțumesc tuturor celor care m-au onorat cu prezența.

Vă rog să-mi îngăduiți să mulțumesc, nu în ultimul rând, Biroului Prezidiului Academiei Române, format din acad. *Ionel Haiduc*, președintele Academiei Române, acad. *Dan Berindei*, acad. *Marius Sala*, acad. *Ionel-Valentin Vlad*, vicepreședinți ai Academiei Române și acad. *Păun Ion Oțiman*, secretar general al Academiei Române, care au inițiat această sesiune festivă care mi-a îngăduit să mă bucur de prezența dumneavoastră a tuturor.

Pentru că ne aflăm la sfârșit de an, vă urez din toată inima „La mulți ani, sărbători fericite, un an nou cu liniște, bucurii, fericire și rodnicie”.

Vivat, crescat, floreat!

Argument

În ziua de 10 iunie 2013 a avut loc la Paris a doua Sesiune comună a Academiei de Științe Morale și Politice din cadrul Institutului Franței și a Academiei Române. Prima sesiune s-a desfășurat în anul 2002 și a avut ca temă de dezbatere relațiile dintre cele două Academii. Cea de a doua a avut loc în anul 2013, a reluat această temă de interes reciproc și a propus, ca subiect punctual de discuție, *șansele modelului cultural francez* (un model care a avut o mare reverberație în lumea românească timp de mai bine de un secol și jumătate) în circumstanțele procesului de globalizare. Un prilej de a discuta nu numai despre modelul cultural francez, dar și despre problema identității naționale și despre șansele culturilor, limbilor zise „mici“.

După cuvintele introductive rostite de președintele în exercițiu al Academiei de Științe Morale și Politice din Franța (Bertrand Collomb) și președintele Academiei Române (acad. Ionel Haiduc), acad. Eugen Simion, președintele Secției de filologie și literatură a Academiei Române și președintele Fundației Naționale pentru Știință și Artă a prezentat conferința *Le modèle culturel français en Europe, nous survivra-t-il?* Cu această ocazie, au fost prezentate publicațiile Fundației Naționale pentru Știință și Artă, între care volumul omagial *Penser l'Europe* (tipărit cu prilejul celei de-a zecea sesiuni a Seminarului „Penser l'Europe“, organizat anual de

Fundația Națională pentru Știință și Artă, în colaborare cu Institutul Franței, Institutul Francez de Relații Internaționale, Academia Regală Belgiană de Limbă și Literatură Franceză, Academia Regală Spaniolă de Științe Economice și Financiare și Academia Regală a Doctorilor din Barcelona), *Jurnalul românesc* al lui Thierry de Montbrial și volumul *Penser l'Europe/A gândi Europa* (ediție bilingvă), care cuprinde intervențiile lui Thierry de Montbrial – membru de onoare al Academiei Române – în cadrul seminarului de la București.

La sesiunea comună a celor două academii au participat: acad. Ionel Haiduc – președinte al Academiei Române, acad. Dan Berindei și acad. Marius Sala – vicepreședinți ai Academiei Române, acad. Maya Simionescu – președinte executiv al Fundației Naționale pentru Știință și Artă, Monseniorul Ioan Robu, membru de onoare al Academiei Române, prof. Andrei Marga – președinte al Institutului Cultural Român, E.S. Bogdan Mazuru – ambasadorul României la Paris și mai mulți membri de onoare din Franța ai Academiei Române.

Delegația Academiei Române și a Fundației Naționale pentru Știință și Artă s-a întâlnit cu E.S. André Vingt-Trois, Cardinalul Arhiepiscopiei din Paris, și cu personalități din lumea academică franceză. Reproducem în continuare intervențiile din cadrul reuniunii comune a celor două academii.

L'Académie Roumaine à Paris

Acad. Ionel Haiduc

Președintele Academiei Române

C'est un grand honneur pour nous et notre institution, l'Académie Roumaine, d'organiser en commun ce séminaire et d'être accueillis dans ce cadre à l'Académie des Sciences Morales et Politiques de l'Institut de France.

L'Académie Roumaine a un respect particulier à l'égard des Académies Françaises qui, le long de son histoire, ont constitué pour elle un véritable modèle.

L'Académie Roumaine a été fondée en 1866 sous le nom de Société Littéraire Roumaine et l'année suivante, en 1867, elle est devenue la Société Académique Roumaine. C'est en 1879, après la déclaration de l'indépendance de la Roumanie, par le haut Décret Royal, que cette Société s'est assumé la denomination d'Académie Roumaine.

Dès le début de son existence, la principale mission de notre Académie a été de cultiver la langue et la littérature roumaines. L'un des premiers grands projets de l'Académie a été d'élaborer le *Dictionnaire Trésor de la Langue Roumaine*, travail qui a duré, avec des interruptions, plus d'un siècle. Le premier fascicule du dictionnaire a été publié en 1906, mais à peine en 2010, sous la direction du professeur Marius Sala, membre de notre Académie, cet ouvrage a été complètement terminé et intégralement publié en 19 volumes, avec 18 000 pages, 175 000 mots et leurs variantes.

En ce qui concerne l'histoire, en 2002, l'Académie Roumaine a publié les premiers volumes d'un grand *Traité d'Histoire des Roumains*. Jusqu'en 2008, ont paru dix volumes couvrant l'histoire de notre pays jusqu'en 1948. A présent, sous la coordination du professeur Dan Berindei, membre de notre Académie, est en train d'être publiée une nouvelle édition, révisée et complétée, dont les premiers six volumes ont déjà paru.

Une autre réalisation dont l'Académie Roumaine est fière, est la publication intégrale, en forme facsimilée, des manuscrits du poète national Mihai Eminescu, en 38 volumes, sous la direction du pro-

fesseur Eugen Simion, lui aussi membre de notre Académie.

A présent, l'Académie Roumaine couvre tous les domaines de la science, de la littérature et des arts, mais nous considérons que la langue nationale est toujours notre préoccupation la plus importante. Tout comme il se passe probablement en d'autres pays, le roumain est soumis à une forte pression de l'anglais et dans le langage courant on adopte inutilement des mots et parfois même des expressions anglaises, en remplaçant ceux existants dans le roumain. La presse et la télévision sont moins préoccupées de conserver la pureté de la langue roumaine et c'est l'Académie Roumaine qui s'assume cette mission.

Mesdames et Messieurs,

Les relations entre nos académies et, généralement, entre nos cultures, sont anciennes et durables, concrétisées par l'élection de certains hommes de science et de culture en tant que membres d'honneur de l'Académie Roumaine et par l'organisation en commun de certaines actions. Le long de son histoire, en signe de haute estime, on a élu comme membres de l'Académie Roumaine 165 personna-

**Sesiunea comună a Academiei de Științe Morale și Politice din cadrul Institutului Franței și a Academiei Române (10 iunie 2013, Paris, Franța)*

lités illustres de la science et de la culture françaises. Il est à remarquer qu'en 1867 un Français, Edgar Quinet, fut le premier érudit étranger invité à faire partie de l'Académie Roumaine.

Nous nous rappelons, avec un grand plaisir, l'organisation à Paris en 2002 de la séance commune de l'Institut Français et de l'Académie Roumaine, pour célébrer les relations traditionnelles de collaboration entre les communautés scientifiques de France et de Roumanie, suivie par la publication d'un volume dédié à la coopération entre nos deux académies.

A l'occasion de l'Anniversaire des 140 ans depuis la fondation de l'Académie Roumaine, les 3-4 avril 2006, l'Académie Roumaine a organisé à Bucarest une séance solennelle en l'honneur de l'Institut de France, à laquelle ont participé des membres distingués de cette institution.

L'Académie Roumaine a organisé ces derniers douze ans, grâce à l'effort de notre confrère Eugen Simion, le président de la Fondation Nationale pour la Science et l'Art, le séminaire international «Penser l'Europe», en collaboration avec l'Institut de France, notamment avec l'Académie des Sciences Morales et Politiques, l'Institut Français des Relations Internationales, l'Académie Royale des Sciences Economiques et Financières d'Espagne et l'Académie Royale de Langue et de Littérature Française de Belgique. La langue du séminaire est le français et, jusqu'à présent, on a publié douze volumes.

Les relations de l'Académie Roumaine avec les Académies de l'Institut de France nous font honneur et représentent pour nous l'occasion d'une collaboration et d'un modèle à appliquer que nous estimons particulièrement.

Le modèle culturel français en Europe, nous survivra-t-il?*

Acad. Eugen Simion

Pour cette séance commune de nos Académies, nous avons choisi de débattre un sujet délicat, très délicat même: le sort d'un grand modèle culturel – le modèle français – qui, nul ne l'ignore, a joué un rôle important en Europe et, plus généralement, dans le monde. Au XIXe siècle et durant une bonne partie du XXe siècle, il a tenu un rôle essentiel dans la culture et la vie politique de la Roumanie. La Roumanie moderne s'est constituée – ce n'est pas un secret – suivant le modèle français. Vers 1840, des étudiants roumains, originaires de toutes les provinces du pays, font, à Paris, des études de droit, de littérature et d'histoire, apprennent à construire des ponts et des chaussées, suivent les cours de Michelet et d'Edgar Quinet; entrent en contact avec les loges maçonniques et initient des projets d'intérêt national (distribution des terres aux paysans, modernisation du pays et, avant toute chose, union des principautés roumaines et leur indépendance¹). En 1848, certains d'entre eux participent à la révolution de Paris, tandis que d'autres déclenchent la révolution en Valachie, en Moldavie, en Transylvanie ... La France fait partie de leur discours. *Le modèle français* est toujours invoqué avec amour et reconnaissance. „*La France est une religion – elle est Dieu*“ – écrit un étudiant. Deux jeunes révolutionnaires – C.A. Rosetti et Ion C. Bratianu – écrivent à Michelet: „*c'est votre esprit qui nous a animés; ce sont vos idées de traduire*“. Une fois revenus au pays, ces jeunes enthousiastes vont essayer de faire bouger le monde ankylosé de l'Est de l'Europe où fonctionnent encore les structures d'un féodalisme de type oriental. Tentative qui connaît un certain succès. „La Petite Roumanie“ de 1859 est leur oeuvre. Modernisation de la société, synchronisation de la littérature (en 1840 – premières oeuvres romantiques; en 1880 – premiers accords du symbolisme dans la poésie roumaine; vers 1870 – premières traductions de la poésie de Baudelaire; enfin, Lamartine et Hugo sont, entre 1840 et 1870, les auteurs que deux générations de poètes roumains désireux de s'affirmer dans leur langue maternelle traduisent

et imitent le plus). Au siècle des nationalités, le siècle du romantisme, la langue roumaine modernise son vocabulaire en empruntant des termes au français. 22,12 % du vocabulaire représentatif du roumain est d'origine française. Le roumain occupe ainsi la première place, parmi les langues romanes, pour ce qui est des emprunts au français.

Comment expliquer cette attraction, cette sympathie pour la France chez ces „Italiens orientaux“, appellation donnée par Michelet aux Roumains? Il faudrait en parler longuement. Mais on n'en a pas le temps. Le thème de mon intervention est tout autre: le modèle culturel qui a dominé pendant deux siècles la politique, la diplomatie et la culture de l'Europe nous survivra-t-il, oui ou non.

Une seule chose serait peut-être à préciser. Dans l'Est de l'Europe; la France est perçue comme le pays de la démocratie et de la dignité nationale. L'esprit français s'est identifié à l'esprit européen. Se synchroniser avec l'Europe (obsession des pays de l'Est) c'était, pendant très longtemps, se synchroniser avec la France. „Emprunter“ des formes européennes signifie commencer par des „formes“

*Sesiunea comună a Academiei de Științe Morale și Politice din cadrul Institutului Franței și a Academiei Române (10 iunie 2013, Paris, Franța)

françaises. De façon que, pendant à peu près deux siècles, les Roumains se sont inspirés du modèle français. La modernité littéraire roumaine a comme point de départ des modèles français (Baudelaire tout d'abord). Proust est très vite accepté (en 1920 déjà, premiers échos dans la critique littéraire roumaine) et, sous son influence, moins d'une décennie et demie plus tard, apparaissent les „proustiens“ dans la prose roumaine (Hortensia Papadat-Bengescu, Anton Holban, Camil Petrescu, etc.)... Ce n'est pas le seul modèle dans la prose roumaine mais c'est, à coup sûr, le plus productif. Il s'harmonise avec la synchronisation de la critique littéraire. C'est le moment où „l'impressionnisme“ critique gagne du terrain et où le roman roumain „s'urbanise“ en passant des thèmes ruraux aux thèmes spécifiques des grandes agglomérations urbaines. La deuxième guerre mondiale met un point final à cette évolution. *Le modèle culturel français* traverse, jusque vers 1970, une véritable éclipse. Il n'est pas d'ailleurs le seul ...

Mesdames et Messieurs,

J'ai fait cette introduction pour revenir à la question que je me suis posée à moi et que, si vous le permettez, je vais vous poser à vous. Quelles sont les chances de ce modèle dans le monde actuel et, surtout, qu'en sera-t-il demain dans un monde „globalisé“ où le français a perdu sa prééminence et où Paris n'est plus le seul centre de culture par où les talents et les valeurs doivent passer afin d'être confirmés ... Les critères ont changés, les priorités sont modifiées, l'art a perdu sa place dans la hiérarchie des valeurs de l'esprit; enfin, le *Poète* est de moins en moins visible dans la mythologie du monde contemporain. Sa place a été prise par *l'homme politique*. Quelle est la force de séduction et quel est le défi lancé de nos jours par le modèle français? Quelle perception on a – de l'autre bout de l'Europe, des confins orientaux de la romanité – de l'identité de la France dans cet ample processus de mondialisation et dans cet effort de construire une Europe des nations qui, nous l'appelons de nos vœux, sera une Europe des cultures nationales en tout premier lieu? La question qui se pose depuis une cinquantaine d'années c'est de savoir si la France reste toujours une grande puissance. Je l'avoue sincèrement: le thème ne me passionne pas. La France n'est plus, à coup sûr, une puissance coloniale, elle n'a plus (depuis un bon moment) un empire, mais elle est restée une grande puissance culturelle. S'assurant ainsi, pour longtemps encore, non pas la suprématie,

mais la permanence, la présence dans le monde de l'esprit. Cela me semble essentiel. Les grandes puissances dominent le monde, puis on les voit s'essouffler; d'autres grandes puissances surgissent, elles se heurtent, se démantèlent. Pour résumer: les grandes puissances sont éphémères, les grandes cultures perdurent. Quelqu'un (un philosophe) disait que les peuples qui n'ont pas une culture puissante risquent de disparaître de l'histoire ou de chuter dans la catégorie informe des „*peuplades*“. Le philosophe donne l'exemple des Turcs d'aujourd'hui: descendants d'un empire qui terrifiait autrefois l'Europe, ils sont devenus les éboueurs de l'Allemagne ... Je ne vais pas gloser sur la justesse de cette remarque. Je pense même qu'elle est injuste. La Turquie contemporaine possède un potentiel culturel et peut réserver de grandes surprises. Mais j'aime l'idée qu'un peuple sans culture est vulnérable dans l'histoire. Surtout dans le monde actuel qui tend à devenir un village planétaire, construit selon le principe des vases communicants.... À l'intérieur de ce système, seules les cultures peuvent nous différencier (positivement) et protéger nos traditions spirituelles.

Heureusement, la France est restée, je le répète, une puissance culturelle. Mais son modèle existentiel (son style de vie), de même que son modèle culturel se sont modifiés. Sont-ils encore attractifs, stimulants? Les jeunes intellectuels sont-ils toujours motivés pour rechercher la France ou bien se rendent-ils, alléchés par de généreuses récompenses matérielles, aux États-Unis? À mon avis, il existe beaucoup de raisons pour qu'un jeune vienne à Paris afin d'y parfaire sa formation dans des disciplines de pointe. Oui, Paris n'est plus la ville la plus attractive de France; Paris n'est plus, je le répète, l'unique centre de la science et de la culture. Mais, avant toute chose, Paris ne vit plus seule. Le réseau informatique la „connecte“ au reste du monde.

Quelques données nouvelles influencent, je pense, le destin actuel de la France et l'identité de son modèle existentiel: a) la France n'est plus seulement le pays des arts, la capitale artistique du monde; c'est aussi un pays performant dans les domaines de pointe de l'industrie; b) la France continue d'être un État unitaire national mais qui abrite plusieurs cultures, plusieurs religions, plusieurs communautés ... Un exemple: en France vivent sept ou huit millions de musulmans qui aspirent à s'intégrer socialement tout en gardant leur religion, leur culture etc. Comment fonctionne, dans ce cas, le

modèle français? c) la France a retrouvé, ces dernières décennies, sa force diplomatique et est, aux côtés de l'Allemagne, la principale voix de la communauté européenne ... Elle adopte souvent des positions courageuses et justes (voir le cas de l'Irak); mais ses politiciens violent parfois les principes qu'elle a elle-même promus et cultivés en Europe (le bombardement de Belgrade) ... Le discours politique français, dans cette circonstance, m'a semblé vulnérable, empreint de politicianisme et non-spécifique pour le modèle français.

Je dois l'avouer – la France se débrouille encore, se débrouille encore bien dans les circonstances du monde contemporain. Elle est restée un pays d'accueil, elle respecte et défend les droits de l'homme, elle cultive la tolérance et la démocratie ... Son système politique fonctionne, ses gouvernements sont toujours menacés (ce qui est bien), le terrorisme semble être sous contrôle. Certes, ces dernières décennies, la France n'a plus donné de grands écrivains de fiction (comparables à ceux de la génération de Malraux et de Céline); mais, avant que de le lui reprocher, rappelons-nous que Roland Barthes avait affirmé que le mythe du grand écrivain a disparu et que, à sa place, c'est le *mythe du professeur* qui s'est imposé. La France d'aujourd'hui a, certainement, des professeurs éminents et, surtout, la France continue d'adopter des intellectuels venus de toutes parts.

Comme on le sait, la Roumanie a, par le passé, donné à la France un grand nombre d'écrivains et d'hommes de science – de Panait Istrati à Eugène Ionesco, Cioran, Stéphane Lupasco, Tristan Tzara, Victor Brauner, Gherasim Luca, etc. On n'a pas le temps de les évoquer tous. Rappelons seulement que, aujourd'hui, il existe en France une forte communauté d'intellectuels d'origine roumaine qui vit et publie en français. Cette forte vocation d'*accueillir* les talents et de leur permettre de s'affirmer constitue un argument de poids en faveur de la France. Un argument de poids en faveur de l'avenir du *modèle culturel français*.

Mesdames et Messieurs,

Avant de finir, je reviens à la question que j'ai posée au début de mon exposé: *le Modèle français nous survivra-t-il?* Ce modèle dont les Français ont longtemps cru – et il y en a qui continuent de croire – qu'il a une valeur civilisatrice universelle et, par conséquent, peut être un modèle à suivre. Paul Valéry écrivait (*Pensée et art français, Oeuvres, II*): „Notre particularité (parfois, notre ridicule, mais

souvent notre titre de gloire) c'est de nous croire, de nous sentir universels“, je veux dire „hommes d'univers“. Observez le paradoxe: avoir, comme particularité, „le sens de l'univers“ La France a-t-elle perdu cette „particularité“, perdra-t-elle, à l'avenir, cette vocation universelle? Ou bien, comme le présageait Marcel Raymond dans *Génies de France (Les cahiers du Rhône, 2, 1942)*, le modèle français – expression de l'humanisme européen – continuera-t-il d'être un point de repère et d'offrir au monde un modèle existentiel et un modèle spirituel dignes d'être suivis? „Car, disait l'illustre professeur de Genève, auteur d'un livre essentiel (*De Baudelaire au surréalisme*), *cette humanité française tend à l'universel. Pays de races et de sang mêlés, la France reçoit et concentre en soi les dons de sa nature et de la nature. Issue de la confusion la plus intense, elle compose lentement l'image universelle de l'homme. Ce génie n'est pas replié sur lui-même et fermé, retranché sur sa différence. Dans l'humanisme rationaliste des «philosophes», qui rêvaient d'amener l'intellect de tous les hommes à une parfaite coïncidence, dans l'humanisme des classiques qui voulaient assumer le plus d'humanité possible, ou encore dans l'humanisme chrétien qui ne s'accomplit que par la communion des âmes, on observe toujours un dépassement, un glissement au général et à l'universel.*“

Que pourrait-on ajouter pour soutenir le modèle culturel français aujourd'hui, à l'époque des incertitudes (comme l'appelait un grand savant, Ilya Prigogine), où tout change et où toutes les hiérarchies s'écroulent? J'oserais affirmer que *le modèle français* a encore un avenir, qu'il a toujours la vocation de soutenir et de modeler *l'esprit européen* parce que:

Il n'est pas seulement l'expression de *l'esprit français* («le génie de la France»); il est, pour une large part, l'expression de *l'humanisme européen* ou de ce que, selon Valéry, on appelle «l'esprit européen» (avec ses trois grandes racines: l'esprit de la Grèce que Valéry appelait «la géométrie grecque», la spiritualité latine et les traditions judéo-chrétiennes). Aussi longtemps que toutes ces valeurs existeront, le modèle français est et sera nécessaire. Si tout cela s'écroule, alors... Alors ce sera à d'autres d'évoquer ce malheur. Moi, personnellement, je n'y crois pas ...

Le modèle français, il est clair, ne fonctionnera pas tout seul. Il doit admettre des alliances profitables et nécessaires à la civilisation et à la culture

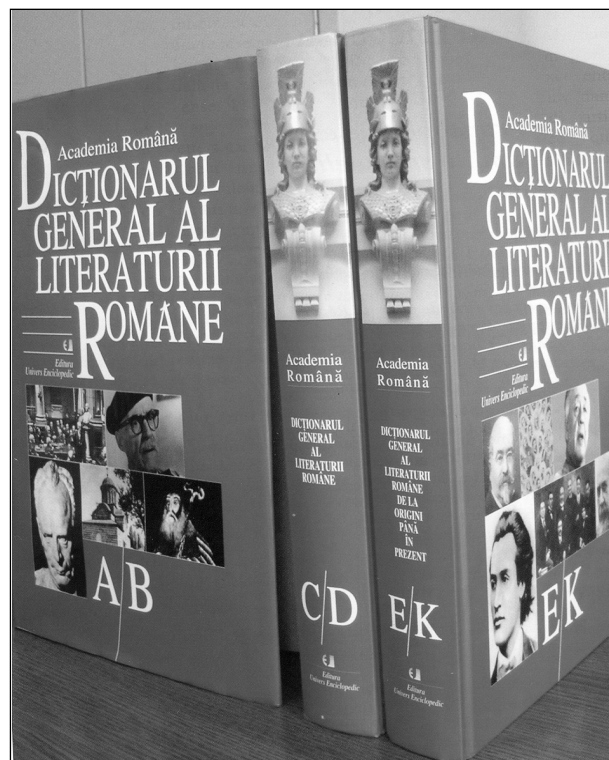
d'aujourd'hui et de demain. Nécessaires et inévitables aujourd'hui même, quand il est confronté au modèle anglo-saxon non seulement dans le domaine des technologies de pointe, mais aussi (ou surtout) dans le domaine culturel. Nombre d'essayistes français, je l'ai noté, déplorent le fait que le roman américain a „tué“ (c'est le terme employé) le roman français et, s'il a tué le roman français, il a tué le roman européen. Cela pourrait être vrai. Moi, critique et théoricien de la littérature, je ne crois pas à la mort de la littérature. Je crois seulement à sa lutte pour la survie aux prises avec son solipsisme et son formalisme, mais aussi avec la facilité et l'agressivité des médias. La morale de cette fable: le modèle français ne doit pas se nourrir de la gloire de son passé; il doit adapter ses outils et imposer sa force que personne, au fond, ne peut lui enlever.

Je crois par ailleurs que le modèle culturel français survivra (comme cela arrive, en littérature, pour le modèle espagnol) dans (et aussi) d'autres langues que le français – qui est en évidente perte de vitesse. Tout bien considéré, *l'esprit* qui se trouve à la base de ce modèle est déjà universel et continue d'orienter le monde (je pense aux *droits de l'homme*) même si la technologie vient d'autres horizons. Celui qui utilise l'internet a appris quelque chose des Français: *la leçon de la liberté et de l'égalité des hommes*. Saurait-elle disparaître?

Le modèle français ne doit pas disparaître parce qu'il a dans sa structure un élément essentiel: *l'identité d'une langue et d'une nation*. Saurait-on renoncer à notre identité? Une nation (une culture) peut-elle renoncer à ce qui lui est propre? Ce serait un suicide accepté...

Enfin, si le modèle français disparaît, c'est toute une partie de notre culture, c'est-à-dire une partie de ce qu'est l'homme européen qui va disparaître. Il n'est certes pas le seul à avoir civilisé la planète, mais son esprit a changé la face du monde. Paul Valéry, ce grand européen, l'a déjà dit il y a à peu près cent ans. Il existe donc un espoir pour le modèle français, c'est-à-dire une chance pour nous tous qui croyons aux valeurs de l'humanisme européen.

Pour conclure, le modèle culturel français continue de fonctionner, il est toujours séduisant, nous pouvons lui faire confiance ... Il continue d'être nécessaire en Europe et, s'il est nécessaire en Europe, il est indispensable au monde contemporain qui tend à s'universaliser. En tant qu'intellectuel originaire d'un pays ayant une autre histoire et une autre situation géographique, j'accepte la prudence de la France devant les enjeux et les risques du processus de mondialisation. Je suis content de constater que la France n'ignore pas ceux qui sont contre la mondialisation... Cela veut dire que la France postmoderne est restée fidèle à son principe traditionnel: il est interdit d'interdire.

Séminaire «Penser l'Europe est pour moi une richesse exceptionnelle»*

Thierry de Montbrial

Membru de onoare al Academiei Române

Mes chers confrères de l'Institut de France et de l'Académie Roumaine – j'ai beaucoup d'amis ici présents –, je voudrais très succinctement non pas développer mais esquisser quatre points auxquels j'attache de l'importance.

Le premier, c'est que pour connaître le monde il faut voyager. Il faut aller vers les gens, il faut voir les gens chez eux. J'ai maintes fois observé dans ma vie qu'une personne que vous recevez dans votre bureau ou chez vous, cette même personne que vous voyez chez elle, dans son univers, ce sont deux situations totalement différentes. Et je constate hélas que beaucoup de Français qui parlent par exemple de la Roumanie, le font sans avoir la moindre connaissance de ce pays aujourd'hui. Souvent ils disent des contre-vérités, parfois blessantes d'ailleurs pour les pays dont ils discutent. Et si l'on ne peut pas voyager, il faut pratiquer dans ses propos la vertu de la prudence élémentaire. Cela, c'est mon premier point. Pour ce qui me concerne, mon destin a été de visiter la Roumanie très vite après la chute de Ceausescu. J'avais refusé de m'y rendre antérieurement. Depuis je n'ai cessé d'y aller, parfois plusieurs fois par an. Et d'ailleurs je dépose sur le bureau de l'Académie ce livre qui est différent de celui qu'a présenté Eugen Simion. Il s'agit d'un *Journal de Roumanie*. Comme son nom l'indique, c'est un journal, donc écrit au fur et à mesure, publié en français et en roumain. J'ai découvert dans ce pays des trésors extraordinaires. Je me souviendrai toujours, dans mon premier voyage en 1990, alors que le pays était blessé après tant d'années de souffrances, de cet émerveillement de rencontrer tant de personnalités attachées à notre culture, qui parlaient un français parfait, qui avaient réussi malgré le traumatisme des années Ceausescu se maintenir informées de ce qui se passait en France et plus généralement en Europe. Je ne suis pas sûr que nos amis roumains aient été payés de retour, si j'en juge par

les commentaires que je lis encore aujourd'hui dans la presse française quand il s'agit de leur pays.

Le deuxième point, c'est notre séminaire «Penser l'Europe». Comme l'a dit le président Eugen Simion, nous allons tenir notre douzième édition cette année. Ce séminaire est pour moi une richesse exceptionnelle, parce que justement on y parle de l'Europe. Avec qui? Pas avec les Allemands, pas avec les Anglais, mais avec les pays de la région, avec la Roumanie, avec la Serbie, avec le Monténégro, plus généralement avec l'ex-Yougoslavie, et même d'ailleurs avec la Belgique, un point de vue dont Jacques de Decker va nous entretenir ensuite. Et cela, je peux vous dire que c'est une richesse inestimable, car nous avons trop tendance à parler de l'Europe, si j'ose dire, entre «grands» pays de l'Europe. Et là aussi, je me permets de me répéter: parler de l'Europe à Bucarest n'est pas du tout la même chose que de faire le même séminaire avec les mêmes personnes à Paris.

*Sesiunea comună a Academiei de Științe Morale și Politice din cadrul Institutului Franței și a Academiei Române (10 iunie 2013, Paris, Franța)

Mon troisième point, qui est également un témoignage, c'est que oui, ne nous faisons pas d'illusions, l'influence de la France décroît très fortement. Quand on voyage beaucoup, et en dehors des milieux officiels, on ne peut pas ne pas s'en apercevoir. Mais nous avons de beaux restes. Il y a de l'espoir. Eugen Simion vient de nous donner un certain nombre de raisons, mais permettez-moi de vous donner aussi un témoignage qui est unique. Il s'agit d'un voyage, aussi, qui n'était pas en Roumanie mais en Azerbaïdjan, en 2004. Me voilà dans un endroit qui n'avait pas vu de Français depuis Alexandre Dumas! Je me trouve là, dans un lieu complètement perdu du Caucase, le seul Français qu'on avait vu depuis ce grand homme. Et là, je me suis senti, l'espace de quelques heures, responsable. Responsable, parce que ce n'était pas moi personnellement, ce n'était pas l'individu qui importait, c'était la France. Ce que j'ai trouvé extrêmement

émouvant, c'est que justement ils attendaient quelque chose de la France. Et cela, je le constate dans tous mes voyages. Je crois que même si l'influence de la France est pour le moment en déclin – déclin et non décadence, le déclin est réversible –, on attend des choses de nous. Il faut donc que nous nous sentions responsables.

Ce qui m'amène à mon dernier point, qui est le rôle des académies. Lorsque nous avons entrepris ce projet avec l'Académie Roumaine, en 2000, nous avions l'idée de faire un travail entre académies. Je voudrais profiter de ce témoignage pour exprimer le souhait à mes confrères de l'Institut de France, et particulièrement de l'Académie des Sciences Morales et Politiques, que nous soyons beaucoup plus dynamiques dans le travail inter-académique, et que nous allions davantage vers les autres.

Je vous remercie.

Notre monde économique est en train d'envahir le monde économico-culturel*

Jacques De Decker

Membru de onoare al Academiei Române

Monsieur le Président,
Monsieur le Secrétaire Perpetuel,
Monsieur l'Ambassadeur,
Mesdames et Messieurs,
Chers confrères,

Je voudrais faire porter cette brève intervention sur deux points, le premier c'est la question du modèle français qui a été très bien développée par mon ami Eugen et par Thierry de Montbrial et à quoi je voudrais ajouter une dimension qui est extrêmement urgente et tout à fait d'actualité.

C'est ce qu'on appelle communément l'exception culturelle. Nous savons que le quatorze de ce mois va se disputer plus que se discuter à Bruxelles l'attitude de l'Europe dans cet affrontement absolument essentiel dans lequel évidemment la France joue depuis très longtemps un rôle tout à fait moteur et essentiel.

Je dis „depuis longtemps“ car je me souviens d'avoir participé vers 1990 à une manifestation à Strasbourg qui était menée par Gérard Depardieu, du temps il est encore très solidaire avec les questions françaises, pour justement essayer de contrer les menaces que faisaient peser l'OMC, l'Office Mondial du Commerce, sur justement l'approche par le reaganisme de la culture et de refuser l'idée d'une exception culturelle. A cette époque-là nous l'avons emporté, la question culturelle a été maintenue dans la charte et maintenant elle risque de ne plus l'être. Parce que les adversaires attendent d'elle une erreur pour prendre leur revanche et qu'ils reviennent avec d'autant plus de munition, comme on pouvait s'y attendre.

Ce combat-là, il n'aurait pas été étayé sur une pensée sans la France. Et cela signifie en gros que la France a compris que les matières culturelles sont des matières à développement multiple, aussi bien rapide que moyennement lent ou très lent et que si

on veut permettre à un processus culturel de se développer il est normal que sur certaines matières il y ait assistance de l'Etat pour pouvoir contrer ce constant appétit d'immédiateté qui, évidemment, caractérise l'ensemble de notre monde économique mais qui est en train aussi d'envahir le monde économico-culturel. Donc la justification de ce combat reste entière, il est plus incertain que jamais – je parle aussi au nom de mon pays car je sais que le commissaire européen concerné principalement est belge et qu'il n'est pas totalement convaincu, à titre personnel, parce que en Belgique elle-même nous sommes une sorte de micro-cosme dans lequel il y a disons une polarité latine et une polarité germanique. Il appartient plutôt à l'autre même s'il est parfaitement bilingue, bien entendu, donc il est plus tenté de faire ses concessions, donc c'est une discussion qui a lieu actuellement en Belgique pour savoir ce que l'abbaye va faire. C'est pas parce que la Belgique prend une position claire que Monsieur de va l'épouser et on ne sait pas à quoi s'attendre.

**Sesiunea comună a Academiei de Științe Morale și Politice din cadrul Institutului Franței și a Academiei Române (10 iunie 2013, Paris, Franța)*

Mais si jamais cela n'aboutit pas, au moins la France pourra s'en orgueillir d'avoir été la championne de cette exception culturelle et d'avoir été la dernière à empêcher une espèce de débâcle culturel général que je trouve dans ces conditions-là inéluctable.

Alors, la deuxième partie est que je voudrais vous parler de l'homme qui est à l'honneur aujourd'hui – Eugen Simion.

Eugen Simion est un homme de lettres au sens large et au sens précis. Il est un homme de lettres parce qu'il est un éminent philologue, linguiste, historien de la littérature, mais aussi parce que dans le terrain de la littérature il s'est énormément concentré sur l'étude des correspondances. En d'autres termes c'est un formidable spécialiste du diarisme. Et nous en savons quelque chose à Bruxelles, puisque à notre Académie il est venu à deux reprises parler de deux œuvres de diarisme important – le Journal de Julien Green et les fameuses dictées de Georges Simenon. Ce sont des manifestations qui sont restées très vives dans ma mémoire. Les mérites de Eugen Simion au sein de l'Académie Roumaine sont immenses et ils sont liés en partie au fait qu'il a été le secrétaire perpétuel de toute l'Académie Roumaine. C'est une Académie en Roumaine, pas toute à fait comme une académie en Belgique ou en France, c'est comme un gigantesque FNRS et lui, en tant que littéraire, a dirigé une académie où il y avait des chimistes, des physiciens etc et cela me paraît une bonne chose, parce que cela correspond un petit peu à l'appellation de votre classe ou de votre Académie – des Sciences Morales et Politiques, c'est-à-dire de faire s'épauler l'une l'autre, la morale et la politique.

Dieu sait si c'est un couple qui se porte très mal aujourd'hui et qu'il y ait une académie qui veille à

cela c'est formidable, mais Eugen a fait cela au sein même de l'Académie; c'est-à-dire d'injecter des préoccupations pas immédiatement utilitaristes dans le travail d'investigation, notamment scientifique. Alors je ne vais pas m'attarder sur ces travaux, qui sont énormes, mais à cette initiative qui s'appelle „Penser l'Europe“ et qui est le fruit de la créativité de Thierry de Montbrial et d'Eugen. „Penser l'Europe“, j'ai le plaisir d'y participer à plusieurs reprises. C'est une initiative de plus en plus passionnante au fur et à mesure qu'on y est mêlé. Et c'est en train de devenir une espèce de cercle de Bucarest dans ce sens qu'il faut contrebalancer Bruxelles par autre chose. Bruxelles, je suis bien placé pour la connaître, et même du point de vue géographique, car j'ai habité longtemps la rue de Luxembourg. C'est une rue encombrée d'autobus qui va vers le Parlement Européen, que j'ai vu construire et qu'on appelait communément en langage bruxellois le Caprice des dieux. C'était un hommage à la France d'une certaine manière.

Par rapport à ce qui se passe dans ces lieux-là, Bucarest est un contrepoids tout à fait essentiel. C'est-à-dire de ramener ainsi à une autre durée. En fait, tout le problème de nos jours est là: nous sommes dans un mouvement uniformément accéléré qui n'est déjà plus contrôlable par l'esprit humain, qui n'est plus que soi-disant dirigeable mais pas contrôlable par la technologie et il est évident que n'on arrivera tout doucement à se désaliéner de cela que par une réintroduction de la durée et du temps humain et du temps de la réflexion et là je pense que modestement et avec plein de bonne volonté venue essentiellement comme disait Thierry de Montbrial de la zone MittleEuropa mais avec des injections d'ailleurs, ce séminaire fait un travail je crois vraiment important et nous le devons entièrement à Eugen, que je voudrais encore une fois remercier pour cela.

Canal Académie

Le modèle français en Europe nous survivra-t-il?
par Eugen Simion

Retransmission de la séance de l'Académie des Sciences Morales et Politiques – 10 juin 2013

Le 10 juin s'est déroulée une séance commune entre l'Académie des sciences morales et politiques et l'Académie Roumaine, en Grande salle des séances de l'Institut de France au cours de laquelle plusieurs personnes ont pris la parole: Ionel Haiduc, Eugen Simion, Thierry de Montbrial et Jacques De Decker.

Une rencontre interacadémique européenne sur la pérennité du modèle français en Europe.

Émission proposée par:

Marianne Durand-Lacaze

Adresse de cet article:

<http://www.canalacademie.com/ida10381-Le-modele-francais-en-Europe-nous-survivra-t-il-par-Eugen-Simion>

Date de mise en ligne: 16 juin 2013

Après la présentation de l'Académie Roumaine par le président Ionel Haiduc, qui a rappelé l'histoire de l'Académie Roumaine, fondée au XIXe siècle, son domaine de compétence, ses travaux et publications, et les relations qu'elle entretient avec le monde culturel et intellectuel français, son confrère roumain Eugen Simion, spécialiste du diarisme,

membre et ancien président de l'Académie Roumaine, mais aussi correspondant de l'Académie des Sciences Morales et Politiques, a fait une communication intitulée: *Le modèle culturel français en Europe nous survivra-t-il?*

Introduisant son propos par un aphorisme – *Les grandes puissances sont éphémères, les grandes cultures perdurent*, l'orateur a souligné que le modèle culturel français restait valide par son ouverture et par son universalité.

Évoquant la Fondation pour la Science et les Arts de Roumanie qui, dans le cadre du Séminaire «Penser l'Europe», coopère avec l'Ifri, l'Institut de France, l'Académie Royale de Langue et Littérature Française de Belgique, l'Académie Royale des Sciences Economiques d'Espagne et l'Académie des Sciences Morales et Politiques, il a fait hommage à l'Académie, de l'intégrale des œuvres de Proust en traduction roumaine, des actes du séminaire «Penser l'Europe 2011» et d'un ouvrage célébrant 140 ans de relations entre l'Académie Roumaine et l'Institut de France, ainsi que de trois ouvrages réalisés grâce à la fondation.

Thierry de Montbrial, directeur de l'Ifri (l'Institut Français des Relations Internationales), a apporté son témoignage en rappelant notamment la nécessité et l'importance des voyages pour connaître la réalité

*Séance commune entre l'Académie des Sciences Morales et Politiques et l'Académie Roumaine
Grand salle des séances de l'Institut de France (10 juin 2013)*

des pays dont on parle, ce qui l'a amené à déplorer «les propos erronés qui sont souvent tenus sur la Roumanie par des gens qui n'y sont jamais allés.»

C'est précisément pour corriger ces préjugés que Thierry de Montbrial a rédigé, lors de ses nombreux voyages, un Journal de Roumanie (Bucarest, Editura Rao, 398 pages), ouvrage dont il a fait hommage à l'Académie.

Jacques De Decker, secrétaire perpétuel de l'Académie Royale de Langue et de Littérature Françaises de Belgique, a tenu, avant de rendre un vibrant hommage au talent d'Eugen Simion, «homme de lettres, formidable spécialiste du diarisme», à souligner toute l'importance que revêt à ses yeux la notion d'exception culturelle, dont la France s'est naguère fait le défenseur et qui «risque

d'être prochainement remise en question par Bruxelles».

À l'issue des communications sont intervenus les académiciens Bernard Bourgeois, Georges-Henri Soutou, Jean-Claude Trichet, le Chancelier Gabriel de Broglie, le John Rogister, correspondant de l'Académie (section Histoire et Géographie), Dan Berindei, vice-président de l'Académie Roumaine, S.E. Bogdan Mazuru, ambassadeur de Roumanie en France, Emmanuel Le Roy Ladurie, Jean-David Levitte, Mireille Delmas-Marty, Catherine Lalumière, ancien ministre, et Bertrand Collomb, qui a fait la synthèse des débats.

Pour en savoir plus

Académie des Sciences Morales et Politiques

http://www.canalacademie.com/spip.php_page=print&id_article=1...

Sire,

Les Assemblées électorales Moldave et Valaque viennent de me proclamer à l'Unanimité Prince Régnant de Moldavie et de Valachie. Ainsi se trouve accompli de fait cette Union complète que les deux pays ont tant de fois demandée, et que Votre Majesté a daigné défendre dans les conseils de l'Europe. Pour que ce fait acquiesce la force d'un droit incontesté, je sens combien il est nécessaire que la protection tutélaire de Votre Majesté continue à s'étendre sur notre pays. Comme interprète naturel de ses aspirations et de ses besoins, je prends, Sire, la liberté de m'adresser à Votre Majesté avec toute la confiance d'un cœur reconnaissant pour le bien qu'Elle nous a fait et plein d'espérance en celui qu'Elle nous réserve.

(Le sort de la Roumanie est sous la sauvegarde de Votre Majesté, c'est-à-dire qu'au moment où ses destinées se décident, j'ai conservé plus aucune crainte et que je suis assuré que la Providence nous sera en aide.)

Je prie Votre Majesté de daigner agréer l'hommage de ma reconnaissance et du respect

avec lequel je suis

Sire

de Votre Majesté

Le très-obéissant serviteur

A. Couza.

Lettre d'Alexandre Jean Couza à Napoléon III en 1859 - Bibliothèque de l'Académie Roumaine

Columna Traiana 113–2013

Constantin C. Petolescu*

*Columna*¹, monument ridicat la Roma, în forul împăratului Traian, a fost inaugurat la 12 mai 113², fiind, ca și forul care o adăpostea, opera celebrului arhitect Apollodor din Damasc³. Forul se compunea dintr-o mare piață (116 m lungime, 95 m lățime), încadrată de portice și dominată de statuia ecvestră a lui Traian. Pe latura de nord, piața era închisă de *Basilica Ulpia*; în spatele ei se afla *Columna* (figura 1), flancată de două edificii – *Bibliotheca Graeca* și *Bibliotheca Latina*. Înălțimea coloanei, fără statuie, este de 39,83 m. Deasupra unui soclu paralelipipedic cu latura de 5,48 m și înălțimea de 5,37 m și a unei plinte în formă de cunună de laur înaltă de 1,68 m, se ridică fusul coloanei, înalt de 26,62 m, format din 18 tambure (dintre care 17 împodobite cu reliefuri) din marmură de Carrara, un capitel doric de 1,48 m și o bază cilindrică având rol de suport al statuii împăratului de 4,66 m. Baza (plinta), fusul și capitelul măsoară împreună 29,78 m, ceea ce echivalează cu 100 picioare romane; de aceea, a fost denumit și *Columna centenaria*. Diametrul la bază este de 3,83 m, scăzând ușor până la vârf, unde măsoară 3,66 m; dimpotrivă, lățimea panglicii de reliefuri crește treptat, dinspre bază în sus, de la 0,89 la 1,25 m (și odată cu acestea, înălțimea figurilor sculptate, pentru a putea fi văzute de jos). Banda sculptată se întinde pe o lungime de 200 m și reprezintă 124 de episoade din războiul dacic, în care apar circa 2500 de figuri. Soclul este străpuns de o poartă care dă într-un vestibul, de unde pornește o scară interioară în spirală (luminat de 43 de fierăstruici), ducând spre vârful *Columnei*. În vârful acesteia se afla inițial o acvilă, așa cum apare pe o monedă; după moartea împăratului, urna de aur cu cenușa i-a fost depusă într-o încăpere de la baza *Columnei*, iar statuia ridicată în vârful acesteia, după cum relatează un izvor (Pseudo-Aurelius Victor, *Epitome de Caesaribus*, XIII, 11: *huius...cineres relati Romam humatique Traiani foro sub eius columna, et imago superposita*).

Deasupra intrării se vede inscripția susținută de două Victorii⁴:

Fig. 1. Columna lui Traian, Roma

*Senatus populusque Romanus
Imp(eratori) Caesari divi Nervae f(ilio)
Nervae Traiano Aug(usto) Germ(anico)
Dacico pontif(ici) maximo trib(unicia)
pot(estate) XVII imp(eratori)
VI co(n)s(uli) VI p(atri) p(atriciae)
ad declarandum quantae altitudinis
mons et locus tantis operibus sit egestus*

Traducere: „Senatul și poporul roman (au ridicat acest monument) împăratului Caesar Nerva Traianus Augustus, fiul lui Nerva cel trecut între zei, învingătorul germanilor, învingătorul dacilor, mare pontif, învestit pentru a 17-a oară cu puterea tribuniciană, având șase salutații imperiale, consul pentru a șasea oară, părinte al patriei, spre a arăta cât de înalt a fost muntele și locul săpat cu eforturi atât de mari“.

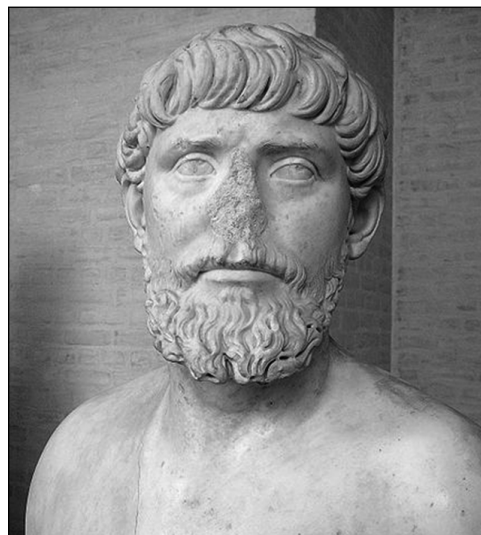
*Prof. dr., Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan“

Din inscripție ar rezulta că ridicarea *Columnnei* a avut doar intenția de a păstra în memoria generațiilor eforturile mari făcute pentru a se săpa șaua ce lega Quirinalul de Capitoliu⁵. Aceasta l-a determinat pe învățatul Giuseppe Lugli să dea crezare întru totul textului inscripției și să afirme, deci, că săparea fâșiei de reliefuri este ulterioară, după ce Apollodor și-ar fi dat seama de monotonia unei atât de mari suprafețe goale. Dacă se admite însă că reliefurile *Coloanei* reprezintă o ilustrare a *Comentariilor* lui Traian despre războiul dacic, este mai probabil că ideea realizării acestor reliefuri este concomitentă cu proiectul de ridicare a *Columnnei*.

Columna lui Traian este o creație originală a artei romane de la începutul secolului al II-lea; ea reprezintă culmea atinsă de reliefurile istorice romane. O trăsătură caracteristică a scenelor sculptate este realismul și forța dramatică ce se degajă din derularea spiralei. Deși menit să sublinieze vitejia armatei romane și glorificarea lui Traian, scenele istorice sunt totodată străbătute, după cum sublinia un specialist de seamă în istoria artei antice (R. Bianchi Bandinelli), de un incontestabil respect față de dacii și regele lor surprinși într-o eroică disperare; ele vădesc astfel o noblete și un umanism care cinstesc creația artiștilor și aruncă o nouă lumină asupra celui care într-adevăr a fost *Optimus Princeps*.

Columna prezintă însă interes, în special, ca izvor istoric, mai ales că izvoarele literare referitoare la războiul cu dacii s-au pierdut în cea mai mare parte⁶. Interpretarea reliefurilor *Columnnei* a captivat pe numeroși învățați, preocupați de a reconstitui desfășurarea luptelor dintre daci și romani și nu și-a epuizat forța de atracție nici până în ziua de azi⁷. Aceasta pune problema valorii istorice a *Columnnei*, în această privință părerile fiind împărțite: pentru unii (C. Cichorius, S. Reinach), reliefurile ar reprezenta o cronică fidelă a evenimentelor; pentru alții (K. Lehmann-Hartleben, E. Strong, I. A. Richmond și chiar R. Paribeni), *Columna* ar fi doar o reprezentare artistică de sinteză suferind numeroase exagerări și deformări ale evenimentelor istorice. O părere mai realistă este cea a lui Carl Patsch, care considera reliefurile drept o reprezentare foarte expresivă a războaielor dacice, bine documentat din punct de vedere geografic; evenimentele s-au desfășurat, în linii generale, așa cum sunt reprezentate pe *Columnă*⁸. În orice caz, se impune permanent o confruntare a episoadelor relatate de această cronică în piatră cu știrile furnizate de izvoarele literare, epigrafice și arheologice – deși, în multe privințe,

Columna ne dă informații de neînlocuit prin alte surse. Se poate spune că este o ilustrare selectivă (precum într-o carte din zilele noastre) a *Dacicelor* împăratului Traian. Ea a fost considerată de un mare istoric, pe bună dreptate, un adevărat act de naștere a poporului român⁹.

Apollodor din Damasc (Gliptoteca din München)

Pentru a sublinia valoarea *Columnnei* ca izvor istoric, ne vom opri doar asupra câtorva scene.

Astfel, scena XXX redă, într-un port de la Dunăre (probabil Viminacium, în Moesia Superior), îmbarcarea unei captive dace de neam înalt (figura 2); aceasta a fost identificată, încă de W. Froehner, în 1868, cu sora regelui Decebal, capturată de Manius Laberius Maximus, guvernatorul Moesiei Inferioare (conform relatării istoricului Cassius Dio). Urmas al acesteia – sau al altui prinț dac – a fost un consul roman din anul 202, C. Cassius Regalianus; un general omonim – fără îndoială, fiul sau nepotul acestuia – a fost proclamat prin 259/260 împărat de trupele din provinciile dunărene (biografia „uzurpatorului” Regalianus din *Historia Augusta* consemnează că era *gentis Daciae, Deceballi ipsius adfinis!*).

O importantă informație a fost furnizată de studierea scenelor XXI-XLI: invazia barbară asupra Moesiei Inferioare și expediția de respingere condusă de împăratul Traian în iarna 101/102; victoria romană, în Moesia, a fost confirmată de o inscripție greacă descoperită în Grecia (la Epidaurus, în Argolida). După încheierea războiului cu dacii, în sudul Dobrogei s-a ridicat un complex monumental comemorativ, lângă care s-a dezvoltat un oraș roman, *Municipium Tropaeum*.

Mai multe scene redau solia dacică prezentată la împăratul Traian la sfârșitul primului război dacic

Fig. 2. Columna lui Traian (scena XXX). Îmbarcarea prințesei dace

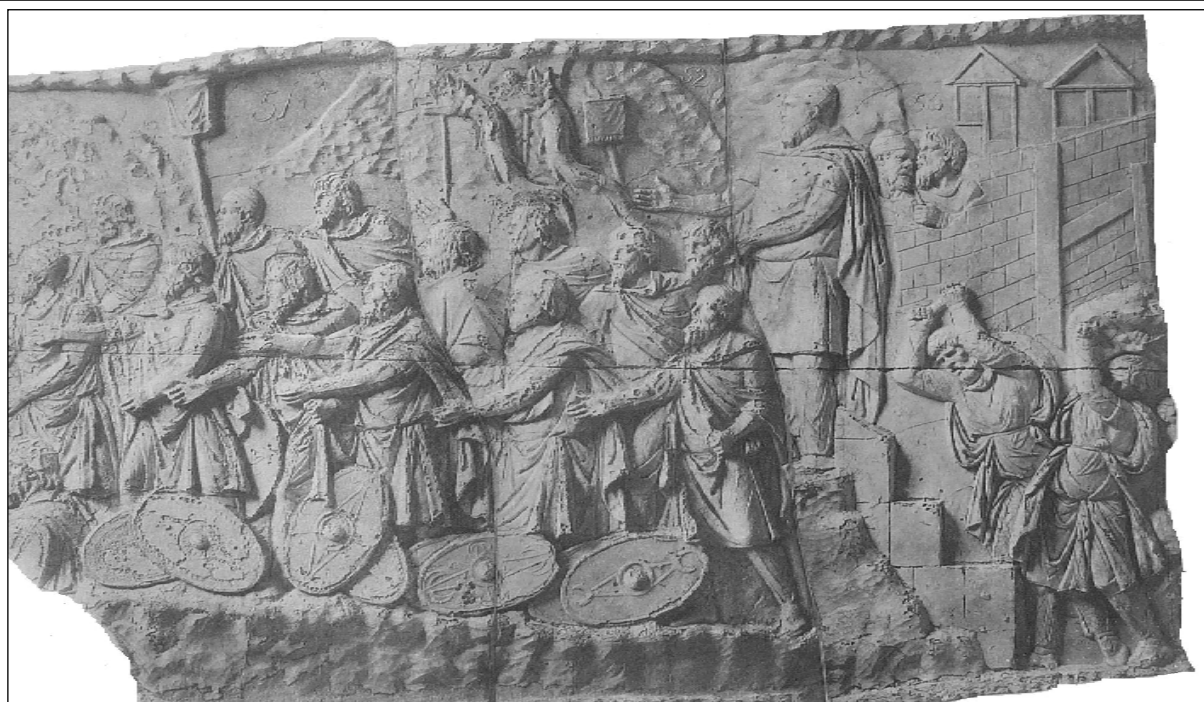

Fig. 3. Columna lui Traian (scenele LIV-LV). Solia dacică a împăratului Traian (anul 102)

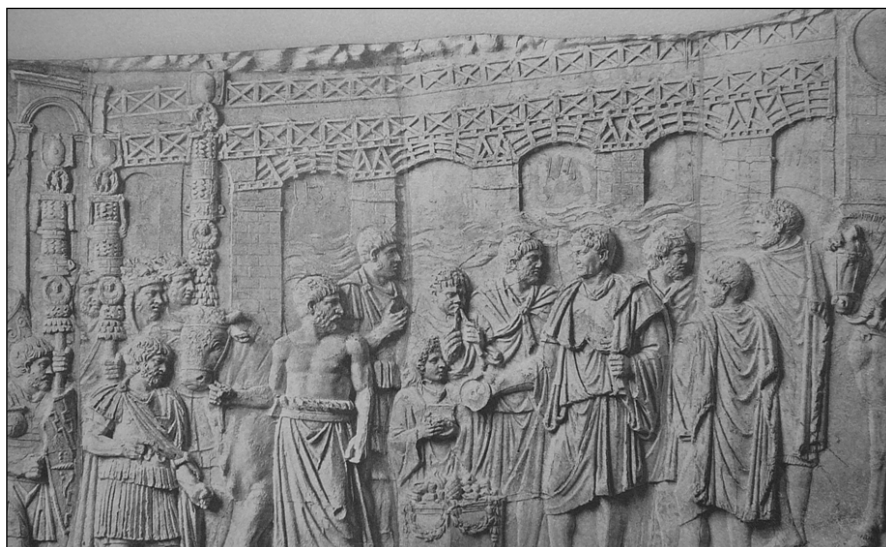

Fig. 4, *Columna lui Traian. Inaugurarea podului peste Dunăre*

(scena LXXV). Solia formată din *tarabostes* (au capul acoperit) și *comati* se înfățișează împăratului în fața zidurilor unui castru (figura 3). Trimișii au aruncat scuturile la pământ; unii sunt îngenunchiați, cu brațele întinse în semn de implorare. În continuare, alt grup de daci, în picioare, cu brațele întinse, dar având steagurile ridicate (două steaguri și doi „balauri”: *dracones*); în continuare, este redat regele Decebal, cu brațele întinse, dar în picioare¹⁰.

Deosebit interes prezintă scenele redând inaugurarea podului peste Dunăre, ale cărui urme se păstrează la Drobeta (figurile 4, 6). Alături de castru, se observă o construcție de lemn, identificată de exegeții *Columnnei* cu un amfiteatru militar (figura 5); acesta a fost identificat pe teren și face obiectul cer-

cetării arheologice (de către o echipă de cercetători de la Institutul de Arheologie din București).

Pentru acest dialog al *Columnnei* cu izvoarele, pot fi avute în vedere și alte scene, precum cea a capturării și transportării tezaurului dacic (scena CI; figura 7) sau sinuciderea regelui (scena CVI; figura 8).

Columna a devenit, în Antichitate, model de inspirație; de exemplu, pentru coloana istorică a lui Marcus Aurelius, care comemorează războaiele marcomanice, sau cea a lui Arcadius și Honorius de la Constantinopol.

În cursul mileniului întunecat, *Columna* a trecut prin evenimente dramatice. În anul 801, un cutremur a pus la pământ Forul; posibil ca atunci să fi fost răsturnată statuia din vârful *Columnnei*; aceasta a

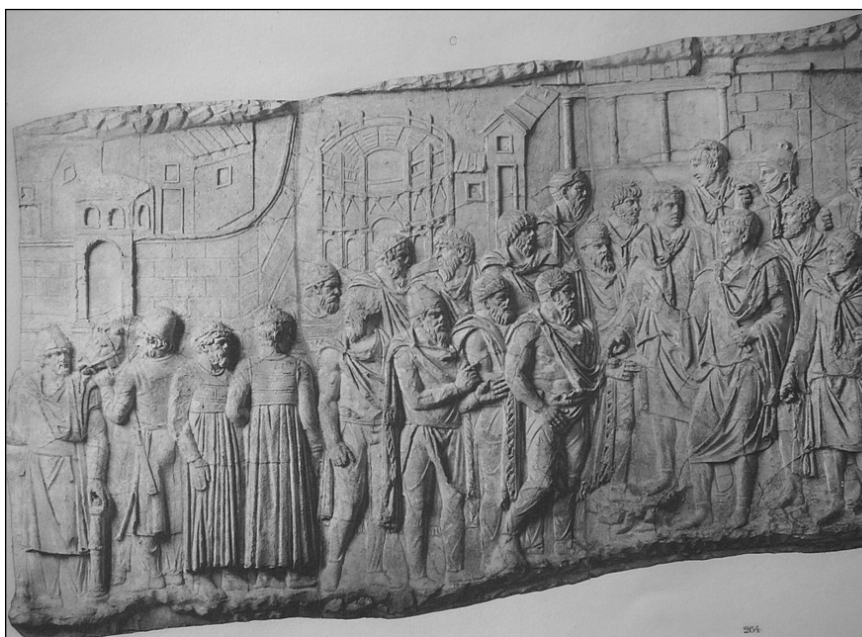

Fig. 5. *Columna lui Traian (scena C). Amfiteatrul militar de la Drobeta*

Fig. 6. Podul peste Dunăre construit de arhitectul Apollodor din Damasc. Reconstituire grafică

Fig. 7. Scena CXXXVIII. Transportarea tezaurului dacic

rămas însă neclintită. În anul 1162, Senatul Romei emite un decret pentru protejarea *Columnei*. Dar abia în 1536 Papa Paul III decide excavarea spațiului din jur, eliberând soclul. Pe la 1587, Papa Sixtus V a cerut artistului Fontana să ridice în vârful *Columnei* traiane statuia apostolului Petru (sculptat de Gerolamo della Porta); pe *Columna* lui Marcus Aurelius s-a înălțat statuia apostolului Paulus (Pavel).

În epoca Renașterii, *Columna* a trezit interesul a numeroase personalități, chiar străini în trecere prin Roma. Regele Franței Francisc I a încercat chiar, în 1540, a realiza o copie a *Columnei*. Încercarea a reușit abia pe timpul regelui Ludovic al XI-lea, chiar dacă mulajele efectuate s-au împrăștiat prin diferite colecții. Împăratul Napoleon I ar fi dorit transportarea *Columnei* în Franța. Între anii 1861–1862, printr-un acord între Napoleon III și Papa Pius IX, s-au realizat trei serii de mulaje. Prima serie a servit pen-

tru realizarea unei copii, care a rămas la Muzeul Lateran până în anul 1953, fiind apoi expusă în Museo della Civiltà Romana. Din cealaltă serie s-a realizat copia galvanică din cupru, acum în Muzeul de Antichități Naționale din Saint Germain-en-Laye (Franța). Alte mulaje se află expuse în Gliptoteca din Versailles. A treia copie a fost realizată în 1864 pentru South Kensington Museum, fiind păstrată acum în Victoria and Albert Museum din Londra.

Între anii 1939–1943, prin străduința istoricului Emil Panaitescu, directorul Școlii Române din Roma, s-a realizat o copie după mulajele *Columnei*; ea a ajuns în România abia în 1967; din 1971 se află expusă la Muzeul Național de Istorie din București. În anul 2006, cu ocazia organizării Expoziției „Dacia Augusti Provincia” (prilejuită de împlinirea a 1900 de ani de la cucerirea Daciei), realizată în colaborare cu Sovrintendenza dei Beni Culturali din

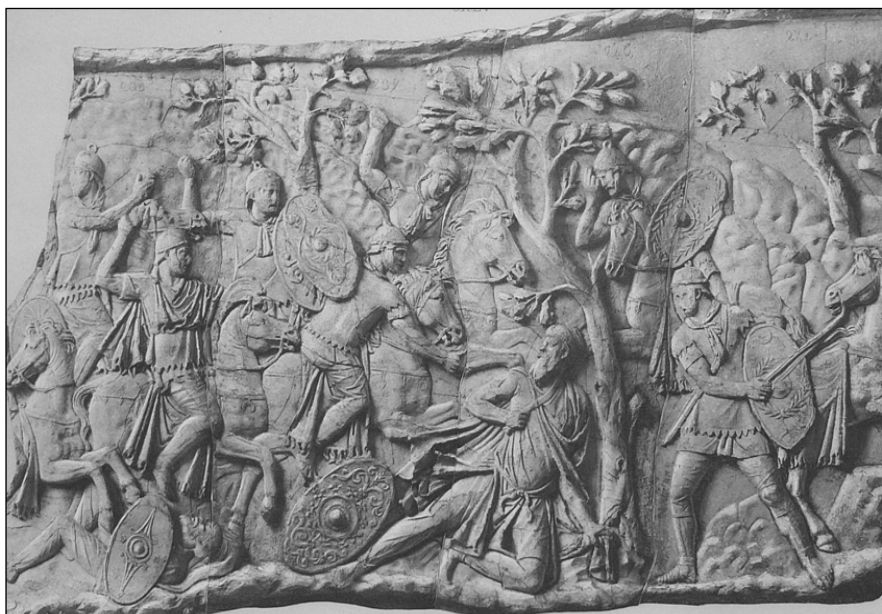

Fig. 8. Scena CXLVII. Sinuciderea regelui Decebal

Roma, a fost expusă o machetă a Forului lui Traian (după studiul lui Italo Gismondi).

În anul 2013, s-au împlinit 1900 de ani de la inaugurarea *Columnnei* (12 mai 113). Evenimentul a fost comemorat de unele instituții academice prin manifestări științifice. Cea mai importantă a fost organizată la Universitatea din Viena, în perioada 9–12 mai 2013, unde au participat mai mulți specialiști din țara noastră¹¹. Alt colocviu a fost organizat la Roma de profesorul Mihai Bărbulescu, directorul Accademiei di Romania di Roma, în colaborare cu Anna Maria Liberatti, în zilele de 7–8 iunie 2013¹², cu participarea unor specialiști din Italia și România¹³. Comunicările prezentate de istoricii români au tratat teme care au scos în evidență valoarea *Columnnei* ca izvor pentru istoria Daciei.

De asemenea, în zilele de 28–29 octombrie a avut loc la București un colocviu franco-român, *Études sur la Colonne Trajane*, cu participarea unor cercetători de la Universitatea „Via Domitia” din Perpignan și Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” din București; alocuțiunea inaugurală a fost rostită de acad. Alexandru Vulpe¹⁴. Tot în legătură cu acest eveniment comemorativ, reținem dedicarea unui număr special al publicației „Dossiers d’archéologie” din Paris (nr. 359, septembrie–octombrie 2013), sub titlul *Trophées romains et Colonne Trajane*, prin grija colegilor de la Universitatea din Perpignan; la alcătuirea acestui număr au participat și câțiva cercetători români¹⁵.

Note

¹ Pentru o informare generală asupra acestui monument, a se vedea: L. Rochetti, în *Enciclopedia dell’arte antica*, II, 1959, pp. 756–760; R. Bianchi-Bandinelli, *Rome – le centre du pouvoir*, Paris, 1969, pp. 229–250; H. Daicoviciu, în *Dicționar de istoria veche a României*, București, 1976 (ed. D.M. Pippidi), pp. 179–180. Prezentarea acestui monument a produs o amplă bibliografie, din care cităm: W. Froehner, *La Colonne Trajane*, Paris, 1865; J. H. Pollen, *A Description of the Trajan Column*, Londra, 1874; S. Reinach, *La Colonne Trajane au Musée de Saint-Germain*, Paris, 1886; C. Cichorius, *Die Reliefs der Trajanssäule*, Berlin-Leipzig, 1896–1900 (2 vol. text + 2 vol. planșe); T. Antonescu, *Columna lui Traian studiată din punct de vedere arheologic, geografic și artistic*, Iași, 1910; K. Lehman-Hartleben, *Die Trajanssäule*, Berlin-Leipzig, 1926; I. Romanelli, *La Colonna Traiana*, Roma, 1942; C. Daicoviciu, H. Daicoviciu, *Columna lui Traian*, București, 1966; R. Vulpe, *Columna lui Traian, monument al etnogenezei Românilor*, București, 1988 (ediție îngrijită de Ecaterina Dunăreanu-Vulpe; postfață de Lucia Marinescu); idem, *Columna lui Traian – Trajan’s Column*, București, 2002 (ediție îngrijită de Magdalena Vulpe; text bilingv; traducerea în limba engleză, de Anca Doina Cornaciu pp. 203–311); Filippo Coarelli, *La Colonna Traiana*, Roma, 1999.

² *Fasti Ostienses* (ed. L. Vidman, Praga, 1972), p. 44: *III id(us) Mai(as) Imp(erator) Traianus [templum Ve]neris in foro Caesaris et [Columna]m in foro suo dedicavit.*

³ Arhitectul Apollodor s-a născut la Damascus (Syria; circa 60 p. Chr.); activ, îndeosebi pe timpul domniei lui Traian, al cărui arhitect oficial a fost, atât pentru construcții civile, cât și militare; unul din cei mai mari artiști ai epocii imperiale romane. L-a însoțit pe Traian în războiul cu dacii, ca inginer militar. Pe timpul lui Hadrian, a intrat în conflict cu acesta, fiind mai întâi exilat, apoi ucis din ordin împărațesc (pe la anul 125). Portretul său a fost identificat ipotetic printr-un bust provenind de la Roma (păstrat în Glipoteca din München). El poate fi recunoscut pe *Columnă*, într-un grup care-l prezintă pe Traian sacrificând aproape de podul de peste Dunăre (scena XCIX). R. Bianchi Bandinelli, în *Enciclopedia dell’arte antica*, I, 1958, pp. 477–480; D. Tudor, *Podurile romane la Dunărea de Jos*, 1971, pp. 53–102.

⁴ CIL, VI, 960 (= ILS, 294).

⁵ Cassius Dio, 68, 16, 3: „[Traian] ridică în for o Columnă foarte mare, atât [spre a-i sluji] ca mormânt, cât și ca o dovadă de măreție a lucrărilor din for. Căci tot locul acela fusese muntos, iar el îl săpă atât cât se înalță Columna și în felul acesta făcu o piață netedă”.

⁶ Prima scriere, ca însemnătate istorică, trebuie considerată *Dacicele* (*Dacica*) împăratului Traian; dar, istoria acestui război, scris în mai multe cărți, nu s-a păstrat, cu excepția unui fragment exiguu citat de gramaticul Priscianus (din secolul al VI-lea). O altă scriere a fost cea a lui *Statilius Crito*, medic militar care l-a însoțit pe Traian în Dacia; el a prezentat evenimentele într-o scriere în limba greacă, intitulată *Getikav* (*Geticele*). Din opera sa au mai rămas doar câteva fragmente citate de unii autori mai târzii. Astfel, cea mai importantă sursă rămâne *Istoria romană* (80 de cărți) în limba greacă a lui Cassius Dio

⁷ Dar tocmai cărțile LXVII–LXVIII, tratând despre războaiele lui Domițian și Traian, s-au pierdut; unele fragmente au ajuns până la noi numai prin niște rezumate și excerpte bizantine, uneori incoerente (Xiphilinus din secolul al XI-lea și Zonaras din secolul al XII-lea).

⁸ Pentru valoarea documentară a *Columnei*, în afară de lucrările citate la nota 1, a se vedea: E. Petersen, *Trajans dakische Kriege nach dem Säulenrelief erzählt* (2 volume), Leipzig, 1899–1903; A. v. Domaszewski, *Die Dakerkriege Trajans auf den Reliefs der Säule*, Philologus, 65, 1906, pp. 321–344; G. Lugli, *Il treplice significato: topografico, storico e funerario della Colonna Traiana*, în *Analele Academiei Române. Memoriile secțiunii istorice*, seria III, t. XXV, 1943; Werner Gauer, *Untersuchungen zur Trajanssäule* (*Monumenta Artis Romanae*, XIII), Berlin, 1977; M. Gallinier, *La Colonne Trajane et les Forums impériaux*, Rome, 2007 (Collection de l'École Française de Rome, 382); Dinu Antonescu, *Columna lui Traian. Arhitectura de pe friza sculptată – Trajan's Column. The Architecture on the sculpted Frize*, București, 2009 (ediție îngrijită de Monica Mărgineanu Cârstoiu).

⁹ Rezumatul discuțiilor: C. Daicoviciu, H. Daicoviciu, *op. cit.*, pp. 15–16; R. Vulpe, *Columna*, pp. 14–16.

¹⁰ R. Vulpe, *Columna lui Traian, monument al etnogenezei Românilor*, București, 1988.

¹¹ Scena de pe *Columnă* contrazice astfel afirmația transmisă de unul din excerptatorii lui Cassius Dio: „[Decebal] merse la Traian, căzu la pământ spre a i se închina și azvârli armele”.

¹² *Columna Traiani 9–12 Mai 2013: Trajanssäule – Siegesmonument und Kriegsbericht in Bildern*. Pe parcursul a patru zile, au fost prezentate 33 de comunicări, grupate pe 10 teme: *Die versunkene Hauptstadt des Dakereiches – Alte und neue Forschungen zu Sarmizegetusa Regia; Römer in Dakien; Trajanssäule – Kenntnisstand, Debatten und Perspektiven der Forschung; Trajanssäule und Trajansforum – Archäologischer Befund; Trajanisches Bildprogramm und römische Reichsideologie; Trajanssäule – Szenen und Bildsprache; Trajanssäule und Trajansforum – Epigraphischer Befund; Trajanssäule – Wirkungs und Rezeptionsgeschichte; Trajanssäule – Dokumentation und Restaurierung; Trajanssäule – Dargestellte Realien*. Comunicările urmează a fi publicate într-un volum.

¹³ M. Bărbulescu, *Traiano, la Colonna e l'Accademia di Romania*; Leonard Velcescu, *Observations sur les représentations statuariques des Daces, trouvées dans le forum de Trajan, à Rome, et leur signification pour la culture*; Liviu Petculescu, *Roman Military Equipment in Dacia during Trajanic period*; Alexandru Vulpe, *La Colonna Traiana nella visione di Radu Vulpe*; Anca Cezarina Fulger, *Il monumento trionfale Tropaeum Traiani: simbolismo iconografico al servizio dell'ideologia imperiale*; Constantin C. Petolescu, *Drobeta all'epoca della guerra dacica dell'imperatore Traiano*; Ovidiu Țentea, *Possiamo parlare oggi delle guerre dacice senza la Colonna Traiana?*; Dan Matei, *Proposte dell'architecto Dinu Antonescu per la ricostruzione delle fortificazioni rappresentate sulla Colonna Traiana*. Comunicările urmează a fi publicate în *Ephemeris Dacoromana*. (Participarea cercetătorilor români s-a făcut cu sprijinul Institutului Cultural Român).

¹⁵ Desfășurarea colocviului s-a făcut cu sprijinul Asociației „Identitate culturală contemporană”. Titlurile comunicărilor: Martin Gallinier, *La frise de la Colonne Trajane, entre réalisme et idéologie*; Georges Castellvi, *Les trophées-tours romains du IIe s. av. J.-C. au IIe s. apr. J.-C.: permanences et évolutions* (Domitius, Pompée, Auguste et Trajan); Maria Alexandrescu-Vianu, *Quelques réflexions sur l'ensemble des monuments commémoratifs d'Adamclissi*; Alexandru Barnea, *Le Trophée de Trajan d'Adamclissi et la Colonne de Rome*; Emilian Popescu, *Municipium Tropaeum Traianum*; C. C. Petolescu, *La Colonne de Trajan: dialogue avec les sources épigraphiques et narratives*; Leonard Velcescu, *Observations sur les représentations statuariques de Daces réalisées pour le Forum de Trajan, à Rome, et leur signification pour la culture*; Florian Matei Popescu, *L'amphithéâtre militaire de Drobeta: les fouilles archéologiques 2012–2013*; Ștefan Vasiliță, *L'empereur Trajan et la Colonne Trajane, source d'inspiration dans la numismatique moderne*. Comunicările urmează a fi publicate într-un volum.

¹⁶ Conținutul numărului: M. Gallinier, G. Castellvi, L. Velcescu, *La Colonne Trajane et les Trophées, 1900 ans après, vainqueurs et vaincu en images*, pp. 2–3; C. C. Petolescu, *La guerre dacique de l'empereur Trajan*, pp. 4–11; M. Popescu, *La religion en Dacie*, pp. 12–15; C. C. Petolescu, *Le nom du roi Décébale*, pp. 16–17; L. Velcescu, *Le portrait du roi Décébale*, pp. 18–21; M. Gallinier (et coll.), *La Colonne Trajane. Architecture et décor*, 22–31; L. Velcescu, *Les représentations statuariques de Daces du Forum de Trajan*, pp. 32–37; Carmen Maria Petolescu, *Dacia. Personification d'une province dans l'art romain*, pp. 38–41; Al. Barnea, *Le trophée de Trajan et la colonne de Rome*, pp. 42–49; G. Castellvi, *Le trophée romain, de Pompée à Trajan*, pp. 50–59; Șt. Vasiliță, *Victoria Dacica et le monnayage dacique de Trajan*, pp. 60–65; Al. Barnea, *Les monnaies de Trajan du trésor de Tropaeum Traiani*, pp. 66–69; Marina Milleia, Lucrezia Ungaro, S. G. Mallatesta, *Messages de pierre. La colonne du Forum de Trajan et ses moulages*, pp. 70–75; Hélène Chew, *De Paris à Saint-Germain-en-Laye. Galvanoplastie de la Colonne Trajane sous Napoleon III*, pp. 76–81; Christiane Pinatella, *Les moulages de la Colonne Trajane à la Glyptothèque de Versailles*, pp. 82–85.

Academia de Studii Economice din București – bilanțul unui secol de activitate

*Ion Vorovenci**

Importanța învățământului economic este, fără îndoială, recunoscută astăzi, iar profesia de economist este apreciată peste tot în lume. La începutul secolului al XX-lea, termenul de economist era puțin cunoscut, de cele mai multe ori acesta fiind asociat cu noțiunea de negustor. Amploarea schimburilor comerciale îi determină chiar pe negustori să sprijine învățământul economic (comercial) superior, conștienți de faptul că România se deschisese marelui comerț internațional: „Cunoștința aprofundată a țărilor străine, a uzurilor și obiceiurilor lor a avut totdeauna cea mai mare importanță pentru educarea tinerilor negustori. Grație acestei cunoștințe obiective și universale despre caracterul național al popoarelor străine, negustorul a devenit pionierul cel mai de frunte al civilizației și factorul cel mai puternic al apropierii dintre popoare”.¹

Învățământul comercial de rang superior, în cele mai multe țări, fusese înființat cu puțini ani înaintea României (Academia Comercială din Berlin a fost înființată în anul 1906). Peste tot se aprecia că științele comerciale predate la nivel înalt în Universități și Academii de Înalte Studii Comerciale erau necesare formării elitei economice, a conducătorilor de întreprinderi, în timp ce liceele comerciale erau necesare formării funcționarilor de comerț și a comercianților, care se subordonau acestora. Această idee a fost preluată cu ocazia dezbaterilor privind înființarea Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București.

Față de țările dezvoltate din punct de vedere comercial, unde elevii erau învățați să aibă mai mult simț practic, la noi exista, ca și astăzi, „goana” după o diplomă de licență. În țările dezvoltate se considera necesar ca absolventul de liceu comercial „să urmeze o școală de învățământ superior numai atunci când mijloacele sale îi permit sau când în mod excepțional simte că are o vocațiune specială sau, mai bine zis, talent spre studii înalte...”².

Iată ce spunea Nicolae D. Xenopol, ministrul Industriei și Comerțului, inițiatorul legii de înființare a Academiei de Înalte Studii Comerciale: „Dacă examinăm evenimentele celor 20 ani din urmă, vom constata că preocupățiunile comerciale au fost una din cauzele principale ale alianțelor, combinărilor diplomatice, războaielor și expedițiunilor coloniale și antarctice. Astăzi statele trimit în streinătate, pe lângă atașaii lor militari, atașaii comerciali al căror rol de informatori poate deveni considerabil în luptele, pretinse pacifice, care pun în mișcare națiunile moderne.”³

În primele două decenii ale secolului al XX-lea foarte puțini dintre atașaii noștri comerciali, care trebuiau să cunoască toate oportunitățile în vederea dezvoltării schimburilor comerciale, aveau studii de specialitate corespunzătoare. În aceste condiții, întreaga elită economică – industriași și comercianți – simțea nevoia înființării unei instituții pentru pregătirea lor. Academia Comercială în România trebuia să răspundă unor nevoi imediate impuse de dezvoltarea economiei.

Cei pregătiți în academiile comerciale din străinătate, comparând modul în care încheiau tranzacțiile negustorii noștri și cei străini, au observat o mare diferență, acest lucru însemnând un argument în plus în favoarea ideii că românii nu posedau cele mai elementare principii de cultură comercială, cu toată influența străinilor care practicau comerțul în orașele noastre. Treptat, școlile superioare au început să impună învățarea regulilor ce trebuiau să fie respectate de comercianți.

Cuvintele rostite de Nicolae D. Xenopol, cu ocazia „Expunerii de motive la legea de înființare a Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București” sunt concludente: „Nevoile noastre economice-comerciale, luând o dezvoltare din ce în ce mai mare, se observă că instrucțiunea ce se predă astăzi este insuficientă și cursuri superioare sunt de

o netăgăduită necesitate. Această necesitate se simte pe măsură ce relațiunile noastre din afară devin mai numeroase din punct de vedere tehnic, cât și din acel național. “⁴

Economia românească, în primele decenii ale secolului al XX-lea, se afla în plin proces de dezvoltare. Acest lucru reclama tot mai mult nevoia de specialiști în domeniul economic. În această privință, Nicolae D. Xenopol afirma: „*O Academie sau o universitate comercială, care ne va da în fiecare an un număr de licențiați în științele comerciale, posedând limbile germană sau engleză, va utiliza energii care acum sunt pierdute și va fi de folos tuturor societăților comerciale și industriale care se plâng că nu pot găsi printre români tineri bine pregătiți. O asemenea școală nu numai că va ridica nivelul studiilor comerciale la noi, dar va ridica însuși prestigiul comerțului și va contribui la dezvoltarea economică a țării.*”⁵

Ion Răducanu (rector al AISCI și membru corespondent al Academiei Române din anul 1936) motiva necesitatea înființării unei Academii de Înalte Studii Comerciale și Industriale în felul următor: „*De mult s-a simțit nevoia înființării unei instituțiuni superioare pentru studiile comerciale la noi... În niciun stat modern, în nicio țară care are multiple legături comerciale și financiare, cu viață economică mondială, nu se poate pune în discuție necesitatea organizării unui învățământ comercial superior.*”⁶

În același an, I.N. Angelescu (devenit profesor și rector al Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București și care a depus eforturi remarcabile pentru construirea Palatului din Piața Romană) a ridicat problema necesității înființării unei secții de economie în cadrul Academiei Române: „*Rostul Academiei Române în viața socială a poporului nostru nu poate fi decât acela de îndrumătoare a culturii pe toate domeniile, în fiecare moment. Pentru a-și împlini acest rost, Academia Română, prin organizarea și activitatea ei, trebuie să fie la nivelul dezvoltării noastre culturale, să concretizeze toate manifestările intelectuale și să deschidă perspective pentru cercetări nouă, încurajând și călăuzind curentele de înălțare ivite... Academia Română, prin filologii, prin literații, prin medicii ori prin geologii săi, dă burse pentru studiul economiei politice, premiază cărți de finanțe sau respinge lucrări de statistică, ori de politică-socială... (pentru a se înlătura acest neajuns, n.n.) ar fi de înființat deci o secțiune a științelor economico-sociale la Academia Română și din sânul Academiei*

sunt mulți în stare să vadă această lipsă și să încerce înlăturarea ei.”⁷

Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București, până în anul 1935, s-a subordonat Ministerului Industriei și Comerțului. În aceste condiții, în mod firesc, din consiliul de administrație al acestei instituții au făcut parte unii dintre marii industriași și comercianți din București. Contribuția acestora a fost remarcabilă în primii ani de activitate, în condițiile în care această instituție nu dispunea de un sediu propriu, o bibliotecă, spații de cazare etc. În acest sens, pentru Academia de Studii Economice din București se poate spune că statul, cel puțin în primele decenii, a contribuit prea puțin la dotarea sa. Această realitate i-a apropiat mult pe viitorii licențiați de mediul de afaceri. În această privință, nu exista nicio deosebire dintre academia noastră și cele similare din străinătate. În România, Academia Comercială avea menirea de a pregăti tinerele elemente pentru conducerea marilor întreprinderi comerciale și industriale, de a forma funcționari bine pregătiți pentru instrucțiunile publice de ordin economic și financiar.

Ion Răducanu împărtășea aceeași idee exprimată în cercurile politice din țară, inclusiv de Nicolae Xenopol: „*Să ne pregătim mai temeinic întru exploatarea piețelor comerciale... și pentru apărarea intereselor noastre de export în genere. Aceste interese suferă enorm din cauză că reprezentanții țării (aproape toți atașații comerciali și puținii consuli de carieră) nu au cunoștințele cerute de atribuțiunile lor.*”⁸

Au existat mai multe disensiuni între cadrele didactice privind apartenența sau nu, ca și celelalte unități de învățământ superior, la Ministerul Instrucțiunii Publice. Această apartenență a venit după criza economică din anii '30, după ce Academia Comercială se impusese și își câștigase locul bine meritat între celelalte instituții de învățământ superior din România.

Mihail Manoilescu – profesor la Școala Politehnică, fost ministru al Industriei și Comerțului – cu prilejul aniversării a 20 de ani de la înființarea AISCI, amintea, printre altele, despre importanța învățământului economic: „*Întemeietorii școlii au înțeles că activitatea comercială și industrială are rigorile ei, că exactitatea și conștiinciozitatea țin de esența vieții economice, că Occidentul, care a ajuns la perfecțiune în ceea ce privește metoda de lucru în birouri și fabrici, a realizat în același timp un maximum de punctualitate, de precizie și severitate în*

conduita oamenilor. Noi nu ne-am încadrat ușor în această atmosferă și în acest ritm al Occidentului... Și această operă de reeducare, în care să punem pe masa de atelier sufletul nostru propriu, o pagină frumoasă va putea fi înscrisă mâine de două instituții surori: Școala Politehnică și Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale“⁹.

În epocă a existat o dispută între cele două școli. În 1937 a fost dezbătută problema pregătirii economice a inginerilor și cea a pregătirii tehnice a economiștilor. Această problemă s-a pus în urma publicării de către inginerul Emil Atanasiu în „Buletinul A.G.I.R“, nr.1/1937 a articolului *Pregătirea economică a inginerilor*. Autorul era contrariat de faptul că Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale nu se numește la fel cu aceea de la Paris – Școala de Înalte Studii Comerciale – și cuprinde în titulatura sa și cuvântul Industriale. Această dispută a apărut pe fondul cererii licențiaților Academiei să poarte titlul de inginer economic (Academia Comercială din Nancy, Academia Comercială din Praga ș.a. decernau titlul de inginer comercial).

Academia Comercială din București a funcționat cu trei secții: Comerț, Bancă, Asigurări; Industrială; Administrativă-consulară, până în 1932, când primele două secții au fost contopite¹⁰. La aproape un „sfert de veac“ de la înființarea sa, se readuce în actualitate menirea acestei instituții: *„Intenția făuritorilor ei a fost de a crea un institut de cultură superioară în care științele economice să fie aprofundate, să țină pasul progresului și realizărilor practice. Academia nu a fost creată să scoată doctrinar, ci oameni de afaceri pregătiți cât mai temeinic, pentru a fi conducătorii destoinici ai întreprinderilor industriale și comerciale românești, după cum făuritorii Școlii Politehnice au creat-o în scopul de a scoate tehnicieni români eminenți.“*

Problema formării inginerilor comerciali a făcut obiectul multor discuții și studii în cercuri oficiale sau private, dar mai ales la congresele A.L.A.C.I. (Asociația Licențiaților Academiei Comerciale și Industriale), care au ajuns la concluzia necesității formării personalului conducător (managerilor) pentru întreprinderile comerciale și industriale, de nivelul cunoștințelor și aptitudinilor acestora depinzând dezvoltarea economiei. România trecuse și ea prin marea criză economică din 1929–1933, ceea ce a făcut ca această preocupare a formării conducătorilor specializați să se impună *„opinie publice în urma tristelor constatări întâlnite cu ocazia anchetelor și expertizelor făcute asupra gestiunii nume-*

*roaselor întreprinderi, care au eșuat la cel dintâi contact cu criza economică, ajungând astfel la faliment, concordat sau lichidare judiciară“*¹¹

Începând cu anul școlar 1934–1935, Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale a trecut în subordinea Ministerului Instrucțiunii Publice. În 1935 licențiații Academiei nu au putut să se înscrie la concursul pentru ocuparea posturilor de „atașați de legăție“ scoase la concurs de către Ministerul Afacerilor Străine, fiind acceptați doar absolvenții Facultăților de Drept și Litere, cu toate că majoritatea disciplinelor de concurs erau predate și la Academia Comercială. Acest lucru a nemulțumit pe licențiații acestei instituții.¹² Problema șomajului devenise în timpul crizei economice o temă foarte des dezbătută în presa vremii, în Parlament, dar și de către profesori.¹³ Societatea românească s-a confruntat cu multe neajunsuri și încerca să le depășească. Învățământul economic, înainte de a crea economiști, în viziunea profesorului Gh. Tașcă, trebuia să formeze caractere. Până în 1947, academia a reușit să formeze economiști de valoare, profesorii erau apreciați și admirați de cei mai mulți dintre studenții lor. Mulți dintre ei au ocupat funcții de miniștri, au făcut parte din delegațiile guvernamentale trimise în străinătate și au decis, mai mult sau mai puțin, viitorul României. Cei cu rezultate remarcabile au fost aleși membri ai Academiei Române.

Primii economiști aleși membri ai Academiei Române au fost Nicolae Șutu și Ion Ghica (1874), urmați mai târziu, după înființarea Secției de economie din cadrul Academiei Române, de profesorii: Gheorghe Tașcă (1926), Victor Slăvescu și Ion Răducanu (1936). Numărul lor a crescut în perioada următoare, în timpul regimului comunist, când au fost aleși membri ai Academiei Române: Victor Bădulescu (1945), Alexandru Bărlădeanu, Vasile Malinschi și Barbu Zaharescu (1955), Costin Murgescu (1963), Mircea Dragoș Biji (1965), N.N. Constantinescu și Gheorghe Zane (1974), Tudorel Postolache (1977), iar după 1989 Virgil Madgearu, Emilian Dobrescu și Roman Moldovan (1990), Costin Kirițescu (1992), Constantin Ionete și Constantin Bărbulescu (1993), Iulian Văcărel (1994), Lucian Liviu Albu (2009), Daniel Dăianu, Gheorghe Aurel Iancu și Gheorghe Zaman (2001), Mugur Viorel Isărescu (2006). Nu am amintit aici pe membrii de onoare ai Academiei Române.

Evoluția Academiei de Studii Economice din București în perioada comunistă, ca de altfel întregul sistem de învățământ din România, a fost deter-

minată de realitățile politice create de contextul internațional la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, de înțelegerile dintre marile puteri ale lumii, precum și de schimbările politice impuse de Uniunea Sovietică după 1945. Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale a cunoscut mai multe transformări. Înainte cu două luni de alegerile din 1946, în Monitorul Oficial nr. 206 din 6 septembrie 1946 a fost publicată Legea 707 pentru înființarea Academiei de Studii Cooperatiste din București. Un an mai târziu, în 1947, a avut loc marea epurare (Victor Slăvescu, Ion Răducanu ș.a. în septembrie 1947) din învățământul superior, inclusiv cel economic, prin pensionarea foștilor profesori ai Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale. S-au efectuat modificări în programa de învățământ, Institutul de Conjunctură a fost desființat, după care a urmat și desființarea Catedrei de economie națională a fostului profesor Virgil Madgearu, cadrele didactice fiind trecute la doctrine economice, unde șeful catedrei era prof. univ. dr. Horia Suci, membru în Consiliul de administrație la Creditul Industrial și secretar general al Ministerului Economiei Naționale.

În cadrul aceluiasi minister, mai lucrau doi profesori (conferențieri), licențiați ai Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București, Roman Moldovan și Vasile Modoran, ultimul fiind și consilier la Banca Națională. Aceștia au fost atrași în jocul politic al puterii, obținând funcții importante. Roman Moldovan a fost vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și președinte al Consiliului Național al Cercetării Științifice, 1965–1967; președinte al Comitetului de Stat pentru Prețuri, 1967–1969; vicepreședinte al Consiliului Economic, 1969–1970; deputat în Marea Adunare Națională, din 1961; prim-vicepreședinte al Academiei de Științe Sociale și Politice, în 1970; președinte al Camerei de Comerț a R.S. România, din februarie 1972; membru al Consiliului de Stat, din 1969, iar Vasile Modoran a fost ministru adjunct la Ministerul Învățământului.

Din anul 1945, Ministerul Industriei, unul dintre ministerele importante la vremea respectivă, a fost controlat de comuniști, fapt ce a ușurat preluarea întreprinderilor industriale de către stat prin naționalizarea lor în iunie 1948. Un rol deosebit de important în elaborarea legii naționalizării i-a revenit profesorului de statistică Mircea Biji. O lună mai târziu, prin Decretul din 18 iulie 1948, s-a constituit Comisia de Stat a Planificării, ce avea rolul de elaborare a planului general de dezvoltare a economiei. Această comisie avea șase departamente: planificare, coor-

donare plan, controlul executării planului, cercetare și statistică, contabilitate, relații cu presa și publicul. Pentru a observa cât de important era acest organism politic, trebuie menționat faptul că primul președinte al Comisiei de Stat a Planificării a fost secretarul general al partidului Gheorghe Gheorghiu-Dej, care cumula din 1 decembrie 1946 și funcția de ministru al Economiei Naționale (Dej a fost și ministru al Comunicațiilor; funcția de președinte al Comisiei de Stat al Planificării a fost ocupată până în aprilie 1949, când a fost atribuită lui Miron Constantinescu). Decretul 175 pentru reforma învățământului, care a produs schimbări radicale în întreg sistemul de învățământ din România, a fost inspirat după legislația sovietică.¹⁴ S-au desființat și înființat facultăți și institute, s-a modificat numărul anilor de studii și cifrele de școlarizare. Planurile de învățământ și programele analitice au fost supuse aproape anual schimbărilor.¹⁵

Comuniștii, prin Legea învățământului din august 1948¹⁶, au desființat învățământul privat de orice fel. Acesta devenea laic (art.1) și era organizat exclusiv de către stat. În art. 2, printre altele, se prevedea „*înlăturarea neștiinței de carte*“ (art. 2, lit. a), „*educarea tineretului în spiritul democrației populare și ridicarea nivelului cultural al poporului*“ (art. 2, lit. c), iar cadrele medii și superioare de specialiști trebuiau să corespundă nevoilor consolidării democrației populare și construirii societății socialiste (art. 2, lit. e). În conformitate cu acest ultim articol, în primii ani de „democrație populară“, s-au luat măsuri drastice, de înlăturare a cadrelor didactice considerate neloiale noului regim și înlocuirea lor cu elemente noi, recrutate mai ales dintre membrii de partid. Legea învățământului din 1948 era menită să reformeze învățământul de toate gradele. Procesul de epurare a cadrelor didactice din universități, care nu acceptaseră colaborarea cu comuniștii, începuse înainte de adoptarea acestei legi. Același lucru s-a întâmplat și cu majoritatea profesorilor din învățământul economic, mulți dintre ei cunoșteau modelul economic sovietic și nu doreau ca România să se transforme într-un stat comunist. Aceștia mai sperau încă într-un ajutor străin venit din partea statelor occidentale. A fost însă o speranță deșartă.

Anul universitar 1947–1948 a fost marcat de plecarea multor profesori din fosta Academie Comercială și înlocuirea lor cu cadre didactice de la Universitate. Această înlocuire a fost pregătită încă din ianuarie 1947 când au fost numiți în calitate de profesori: Stanciu Stoian, Ioan Mărculescu, Galan

Atanasie, Lupu A. Marin, Martin Teodor, Gheorghe Vlădescu Răcoasa, Moldovan Roman (conferențiar) și asistenții: Munteanu Aristide, Dragnea I. Dan, Vlad N. Ion, Bărbulescu N. Petre. Vechimea acestora la Universitate era relativ mică, data din 1945 și 1946¹⁷. Trebuie menționat faptul că ultimii trei fuseseră încadrați încă de la început (1946–1947) prin Decret Regal: Dragnea I. Dan, licențiat în drept, la Catedra de cooperăția în România și în alte țări, Vlad N. Ion, licențiat în litere și filosofie, la Catedra de pedagogie socială și Bărbulescu N. Petre, licențiat în litere și filosofie, la Catedra de sociologie economică și politică socială.¹⁸

În perioada 1947–1948 sunt aprobate alte supliri: prof. Lupu A. Marin, la Catedra de economie politică și dr. Ilie Marinescu la Catedra de economie planificată.¹⁹ Starea de provizorat în care se afla instituția reiese dintr-o serie de evenimente petrecute în acest timp.

În 1949, Academia Comercială și Cooperatistă a devenit Institutul de Științe Economice și Planificare, la care i s-a adăugat, în 1952, V. I. Lenin. Această denumire a fost păstrată până în 1967, când, printr-o Hotărâre a Consiliului de Miniștri, s-a schimbat în Academia de Studii Economice, denumire ce a rămas până astăzi.

Situația cadrelor didactice din Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale după război devenise incertă. Chiar și cei care au supraviețuit epurărilor, au fost supuși unor măsuri dure, prin nerecunoașterea doctoratelor obținute înainte de 1948 și pierderea unor grade didactice. Mulți dintre tinerii absolvenți s-au înscris în rândurile membrilor P.R.M., pentru a se salva, sau pentru a-și desăvârși cariera universitară. Reformarea învățământului economic s-a realizat sub stricta supraveghere a consilierilor sovietici. Fostii absolvenți ai Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București, precum Alexandru Bârlădeanu, Vasile Malinschi, M.A. Lupu, Roman Moldovan, Aurel Vijoli, Manea Mănescu, au devenit profesori. Unii dintre aceștia au fost aleși membri ai Academiei Române. Toate modificările din economie survenite sub presiunea Moscovei, precum schimbarea structurii proprietății în România prin naționalizarea industriei și cooperativizarea agriculturii, s-au reflectat și în conținutul învățământului economic.

Marii profesori au stat departe de noua putere. Victor Slăvescu i-a refuzat colaborarea, drept urmare, în septembrie 1947, a fost dat afară din fosta Academie de Înalte Studii Comerciale și Industriale la vâr-

sta de 56 de ani, pentru ca, un an mai târziu, în 1948, să fie exclus din rândurile membrilor Academiei Române, arestat și condamnat la grei ani de detenție. După ieșirea din închisoare, mult timp, i s-a interzis accesul în biblioteca acestei prestigioase instituții. Profesorul Gh. Tașcă a fost și el arestat și condamnat, găsindu-și sfârșitul în închisoarea de la Sighet, fiind aruncat într-o groapă comună. A fost arestat și fostul rector, profesorul Ion Răducanu, și exemplele pot continua.

Episoade dramatice au marcat destinul tuturor marilor personalități, care fie nu au perceput pericolul, fie nu au înțeles să accepte noile realități impuse cu forța de comuniști. Închiși și umiliți, unii foști profesori ai fostei academii comerciale și-au găsit sfârșitul în închisori. Alții, care au avut mai mult noroc, s-au întors la casele lor și, într-un fel sau altul, „au fost redați societății“ și integrați în „noua orânduire“. Lupta pentru putere, neîncrederea și suspiciunile de tot felul aveau să se mențină asupra lor mult timp și să lovească pe neașteptate indiferent de culoarea politică, așa cum s-a întâmplat și cu unii reprezentanți de marcă ai comuniștilor. Era un mod de a intimida și a face imposibilă orice deviere de la linia stabilită de Moscova și de partid. Astfel, victime ale noului regim au devenit și unii comuniști care au fost condamnați la ani grei de închisoare și chiar la moarte (este cazul lui Ștefan Foriș și Lucrețiu Pătrășcanu, dar și al profesorului Aurel Vijoli).

În anul 1948, Academia Comercială și Cooperatistă s-a desființat și a fost înlocuită cu Institutul de Științe Economice și Planificare (I.S.E.P.), compus din trei facultăți: Facultatea de Economie Generală – cu durata de patru ani; Facultatea de Planificare și Administrație Economică – cu durata trei ani – ce avea trei secții: Industrială, Agrară, Cooperăție și Comerț (ultima secție, în 1949, a devenit facultate) și Facultatea de Finanțe și Credit, cu două secții: Finanțe și Credit la care se adaugă, din 1949, Contabilitate.

În anul 1951 a survenit o nouă modificare în structura I.S.E.P. Tot atunci s-a modificat și durata studiilor (până în anul școlar 1952–1953, durata studiilor la Facultatea de Planificare și Administrație Economică și Facultatea de Finanțe și Credit a fost de trei ani; după anul 1953, durata lor a devenit de patru ani): Facultatea de Economie Generală s-a transformat în Facultatea de Științe Economice, cu durata de cinci ani; Facultatea de Planificare, cu durata de patru ani, a fost reorganizată – în cadrul acesteia se mențin secțiile Economia industriei,

Economia agriculturii și apar două secții noi, Economia muncii și Economia aprovizionării tehnico-materiale; din facultate nu mai făcea parte secția Economia comerțului și statistică.

A fost înființată Facultatea de Comerț și Cooperatie, cu durata de patru ani, cu două secții: Comerț și Cooperatie, la care, din 1952, s-a adăugat secția de Merceologie.

În același an, Facultatea de Statistică s-a transformat în Institutul de Științe Statistice, în componența căruia intrau două facultăți: Statistică industrială; Statistică agricolă și Statistică comercială și patru specializări.

În 1953, Institutul de Științe Statistice a fost desființat și s-a revenit la vechea organizare, Facultatea de Statistică cu secțiile: Statistică industrială; Statistică agrară; Statistică comercială; Statistică demografică, această facultate reintrând în componența I.S.E.P.

În 1954, durata studiilor în cadrul tuturor facultăților s-a stabilit la cinci ani și s-a schimbat titlatura Facultății de Științe Economice în Facultatea de Economie Politică. În 1957 se înființează Secția de comerț exterior în cadrul Facultății de Comerț și Cooperatie, care și-a mărit în felul acesta secțiile la patru: economia comerțului interior; economia comerțului cooperatist; merceologie; economia comerțului exterior. Facultatea de Finanțe și Credit a devenit Facultatea de Finanțe-Contabilitate.

Între anii 1957–1958 se desființează Institutul de Relații Externe și trece în lichidare ca secție în cadrul Facultății de Comerț. În anul universitar 1958–1959 de desființează Facultatea de Planificare cu toate secțiile, transformându-se în Facultatea de Științe Economice cu denumirea de Facultatea de Economie Generală, iar în cadrul Facultății de Finanțe, Secția de finanțe se contopește cu Secția de credit. Timp de un deceniu, (1948–1958), Institutul se caracterizează printr-o lipsă de stabilitate, fapt demonstrat de schimbările ce au survenit în această perioadă. Instituția își căuta încă un profil corespunzător sub presiunea factorilor politici, dar și a noilor realități economice. S-au folosit pentru acest lucru cadre de încredere cu un trecut adecvat, condiționat de lipsa aproape totală a proprietății și origine din „clasa de jos“, lipsită de mijloace materiale. Noile cadre puteau fi, în acest mod, controlate de partid.

În anul 1958, facultățile din cadrul I.S.E.P. „V.I. Lenin“ au fost reduse la trei, modificându-se în același timp și numărul anilor de studii:

- Facultatea de Economie Generală, curs de zi și fără frecvență, cu durata studiilor de cinci ani, cu

două secții, respectiv economie politică și planificare și statistică;

- Facultatea de Finanțe Credit și Evidență Contabilă, curs de zi și fără frecvență, durata studiilor de cinci ani, cu două secții, respectiv Secția de credit și evidența contabilă;

- Facultatea de Comerț, curs de zi și fără frecvență, durata de studii de cinci ani, cu trei secții: economia comerțului socialist, economia comerțului exterior și merceologie (secțiile de comerț exterior și merceologie, în această perioadă, nu au avut cursuri fără frecvență).

Tot acum se desființează Facultatea de Planificare, cu toate secțiile sale, inclusiv Secția de economie agrară, trecând la lichidare.

Patru ani mai târziu, în 1962, s-a reînființat în cadrul Facultății de Economie Generală și Secția de economia agriculturii. Anul universitar 1967–1968 a adus și el unele modificări, mutând această secție în cadrul Facultății de Economia producției (pentru puțin timp, însă, pentru că, în conformitate cu H.C.M. nr. 1550 din 11 noiembrie 1970, Secția de economia agriculturii a fost transferată la Facultatea de Economia Agriculturii, în cadrul Institutului Agronomic „Nicolae Bălcescu“ București. Din anul universitar 1975–1976, pe baza Decretului nr. 18/1975, facultatea a revenit la Academia de Studii Economice, sub denumirea de Facultatea de Contabilitate și Economie Agrară.

Prin legea din 3 august 1968 s-a încercat o revenire a învățământului la ceea ce fusese înainte de 1948, însă această revenire, pentru domeniul economic și al științelor sociale, s-a făcut în anumite limite, respectându-se principiile ideologiei marxiste. Obiectivele regimului comunist fuseseră, în mare parte, atinse. Oponenții au fost rând, pe rând, eliminați, iar cei care au supraviețuit opresiunii au fost nevoiți să se împace cu noile realități și să le accepte. Viața își urma cursul, în timp ce oamenii se adaptau la realismul socialist.

Prevederile noii legi a învățământului privind domeniul economic, au avut în vedere, printre altele, nevoia de normalizare a relațiilor economice cu statele dezvoltate ale Europei Occidentale, relații ce nu se puteau dezvolta fără un învățământ superior inspirat din cel european. Așa se explică plecările la documentare, în străinătate, a unor cadre didactice din Academia de Studii Economice din București. Unele progrese, în ceea ce privește învățământul, au fost posibile, ca urmare a sporirii resurselor financiare alocate sistemului, cu precădere între anii 1950–1980. Același lucru îl observăm și în ceea ce

privește volumul investițiilor alocate învățământului.

Oricât am încerca să delimităm vechea școală economică, Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale, de cea nouă, Institutul de Științe Economice din București, nu putem să nu constatăm și unele elemente de continuitate, mai firave în primele două decenii de funcționare, dar tot mai evidente după 1967, odată cu schimbarea titulaturii institutului în Academia de Studii Economice din București. Acest lucru devine posibil și datorită dezvoltării relațiilor economice cu statele vest-europene. Tot mai mulți profesori vor merge la documentare în aceste state. Conținutul cursurilor la disciplinele cu caracter tehnic, chiar dacă și-au menținut într-o oarecare măsură un înveliș ideologic, impus de regim, a trebuit să țină seama de noile evoluții economice, să asigure într-o oarecare măsură funcționalitatea economiei. Accentuarea amestecului partidului în învățământul economic a grăbit eșecul și prăbușirea întregului sistem.

După anul 1989, Academia de Studii Economice din București și-a recăpătat vocația sa europeană, învățământul superior economic reintrând pe făgașul său normal, așa cum a fost conceput și gândit cu un secol înainte de către Nicolae D. Xenopol și grupul de economiști condus de Hagi Tudoraky, președintele Camerei de Comerț și Industrie din București, precum și de Ion Răducanu. Astăzi, în condițiile în care România a devenit membră a Uniunii Europene, când complexitatea domeniilor economice și impactul globalizării au produs mari mutații în economia mondială, în mod firesc și numărul facultăților a crescut, ajungându-se la 11: Facultatea de Cibernetică, Statistică și Informație Economică; Facultatea de Comerț; Facultatea de Relații Economice Internaționale; Facultatea de

Contabilitate și Informatică de Gestiune; Facultatea de Economie; Facultatea de Economie Agroalimentară și a Mediului; Facultatea de Finanțe, Asigurări, Bănci și Burse de Valori; Facultatea de Management, Facultatea de Administrație și Management Public; Facultatea de Marketing și Facultatea de Administrarea Afacerilor, cu predare în limbi străine. A început un drum greu și anevoios pentru economia României, care trebuie să se redescopere, economiștilor revenindu-le rolul să-i găsească un loc favorabil între economiile europene.

Note

¹ I. Munteanu, *Congresul internațional al învățământului comercial*, în „Revista generală de comerț și contabilitate”, decembrie, anul III, nr. 12, 1910, p. 6; vezi și R. Ionașcu, *Raport despre al IX-lea Congres al învățământului comercial de la Viena*, 1910.

² *Idem*, anul IV, nr. 1, 31 ianuarie 1911, pp. 4–9.

³ *Dezbaterile Adunării Deputaților*, ianuarie 1913.

⁴ *Dezbaterile Adunării Deputaților*, ianuarie 1913.

⁵ „Noua Revistă Română”, nr. 1, 4 noiembrie 1912.

⁶ „Argus”, anul IV, nr. 654, 21 februarie 1913.

⁷ „Economia Națională”, Anul XXXVII, 8–9 septembrie 1913.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Douăzeci de ani de activitate a Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale, 1913–1933, privire critică*, Institutul de arte grafice și editură „Tiparul Românesc” S.A., București, p. 30.

¹⁰ „ALACI”, Nr. 12–13, decembrie 1936, p. 209.

¹¹ *Ibidem*, p. 64.

¹² *ALACI*, 1933, pp. 40–41.

¹³ *Ibidem*, nr. 1933, pp. 122–129.

¹⁴ „Monitorul Oficial”, nr. 177 din 3 august 1948.

¹⁵ *Pagini de istorie*, Ed. ASE, 204, p. 47.

¹⁶ „Monitorul oficial”, nr. 177 din 3 august 1948.

¹⁷ Arhiva ASE, Decizia nr. 1 din 10 ianuarie 1947.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ Arhiva ASE, Adresa nr. 294.254/1947.

²⁰ *Pagini de istorie*, Ed. ASE, 2004, pp. 47–48.

Decembrie

4 decembrie: De Ziua Internațională a Muntelui, în Aula Academiei Române a avut loc dezbateră cu tema „**Munții României în perspectiva 2014–2020 și dezvoltării durabile**“, eveniment organizat de Academia Română, Centrul de Economie Montană/INCE și Consiliul Național al Muntelui. Dezbateră a fost deschisă de acad. Ionel Haiduc, președintele Academiei Române, copreședinte al Consiliului Național al Muntelui. În continuare, au susținut comunicări:

- acad. Cristian Hera, vicepreședinte al Academiei Române, membru al Consiliului Național al Muntelui: *Munții – o zonă a viitorului*;

- acad. Păun Ion Otiman, secretar general al Academiei Române, membru de onoare al Forumului Montan din România: *Conceptul agroforestier (silvo-pastoral) în zonele montane*;

- dr. ing. Teodor Marușca, director ICD Pajiști din Brașov, membru al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură și al Academiei Oamenilor de Știință, Centrul de Economie Montană/INCE, membru al Consiliului Național al Muntelui: *Modele sustenabile în munții României*;

- ing. Ioan Agapi, director al Federației Agricultorilor de Munte din Dorna, vicepreședinte al Forumului Montan din România, membru al Consiliului Național al Muntelui și vicepreședinte al „Euromontana”: *Dimensiunea antreprenorială a dezvoltării zonei montane, județul Neamț*;

- dr. ing. Vasile Avădanei, cercetător științific la Centrul de Economie Montană/INCE, Filiala Neamț a Forumului Montan din România și dr. Lazăr Latu, membru în Consiliul Național al Muntelui, președinte al Filialei Neamț a Forumului Montan din România: *Identitate patrimonială în Carpații României*;

- prof. univ. dr. Corneliu Bucur, membru fondator al Forumului Montan din România, membru în Consiliul Național al Muntelui: *Concept de «strategie multianuală durabilă» – Orizont 2040*;

- prof. univ. Radu Rey, membru al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură, director al Centrului de Economie Montană/INCE, președinte al Forumului Montan din România; copreședinte al Consiliului Național al Muntelui, senator la „Euromontana”: *Contribuție la noul Plan Național de Dezvoltare*

Rurală 2014–2020; subprogram tematic pentru zona montană.

Au urmat dezbateri, după care au fost formulate concluziile dezbaterii.

9 decembrie: La împlinirea vârstei de 75 de ani, prof. univ. Gheorghe Udubașa, membru corespondent al Academiei Române, a fost sărbătorit în cadrul unei sesiuni organizate de Secția de Științe Geonomice. După Cuvântul de deschidere rostit de acad. Cristian Hera, vicepreședinte al Academiei Române, au avut alocuțiuni: acad. Mircea Săndulescu, președintele Secției de Științe Geonomice; prof. dr. Nicolae Anastasiu, membru corespondent al Academiei Române, Universitatea din București; prof. dr. Gheorghe Damian, președintele Societății de Geologie Economică a României și Emil Constantinescu, fost președinte al României. În încheiere, a vorbit prof. univ. Gheorghe Udubașa.

11–12 decembrie: În Aula Academiei Române a avut loc **Conferința internațională** cu tema „**Cercetarea internațională – abordări teoretice și empirice**“ **ESPERA 2013**. Evenimentul a fost organizat de Institutul de Cercetări Economice „Costin Kirițescu“, Banca Națională a României și Centrul de Informare și Documentare Economică.

În deschiderea manifestării au rostit mesaje acad. Ionel Haiduc, președintele Academiei Române; Jaime Gil Aluja, președintele Academiei Regale de Științe Economice și Financiare din Barcelona, membru de onoare al Academiei Române; acad. Eugen Simion, președintele Fundației Naționale pentru Știință și Artă; acad. Grigore Belostecinic, rectorul Academiei de Studii Economice a Republicii Moldova; acad. Cristian Hera, vicepreședinte al Academiei Române; prof. Victor Moraru, coordonatorul Secției de Științe Sociale și Economice din Republica Moldova și prof. dr. Luminița Chivu, director general al Institutului Național de Cercetări Economice „Costin Kirițescu“ al Academiei Române. În cadrul sesiunii plenare au prezentat comunicări:

- acad. Mugur Isărescu, președintele Secției de Științe Economice, juridice și sociologie: *România în zona Euro*;

- acad. Păun Ion Otiman, secretar general al Academiei Române: *Cadrul strategic național al dezvoltării durabile în România*;

- prof. Corneliu Rusu, coordonator al programului ESEN: *Evaluarea stării economiei naționale ESEN 2010–2014*;

- acad. Tudorel Postolache, directorul Centrului

81

Român de Economie Comparată și Consens: *Noua Enciclopedie a României*;

- prof. Cătălin Zamfir, membru corespondent al Academiei Române, directorul Institutului de Cercetare a Calității Vieții: *Evaluarea stării sociale a României ESSOR. Dezvoltarea societății românești în contextul ieșirii din criză*;

- prof. univ. Gheorghe Zaman, membru corespondent al Academiei Române, directorul Institutului de Economie Națională: *Economia și dezvoltarea durabilă a României*;

- acad. Aurel Iancu, directorul Centrului de Cercetări Complexe: *Economia bazată pe cunoaștere și inovare. Curente și metodologii în științele economice*;

- acad. Lucian-Liviu Albu, directorul Institutului de Prognoză Economică: *Teorii și modele de analiză și prognoză economică*.

Lucrările au continuat în cadrul unor sesiuni tematice.

17 decembrie: În Sala „Theodor Pallady” a Bibliotecii Academiei Române a fost vernisată expoziția **„Cultură și civilizație persană în colecțiile Bibliotecii Academiei Române”**, organizată de Academia Română și Ambasada Republicii Islamice Iran. Au avut alocuțiuni: acad. Florin Filip, director general al Bibliotecii Academiei Române, acad. Ionel Haiduc, președintele Academiei Române, E.S. Bahador Aminian Jazi, ambasadorul Republicii Islamice Iran la București, prof. Manouchehr Jocar de la Secția de Limbă Persană a Universității din București și Gabriela Dumitrescu, șef al Secției de Manuscrise-Carte rară a Bibliotecii Academiei Române.

18 decembrie: La împlinirea vârstei de 80 de ani, **academicianul Cristian Hera, vicepreședinte al Academiei Române**, a fost sărbătorit în cadrul unei sesiuni omagiale desfășurate în Aula Academiei Române. Manifestarea a fost deschisă de acad. Ionel Haiduc, președintele Academiei Române, care a anunțat că, prin decret prezidențial, semnat de Traian Băsescu, președintele României, domnului acad. Cristian Hera i-a fost acordat Ordinul Național „Steaua României” în grad de cavalier. După ce acad. Păun Ion Otiman, secretar general al Academiei Române a citit decretul prezidențial, acad. Ionel Haiduc a înmănat academicianului Cristian Hera Ordinul Național „Steaua României” în grad de cavalier. În continuare, prof.

univ. Gheorghe Sin, membru corespondent al Academiei Române, președintele Academiei de Științe Agricole și Silvicultură „Gheorghe Ionescu-Șișești” a acordat academicianului Cristian Hera Diploma „Meritul Agricol „Gheorghe Ionescu-Șișești”. Din partea PF Daniel, Patriarhul României, pr. prof. Al. Șerbănescu, consilier patriarhal, a decernat academicianului Cristian Hera Diploma omagială „Sf. Împărați Constantin și Elena”; o plachetă omagială înmănată de prof. Sorin Câmpineanu, președintele Consiliului Național al Rectorilor; diploma „Meritul Agricol Gheorghe Ionescu-Șișești” înmănată de prof. Gheorghe Sin, membru corespondent al Academiei Române, președintele Academiei de Științe Agricole și Silvicultură „Gheorghe Ionescu-Șișești”.

Despre viața și activitatea științifică și academică a academicianului Cristian Hera au vorbit: acad. Ionel Haiduc, președintele Academiei Române, acad. Păun Ion Otiman, secretar general al Academiei Române, acad. Nicolae Săulescu, șef Secție INCPA Fundulea; cosmonautul Dumitru Dorin Prunariu, membru de onoare al Academiei Române și acad. Marius Sabin Peculea.

Acad. Cristian Hera a citit și a comentat mesajele transmise de Lester Brown, președintele Institutului de Politică Planetară, membru de onoare al Academiei Române, Ion Iliescu, președinte al României (1990–1996; 2000–2004), Emil Constantinescu, președinte al României (1996–2000) și acad. Valeriu Cotea, președinte de onoare al Secției de științe agricole și silvicultură a Academiei Române. În încheiere, a vorbit acad. Cristian Hera.

19 decembrie: Anul academic s-a încheiat cu **tradiționala ceremonie a decernării premiilor Academiei Române** pentru anul 2011. În deschidere, acad. Ionel Haiduc, președintele Academiei Române, a înmănat domnului acad. Ionel-Valentin Vlad, vicepreședinte al Academiei Române, Ordinul Național „Steaua României” în grad de cavalier, acordat prin decret prezidențial, semnat de Traian Băsescu, președintele României, cu prilejul împlinirii vârstei de 70 de ani. În continuare, acad. Ionel Haiduc, președintele Academiei Române, a acordat distincții academice, după cum urmează:

Diploma **„Meritul academic”**:

- prof. Nicolae Ghilezan, membru corespondent al Academiei Române; prof. Leontin Ștefan Péterfi,

membru corespondent al Academiei Române; prof. Dan Munteanu, membru corespondent al Academiei Române; dr. Radu Ciuceanu, director al Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului; dr. Roxana Dimulescu, director general al Spitalului Universitar de Urgență Elias; prof. Dumitru Acu, președintele Asociației Transilvane pentru literatură și cultura poporului român (ASTRA); Ion Niculiță din Republica Moldova; acad. Octavian Popescu.

Diploma „**Distincția Culturală**“:

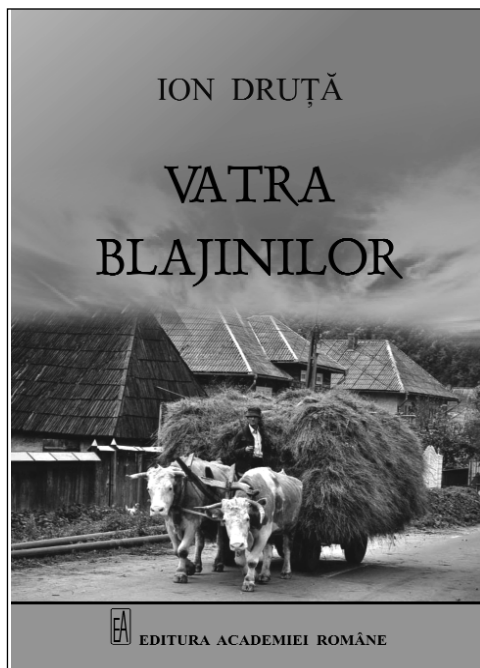
- pictorul Teodor Botiș din Cluj-Napoca; prof. Teodor Ardelean din Baia Mare; Tipografia Conpys SRL.

Diploma „**Honoris Causa**“:

Radu Beligan.

Acad. Răzvan Theodorescu, președintele Secției de arte, arhitectură și audiovizual a prezentat lucrarea „**Tezaurul Academiei Române IV, manuscrise, documente, corespondență, arhive, carte rară**“, coordonată de acad. Păun Ion Otiman, secretar general al Academiei Române și realizată de un colectiv coordonat de Gabriela Dumitrescu, șefa Cabinetului de Manuscrise-Carte rară.

În continuare, președinții secțiilor au înmânat premiile acordate în cadrul secției respective. Lista premiilor este publicată pe site-ul Academiei Române la adresa: www.academiaromana.ro

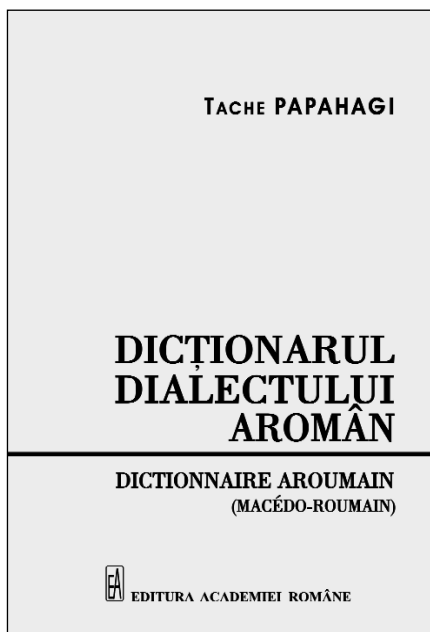

VATRA BLAJINILOR

Ion DRUȚĂ

Volumul reprezintă o selecție de autor din nuvelele și povestirile deosebit de valoroase publicate pe parcursul câtorva decenii de remarcabilul scriitor și dramaturg.

Cartea prilejuiește cititorului român contactul cu o parte reprezentativă din creația unui scriitor, care îmbină cu măiestrie bogata tradiție a prozei românești de inspirație rurală cu modernitatea mijloacelor de exprimare artistică.

DICTIIONARUL DIALECTULUI AROMÂN

Tache PAPAHAGI

În anul 2013 s-au împlinit 50 de ani de la apariția *Dicționarului dialectului aromân, general și etimologic* al lui Tache Papahagi, lingvist, folclorist și etnograf, care, a adus, alături de Theodor Capidan, cele mai importante contribuții la cunoașterea aromânei.

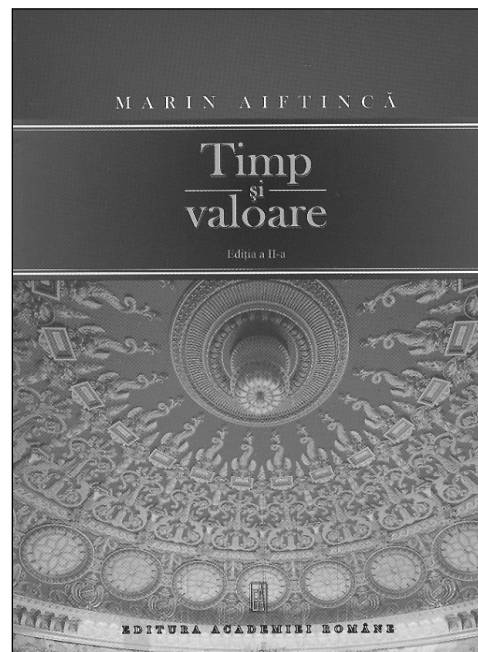
Reeditând această operă monumentală, aducem un omagiu savantului Tache Papahagi, pentru contribuția sa inestimabilă la studierea dialectului aromân.

TIMP ȘI VALOARE

Marin AIFTINCĂ

Sub acest titlu, Marin Aiftincă, fidel preocupărilor sale de filosofia valorii, a grupat o suită de studii de istorie și filosofia culturii pe care le-a publicat de-a lungul anilor în diferite reviste de specialitate. La acestea, se adaugă o suită de noi capitole, parte a unui „*proiect care urmărește să reliefeze unele repere pe drumul devenirii culturii și filosofiei românești, de la jumătatea secolului al XIX-lea și până în zilele noastre*“. Pe urmele acestei devenirii, lucrarea începe cu prezentarea Ateneului Român și contribuția pe care a avut-o procesul de regenerare a culturii naționale. Capitolul al doilea este consacrat Academiei Române „în vârtoarea vremurilor“ în care, după un *remember* Ștefan Golescu, este înfățișată activitatea academică ce s-a desfășurat sub semnul slujirii unității naționale. Ultimul studiu relatează drama prin care a trecut Academia Română în anul 1948. Urmează „Kósmos nóétos“, o panoramare a ideilor și concepțiilor filosofice ale unor gânditori din secolele XIX și XX. Ultimul capitol, „În grădinile lui Akademos“ prilejuiește binevenite întâlniri spirituale cu personalități reprezentative ale Academiei, ale căror opere au investit timpul cu caretele valorii, convertindu-l în dăinuire.

Aria tematică generoasă, structurarea semnificativă pentru devenirea noastră spirituală, bogăția de informații recomandă această lucrare specialiștilor, în primul rând, dar și tuturor celor interesați să cunoască mai multe din istoria și filosofia culturii românești.

GHID PENTRU AUTORI

Propunerile de articole se predau la redacție în format electronic (CD, stick) sau se trimit prin e-mail, ca fișiere atașate.

Sunt returnate autorilor propunerile de articole care nu corespund indicațiilor din prezentul ghid, care nu sunt culese cu toate semnele diacritice pentru limba română sau franceză și care nu sunt corect scrise în limba română sau străină.

Sunt respinse propunerile de articole care au fost publicate (parțial sau integral), care nu au conținut științific pertinent, elemente originale, resurse bibliografice relevante și de actualitate.

Consiliul editorial decide acceptarea sau respingerea manuscrisului. Autorii sunt singurii responsabili asupra opiniilor și ideilor exprimate.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază!

Din cauza volumului mare de lucru, nu se primesc materiale dactilografiate sau scrise de mână care necesită culegere.

Pentru a scurta timpul de pregătire editorială, lucrările trebuie redactate, după cum urmează:

- Redactarea manuscriselor va respecta standardele precizate de Dicționarul explicativ al limbii române – DEX (ediția 2007, Editura Univers Enciclopedic sau <http://dexonline.ro/>), Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române – DOOM (ediția 2005, Editura Univers Enciclopedic), Hotărârea Adunării generale a Academiei Române din 17.02.1993 privind

revenirea la grafia cu „â,, și „sunt,, în grafia limbii române (www.acad.ro/alteInfo/pagşnormeşorto.htm).

- Cuvintele străine inserate în textul în limba română se vor culege italic.

- Se menționează referințele despre autori: titlul științific, prenumele și numele de familie ale autorilor, funcția, locul de muncă, localitatea, țara și datele de contact (telefon, e-mail etc.).

- Referințele bibliografice se scriu la sfârșitul articolului, în ordinea citării în text, numerotându-se cu cifre arabe, urmate de punct.

- Citările se scriu cu caractere italice. Fiecare citare trebuie să fie însoțită de sursa bibliografică, obligatoriu, menționată în lista de referințe bibliografice.

- Materialul ilustrativ se va prezenta separat de textul articolului, scanat cu rezoluția de 300 dpi, alb-negru cu extensia TIFF, sau se vor prezenta originalele ilustrațiilor, care vor fi scanate și prelucrate la redacție, după care se vor înapoia sub semnătură, autorului.

- În cuprinsul articolului se va menționa locul unde se va plasa figura sau tabelul, precum și legenda figurilor sau titlul tabelului.

- Tabelele trebuie să fie alb-negru fără coloane evidențiate cu alte culori.

De asemenea, dacă există scheme nu trebuie să aibă evidențieri în alte culori. Dimensiunile unui articol trebuie să fie 5–6 pagini calculator, corp 12 și 3–4 ilustrații.

Redacția revistei „Academica“
Casa Academiei – Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, București, tel: 021.318.81.06/2712, 2713

**Abonamentele la revista „Academica“ se pot face prin mandat poștal pe adresa
revistei „Academica“, serviciul difuzare (Popa Aurora),
sau cu ordin de plată în contul RO64TREZ7055005XXX006462,
Trezoreria sector 5, București.
Prețul unui abonament pentru 12 luni este 36 lei.**

ISSN 1220-5737 88 PAGINI

PREȚUL 3 lei